

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka a literatury

Bc. IVETA HORÁKOVÁ

2. ročník – prezenční studium

Obor: Učitelství českého jazyka a výchovy ke zdraví pro 2. stupeň základních
škol

Cesta od dokumentaristiky k fikci v žánru česká ženská literatura

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Ďoubalová, Ph.D.

OLOMOUC 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jsem jen uvedené pramenů a literatury.

V Olomouci dne 19. 6. 2013.

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Děkuji Mgr. Kateřině Ďoubalové, Ph.D., za odborné vedení diplomové práce, trpělivost, poskytování rad a materiálových podkladů k práci.

Děkuji Mgr. Kamile Holáskové, Ph.D., za konzultace a poskytování rad z oblasti psychologie a za poskytnutí rozhovoru ohledně její knihy.

„Člověk má plánovat práci,
jako by tady měl být ještě sto let,
a žít své vztahy s lidmi,
jako by měl večer umřít.“

Obsah

Úvod	6
1 Problematika ženské literatury	8
2 Ženská literatura pohledem dokumentaristiky	29
2.1 Sociologické aspekty socialismu	29
2.2 Medailonek Heleny Třeštíkové	31
2.3 Manželské etudy	34
2.4 Medailonek Olgy Sommerové	47
2.5 O čem sní ženy	49
3 Ženská literatura psychologicky laděná	65
3.1 Medailonek Kamily Holáskové	65
3.2 Nevěrná a jiné příběhy	66
4 Psychologická próza s prvky lyriky	73
4.1 Medailonek Edy Kriseové	73
4.1 Eda Kriseová v souvislosti s normalizací	75
4.2 Analýza knihy Pompejanka	75
5 Prózy na hranici hodnotné četby a kýče	84
5.1 Medailonek Ireny Obermannové	84
5.2 Analýza knihy Deník šílené manželky	85
5.3 Medailonek Simony Monyové	93
5.4 Analýza knihy Manželky na odpis	95
Závěr	103
Seznam použité literatury	107
Seznam příloh	120

Úvod

V této práci s názvem *Cesta od dokumentaristiky k fikci v žánru česká ženská literatura* se pokusíme podat obraz partnerských či manželských vztahů prostřednictvím próz, které vycházejí z televizních a filmových dokumentů a prostřednictvím próz zaměřených na zobrazení psychologie postav. Hlavním cílem bude nalézt spojnice mezi těmito prózami. Jádrem práce bude pokus o srovnání autorských stylů na základě analýzy vybraných děl. Budeme se snažit odpovědět na otázku, v čem spočívá důvod obliby ženských populárních románů u čtenářek a proč naopak tyto romány sklízí negativní reakce kritiky.

První kapitola si klade za cíl postihnout vymezení pojmu ženská literatura v českém kontextu. Pozornost budeme soustředit především na druhou polovinu 20. století a počátek 21. století. Uvedeme si zde stručný přehled českých spisovatelek a jejich děl, které se zabývají tematikou partnerských vztahů, často vyhrocených. Tvorbu autorek se pokusíme podle jejich dominantních prvků zařadit do žánrových variant ženské prózy.

Druhá kapitola již bude viděna pohledem dokumentaristek – Heleny Třeštíkové a Olgy Sommerové. Tyto ženy nepatří mezi spisovatelky, obě osudy svých hrdinů převedly nejprve na filmové či televizní plátno a až posléze, na základě tohoto filmového díla, vydaly knihy. Pokusíme se tedy zaměřit na to, jaký rozdíl skýtá původně filmový dokument převedený na beletrizované dílo a beletrie klasických spisovatelek. Navíc se zaměříme na rozdílný přístup autorek v jejich tvorbě. Obě vycházejí z pokusu o objektivní zachycení osudů hrdinů, ale každá zaujímá k dokumentu rozdílný přístup. Traduje se, že Třeštíková zaujímá objektivnější přístup k zaznamenávanému, zatímco Sommerová se snaží pomocí subjektivních otázek s hrdiny manipulovat. Na základě analýzy knižní podoby jejich dokumentů se pokusíme tuto skutečnost ověřit. Analýzu jejich děl provedeme s přihlédnutím k sociologickému, psychologickému hledisku a k proměně doby.

Třetí kapitola se ponese ve znamení přechodu od dokumentaristiky k psychologii. Na partnerské vztahy se podíváme pohledem psychologičky-spisovatelky Kamily Holáskové. Vzhledem k tomu, že se jedná primárně o psychologičku, lze očekávat, že se do její tvorby promítnou její profesionální zkušenosti. Opět se pokusíme tuto skutečnost na základě analýzy vybraných povídek ověřit.

Následujícím kapitolám již budou dominovat jména „klasických spisovatelek“ Edy Kriseové, Ireny Obermannové a Simony Monyové. Jako první se ve čtvrté kapitole budeme „dívat“ hledím Edy Kriseové, která reprezentuje prózu s prvky psychologie a lyriky. Eda Kriseová ve své tvorbě využívá poznatky získané z vyprávění pacientů psychiatrické léčebny, častým tématem jejích próz je také otázka smyslu existence jedince v době normalizace. Bude zajímavé srovnat, jak se její styl liší od předchozí autorky. Na knize Pompejanka si ukážeme, jak tenká hranice může vést mezi „normálností“ a „bláznovstvím“ ve vztazích lidí, kteří jsou většinovým světem považováni za psychicky narušené jedince.

Pátou kapitolu věnujeme autorkám, které si lze v současnosti s žánrem ženská literatura spojovat nejčastěji. Jedná se o Irenu Obermannovou a Simonu Monyovou. Obě spojuje to, že jejich knihy nacházejí velkou oblibu u čtenářů, zatímco kritika je většinou ztrhá. Budeme se snažit objasnit důvody, proč tomu tak je. Při své tvorbě obě využívají autobiografické zážitky a prvky psychologie, opět se nám naskytne zajímavé srovnání s předchozími spisovatelkami, které reprezentují psychologickou tvorbu.

Závěr této práce využijeme k rekapitulaci získaných poznatků, zastavíme se u problémů, s kterými jsme se mohli při práci setkat, seznámíme čtenáře i s prvky, které nás při práci obohatily.

Věříme, že tato práce poslouží případným zájemcům o tuto problematiku k pochopení pojmu ženské psaní, k základní orientaci v žánru české ženská literatura a napomůže odlišit hodnotnou četbu od kýče.

1 Problematika ženské literatury

Pod pojmem ženská literatura bývá označována nejen literatura psaná ženami či určená ženám, ale také sentimentální a schematické čtivo adresované nenáročným čtenářkám. Bohužel velmi často se pod tímto pojmem chápe spíše ono schematické čtivo, přitom tomu tak ve skutečnosti nemusí být. Objevují se také tendence vnímat ženskou literaturu jako „něco podřadnějšího, méně hodnotného“. V této kapitole se nejprve krátce zaměříme na proměnu literární tvorby pro roce 1989, budeme se snažit najít odpověď na otázku, jak lze chápat pojem „ženská literatura“, dotkneme se otázky feminismu a zároveň se zde pokusíme sestavit přehled žánrových variant české ženské prózy, a to s přihlédnutím k tematice mezilidských či partnerských vztahů.

Po listopadu 1989 se zrušilo dosavadní rozdělení literatury na samizdatovou, exilovou a oficiálně vydávanou. Dochází k výrazné liberalizaci a decentralizaci, tzn. že vzniká obrovské množství nakladatelství a vydavatelství vydávajících dříve nepřístupné tituly (dochází k zahlcení čtenáře), tvůrčí činnost se už nesoustředí jen na pražské prostředí. Zároveň dochází k detabuizaci erotiky. Machala upozorňuje na to, že počátkem devadesátých let bylo posláním hodnotové hierarchizace literatury vnímáno jako velmi aktuální. Společenská prestiž literatury v první polovině devadesátých let zaznamenala prudký úpadek. Kniha se proměnila z téměř kultovního předmětu ve zboží. Slovo získalo neomezenou svobodu, ale ztratilo na významu v oblasti umělecké, čímž nedochází ke kultivaci člověka i společnosti, ale slovo se stává prostředkem k manipulaci či se jím zastírá nepravost.¹

V otázce problematičtějšího chápání pojmu „ženská literatura“ nelze než souhlasit se slovy Lubomíra Machaly: „*literatura je přece jenom jedna a není důležité, zda dílo pochází od autora či autorky, lhostejno, soustředí-li se na určitou problematiku, důležité je, zda je dobré či špatné.*“² Vladimír Novotný k tomu poznamenal: „*rozdělování literatury na mužskou a ženskou nudí.*“³ Dobrava Moldanová konstatovala, že „*hypertrofované odlišení*

---

¹ MACHALA, Lubomír. Hledání tradice a identity. In: *Literární bludiště: bilance polistopadové prózy*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2001, s. 12-30.

² MACHALA, Lubomír. Ženy v literatuře. In: *Literární bludiště: bilance polistopadové prózy*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2001, s. 81.

³ NOVOTNÝ, Vladimír. Živý plot: rozhovor s Vladimírem Novotným. *Tvar*, 2000, roč. 11, č. 11, s. 8-9. Dostupné také z: <http://archiv.ucl.cas.cz/?path=Tvar/2000>.

‘ženské literatury’ od literatury bez přívlastku je fenomén v podstatě historický: je vázán na emancipační hnutí, na snahu žen získat rovnoprávné postavení ve společnosti, který se objevil na konci minulého století.“⁴ U samotných spisovatelek se názory na otázku ženské literatury různí. Například Irena Obermannová se vyjádřila v rozhovoru na otázku, co říká na řazení své tvorby do žánru ženská literatura, takto: „ženská literatura? Ten pojem je nepřesný jako většina pojmů, na druhé straně díky němu mají vydavatelé o píšící ženy zájem, a to je dobře. Mezi ženské autorky je řazena i má oblíbená Virginia Woolfová, tak co? Tohle označení mi nevdá. Horší pojem je literatura pro ženy, tam mě naštěstí nikdo nezařazuje.“⁵

Zastavme se u otázky ženského psaní. Existují typické prostředky ženského psaní výrazně se lišící od psaní mužského? Milan Jelínek při srovnání textů prozaiček i prozaiků přisuzuje ženám větší konkrétnost, jejíž kořeny lze hledat v ženských vytříbenějších pozorovacích schopnostech.⁶ Alexandra Berková v rozhovoru s Olgou Sommerovou na otázku týkající se většího počtu spisovatelů než spisovatelek odpověděla v tom smyslu, že muži při psaní využívají schopnost abstraktního myšlení, dávají menší investice ze sebe, znají správnou míru co do rozsahu próz a zbytečně se nezabývají detaily. Rovněž znají pravidlo, jak napsat bestseller.⁷ Moldanová k tvorbě současných českých spisovatelek poznamenává, že: „nalezly svou psychickou mateřštinu, že skutečně mluví jako ženy, a ne jako ‘skoromuži’ a v tom smyslu jsou s muži plně rovnoprávné“⁸.

Je třeba si uvědomit, že ženy-spisovatelky měly v dějinách české literatury zásadní postavení (**Karolína Světlá, Marie Majerová, Marie Pujmanová, Alena Vostrá**), sehrávaly dokonce i roli průkopnicou (**Božena Němcová, Milada Součková, Věra Linhartová**).⁹

Během 70. a počátkem 80. let 20. století literární činnost začínají vyvíjet **Alexandra Berková, Zuzana Brabcová** či **Daniela Hodrová**, které si později vysloužily uznání kritiků. Zde se projevují snahy feminismu, který později přerostl ve snahy emancipační. V průběhu 90. let 20. století se feminismus začíná prosazovat. Velký prostor dostává otázka genderu čili

---

⁴ MOLDANOVÁ, Dobrava. Nesoustavná poetika. *Iniciály*, 1994, roč. 5, č. 37, s. 60-63.

⁵ JIRKŮ, Irena. Svět podle Ireny Obermannové. *Sanquis*, 2005, č. 41, s. 55-57. Dostupné také z: <http://sanquis.cz/index1.php?linkID=art352>.

⁶ JELÍNEK, Milan. Existuje obecný styl ženský a mužský? In: *Žena - jazyk - literatura: sborník z mezinárodní konference*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 1996, s. 301.

⁷ SOMMEROVÁ, Olga. *O čem sní ženy*. 1. vyd. Praha: Hak, 2001, s. 138.

⁸ MOLDANOVÁ, Dobrava. Nesoustavná poetika. *Iniciály*, 1994, roč. 5, č. 37, s. 63.

⁹ MACHALA, Lubomír. Ženy v literatuře. In: *Literární bludiště: balance polistopadové prózy*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2001, s. 82-83.

rodu ve smyslu kultury formované skupinou vlastností a chování, které jsou spjaté s obrazem ženy. Vznikají periodika s ženskou a feministickou problematikou či kulturní revue: Jedním okem, slovensko-český feministický časopis *Aspekt*. Otázka ženské literatury neunikla ani nakladatelské činnosti, na literaturu určenou pro ženy se orientují především tato nakladatelství: MOTTO, Petra, ROD, Eroika.

Pojem „feminismus“ není zřetelně vymezen. V této souvislosti uvádí Machala slova Jiřiny Šiklové, která upozorňuje, že: „*feminismus je pro někoho ideologie hnutí žen za jejich práva a bývá směřován s emancipací.*“¹⁰ a k otázce českého feminismu dodává, že: „*žádný český feminismus neexistuje, protože není jeden feminismus, ale mnoho pojetí.*“¹¹

Uvádíme zde definici asi nejčastějších pojetí feminismu.

- **Komplementární feminismus** – připouští rozdílnost sociální role mezi mužem a ženou, ale připisuje oběma stejný význam.
- **Radikální feminismus** – pojednává o tom, že ženy jsou lepší než muži, zjednodušeně lze říci, že „připisuje veškeré zlo páchané na Zemi mužům“.

Nyní si uvedeme jednotlivé směry, kterými se ženské autorky mohou při své tvorbě ubírat a které mohou čtenáři pomoci k základní orientaci v problematice ženské tvorby. Jelikož jsem při tvorbě práce nenarazila na žádnou publikaci, která by se podrobněji zabývala problematikou ženského psaní až do současnosti, při výběru autorek a knih jsem postupovala podle subjektivního hlediska a opírala jsem se především o publikaci Lubomíra Machaly, který se v ní otázce ženské literatury věnuje.

Literatura prosazující feminismus

V duchu radikálního feminismu napsala svou knihu *Mstivá kantiléna aneb rigor magoris aneb feministický nářez* (1992) právnička **Carola Biedermannová** (1947-2008). Muži jsou v této knize označováni jako prasata, ženy jako slepice, přičemž toto negativní tvrzení o ženách je nakonec odvoláno. Text se netají snahou provokovat, za cíl si klade především nabourat myšlenkové a jednající stereotypy, chce podnítit čtenáře k tomu, aby si uvědomil, že vše samozřejmé a přirozené takové vždy být ve skutečnosti nemusí.

---

¹⁰ ŠIKLOVÁ, Jiřina. Moderní doba je krizí muže. *Právo*, 1998, roč. 8, č. 54. Příloha Salon., č. 55, s. 1, 4.

¹¹ ŠIKLOVÁ, Jiřina. Moderní doba je krizí muže. *Právo*, 1998, roč. 8, č. 54. Příloha Salon, č. 55, s. 1, 4.

Mezi umírněnější feministky můžeme zařadit publicistku a překladatelku **Evu Hauserovou**¹² (1954), pro niž cesta k feminismu vedla přes scifi.

Jmenujme její novelu *Cvokyně* (1992), v níž se mladá žena snaží prostřednictvím stroje času prožít dobu založení a rozšiřování rodiny. Její snaha o nápravu chyb však končí neúspěšně, a to v důsledku manželovy neochoty akceptovat partnerskou rovnost a vzdát se tradičního rozdělení rolí. V povídce *Už jsi velký mužík* z knihy *Když se sudičky spletou* (2000) staví muže do pozice oddaných a bezmezně milujících manželů, bratrů, synů, otců. Výlučnost či nadřazení ženským hrdinkám se u Hauserové projevuje například tím, že ženským postavám přisuzuje vedoucí a řídicí funkce, mužům přenechává „méně lukrativní pozice“ jako údržbář či řidič. Matriarchální role žen je podpořena i tím, že si nechá od muže zaplatit nejen každou návštěvu kina, ale také sexuální akt.¹³ Eva Hauserová je také autorkou *Příručky militantního feminizmu* (1999, pod pseudonymem Johana Suková). Největšího ohlasu se jí však dostalo knihou *Na koštěti se dá i lítat* (1996).

Osobitě postavení mezi literárními feministkami zaujímá **Alexandra Berková** (1949-2004). Patří k uznávaným autorkám kvalitní ženské literatury, a to především tím, že dokáže zpracovat příběh originálně, nesentimentálně, ale i kriticky. I když její hrdinky podléhají genderovým stereotypům, autorka se pokouší nalézt cestu pro vymanění z jejich pout. Vinu za osud svých hrdinek přitom nikdy nepřikládá jednostranně jen okolí. Postavy hrdinek často ironizuje a zesměšňuje, ale přitom ve čtenáři dokáže vzbudit sympatie.¹⁴

Platí to také o knize *Temná láska* (2000). Jde o drásavou a sebeodhalující výpověď. Rámec celé knihy „zastřešují“ psychotherapeutické rozhovory¹⁵ hlavní postavy a vypravěčky Karolíny s lékařkou, přičemž reprodukovány jsou pouze Karolíniny promluvy. První část se zabývá zrodem milostného vztahu k muži, který je poznamenán postupnou citovou devalvací. Žena je spodobněna jako oběť své tradiční role, ale i despotického muže. Hrdinka se pokouší překonat svou roli i otcovský komplex, ale nakonec ulpívá na neschopnosti změnit svůj

---

¹² Proslavila se také překladem populárně vědecké knihy *Vagina* od Catherine Blackledge, pojednávající o ženské a samičí sexualitě a reprodukci (Triton 2005), nebo *Vagina monology* Eve Ensler (XYZ 2008). HAUSEROVÁ, Eva. O mně. In: *Eva Hauserová* [online]. ©2013 [cit. 2013-02-03]. Dostupné z: http://www.hauserova.cz/biografie_a_bibliografie.html.

¹³ MACHALA, Lubomír. Ženy v literatuře. In: *Literární bludiště: bilance polistopadové prózy*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2001, s. 88.

¹⁴ LJUBKOVÁ, Marta. Alexandra Berková: Banální příběh. In: *iliteratura.cz* [online]. Praha: Ministerstvo kultury, ©2013, 9. 2. 2004 [cit. 2013-02-03]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/15253/berkova-alexandra-banalni-pribeh>.

¹⁵ Téma psychotherapeutických rozhovorů pacientky se svou terapeutkou si v poslední době zvolila i Irena Obermannová ve své knize *Panoptikum české*.

životní stereotyp.¹⁶ Machala poukazuje na to, že přes nesporný talent a zkušenosti občas text „sklouzává“ k schematismu zejména v částech, kdy si Karolína nařká, že ve svém okolí nenachází porozumění. Poslední knihou, kterou Berková završila svou spisovatelskou dráhu, představuje *Banální příběh* (2004).

Prózy zabývající se návratem do minulosti

Spisovatelka **Zuzana Brabcová** (1959) se ve svých knihách zabývá otázkou hledání sebe sama, vztahu k sobě samému i ke světu, svého místa v okolním světě. Děj knihy tedy není stěžejní. Častým autorčiným tématem jsou také návraty do minulosti, které hrají důležitou roli pro pochopení přítomného okamžiku. Vyprávění představuje pro postavy jakousi formu autoterapie, protože se ocitají v duševním zmatku, nežádka pobývají v psychiatrické léčebně. Této tematice odpovídá i výstavba textu – mísí se zde časové roviny, prolínají se sny s realitou, text nabývá podobu mozaiky. Autorka hojně užívá také intertextovost.¹⁷

Román *Rok perel* (2000) se zabývá palčivou otázkou lesbické lásky¹⁸ dvou žen. Je vystavěn na neotřelé kombinaci tragické lásky a thrilleru. Opět zde nalezneme inspiraci traumatizujícími zážitky či nepochopením s okolím, zejména s globalizovanou společností a z charakteru současné (mnohdy deformované) mezilidské komunikace. Snaží se nalézt odpověď na otázku, jakou roli hraje láska v lidském životě a co všechno jsou ženy schopné lásce obětovat. Kvalitu této knihy dokazuje už schopnost ztvárnit tuto látku s nadhledem.

Další románový počín *Stropy* (2012) navazuje na předchozí knihu a téma deformované mezilidské komunikace. Název „stropy“ představuje metaforické označení pro prorůstání minulosti do přítomnosti a fantasmagorie do reality. Pomocí svého vnitřního zraku si hlavní postava promítá na strop psychiatrické léčebny postavy, které zasáhly do jejího života – bývalý manžel Dalibor, dcera Rybka, přítelkyně Dita, bratr Petr. V jejím mozku se odehrávají útržky vzpomínek na hranici reality a fantazie. Dozvídáme se o rozchodu s manželem, o lesbickém vztahu s Ditou a problematickém soužití s dcerou.¹⁹ Tato kniha především pro

---

¹⁶ Alexandra Berková – profil. In: *Portál české literatury* [online]. Praha: Vizus, ©2013, 1. 7. 2008 [cit. 2013-02-03]. Dostupné z: <http://www.czechlit.cz/res/data/068/009597.pdf>.

¹⁷ Zuzana Brabcová – ocenění. In: *Portál české literatury* [online]. Praha: Vizus, ©2013 [cit. 2013-02-03]. Dostupné z: <http://www.czechlit.cz/autori/brabcova-zuzana/author.award/>.

¹⁸ Tématem lesbického vztahu dvou generačně odlišných žen se zabývá také Petra Braunová v knize *Kalvárie*.

¹⁹ LOJÍN, Jiří. *Na stropě jsou dveře*. In: *VašeLiteratura.cz* [online]. ©2009–2012, 15. 12. 2012 [cit. 2013-02-03]. Dostupné z: <http://www.vaseliteratura.cz/recenze/pro-dospELE/2678-brabcova-stropy.html>.

svou vyříbenou kompozici a metaforičnost zaujala natolik, že roku 2013 získala cenu Magnesia Litera.²⁰

Mezi další bezesporu v současnosti nejuznávanější spisovatelky patří **Daniela Hodrová**²¹ (1946), která počátkem devadesátých let vydala trilogii *Trýznivé město* složené z románů *Pod obojí* (1991), *Kukly* (1991) a *Théta* (1992, společné vydání 1999). Jako základní rysy její poetiky lze jmenovat těsnou provázanost teoretických reflexí a beletristického psaní a důsledné uplatňování palimpsestového principu. Ve svých beletristických dílech se zabývá hledáním sebe sama.

Román *Perunův den* (1994) vytváří paralelu k Novému zákonu, v němž spisovatelka čtyři evangelisty Matouše, Marka, Lukáše modifikovala v souladu se zaměřením výpovědi na ženské vnímání a prožívání na Matouškovou, Lukášovou, Markovou a Janů – bývalé spolužačky ze školy v Perunově ulici v Praze. Jedná se o generační a dobovou výpověď, která nepostrádá nadčasovost a mystické prvky, jde o text plný aluzí, symbolů a paralel. Autobiografická zkušenost je zde pravděpodobně rozdělena mezi několik postav. Podle slov Naděždy Macurové se Hodrové podařilo vystihnout „*podobnosti o různých aspektech ženství (od polohy mučednické až po polohu satanskou)*“, ale i „*svědectví o své době a o věčném lidském hledání milosti a spásy*“.²²

Lze zde zařadit také **Hanu Andronikovou** (1967-2011) a její románový debut *Zvuk slunečních hodin* (2001). Je založen na spojení několika rovin a časových pásem - Baťův Zlín, Indie třicátých let, poválečná Amerika. Rámec knihy tvoří setkání dvou českých krajanů - Dana Kepplera a ženy Anne, díky nimž ožívají vzpomínky na Danovy rodiče - Tomáše a židovskou dívku Ráchel. Příběhy nakonec žijí svým vlastním životem. I když román zprostředkovává především historické reálie, v centru příběhu stojí milostný vztah Danových rodičů. Sluneční hodiny symbolizují lásku, rodinu, štěstí. Anne v závěru knihy o Ráchel a Tomášovi říká: Byl její sluneční orloj. A Ráchel byla slunce.²³

---

²⁰ Zuzana Brabcová – ocenění. In: *Portál české literatury* [online]. Praha: Vizus, ©2013 [cit. 2013-02-03]. Dostupné z: <http://www.czechlit.cz/autori/brabcova-zuzana/author.award/>.

²¹ Tvorba Daniely Hodrové bývá řazena k imaginativní linii české prózy.

²² MACHALA, Lubomír. Ženy v literatuře. In: *Literární bludiště: bilance polistopadové prózy*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2001, s. 94-95.

²³ ONDŘEJOVÁ, Kateřina. Hana Andronikova: Zvuk slunečních hodin. In: *Literárně hudební rozcestník* [online]. 27. 4. 2002 [cit. 2013-02-03]. Dostupné z: <http://knihy.kvalitne.cz/recenze/andronikova.html>.

K dalším autorkám, jež staví tematiku minulosti do půdorysu své prózy, patří **Kateřina Tučková** (1980). V knize *Vyhnání Gerty Schnirch* (2009) se na pozadí odsunu československých Němců a následných bouřlivých událostí druhé poloviny dvacátého století promítá složitý vztah matky a dcery, který deformuje jak omezené prostředí, tak vzájemné nepochopení dvou generačně odlišných žen, u nichž chybí „zdravá“ komunikace a zprostředkování osobní zkušenosti.²⁴

Prózy reflektující životní krizi

Feministickou skepsi, která však postrádá protimužskou útočnost nalezneme například v prózách **Terezy Boučkové** (1957). Ústředním tématem jejích knih bývá životní příběh mladé ženy toužící po společenské identifikaci, naplnění svých možností a různých osobnostních dispozic. Její kniha *Indiánský běh*²⁵ (1988 v samizdatu, 1991) pojednává o traumatech dcery vyrůstající v rodině, kterou opustil otec. Za oním otcem se neskrývá nikdo jiný než Pavel Kohout, kvůli jehož protirežimní angažovanosti měla dcera značně omezené možnosti seberealizace. Další knihy Terezy Boučkové *Křepelice* (1993) a *Když milujete muže* (1995) lze označit jako variace na téma v čem pro ženu spočívá štěstí a pocit naplnění a proč jen málo ženám je dovoleno obojí nalézt a prožít.²⁶ Osou těchto vyprávění je hledání citového zázemí v každodenních situacích, nikoli ve vypjatých dramatických osudech. Kýžený ideál životní harmonie se autorka snaží definovat prostřednictvím lineární, záměrně jednoduché fabule.²⁷

Prózou *Rok kohouta* (2008) Tereza Boučková navazuje na knihu *Indiánský běh*. Jedná se o soubor deníkových zápisků silně autobiograficky laděných zaznamenávajících drastickou i dramatickou reflexi umělecké i životní krize středního věku. Tato románová próza vypráví o rozvratu rodiny, jež si adoptovala dva syny romského etnika. V rodině dochází ke ztrátě kvalitní komunikace a ke kolizi mnoha vztahů – dcery s cynickým otcem (Pavel Kohout), matkou i manželem. Emočně nejvíce však zasáhne spisovatelku trauma plynoucí

---

²⁴ Kateřina Tučková: *Vyhnání Gerty Schnirch*. *Světová literatura živě* [online časopis]. Praha: Festival spisovatelů, ©1998–2011, 14. 10. 2009 [cit. 2013-02-07]. Dostupné z: http://www.literarni.cz/rubriky/aktualni/aktualni/katerina-tuckova-vyhnani-gerty-schnirch_7880.html.

²⁵ Za tuto prózu získala roku 1990 Cenu Jiřího Ortena.

Srov. Tereza Boučková – ocenění. In: *Portál české literatury* [online]. Praha: Vizus, ©2013 [cit. 2013-02-07]. Dostupné z: <http://www.czechlit.cz/autori/bouckova-tereza/author.award/>.

²⁶ MACHALA, Lubomír. Ženy v literatuře. In: *Literární bludiště: bilance polistopadové prózy*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2001, s. 95.

²⁷ Tereza Boučková – profil. In: *Portál české literatury* [online]. Praha: Vizus, ©2013, 1. 8. 2010 [cit. 2013-02-07]. Dostupné z: <http://www.czechlit.cz/autori/bouckova-tereza/>.

z přetřhaných vazeb ke dvěma adoptovaným synům, kteří vstupem do puberty ztratili odpovědnost k rodičům, ke společnosti i k sobě.²⁸ Tato kniha je pokládána za jednu z nejpozoruhodnějších knih posledního desetiletí.

Zatím posledním knižním počinem Boučkové je soubor povídek s názvem *Šíleně smutné povídky* (2013), v němž se soustředila na otázku vztahů ve druhé polovině života. Setkáme se tedy s motivem manželské nevěry, odchodu dospělých dětí z domova, ztráty přátel, nemoci či hledání smyslu života.²⁹

Naděje současné české prózy

K nadějím současné ženské prózy, zabývající se tematikou partnerských vztahů, jež necítí potřebu lákat čtenáře na exkluzivitu, sentimentálnost a prvoplánovost, patří **Petra Soukupová** (1982). Ve své tvorbě se zabývá tematikou vztahů v rodině, obtížnou komunikací a dorozumíváním. Upoutala už svou prvotinou *K moři* (2007), v níž rozkrývá vztahy členů dvou rodin propojených osobou otce Petra. Důkazem kvality tohoto textu (je zbaven nadbytečných součástí, postihuje pouze intimní vztahy a stavy hrdinů) je udělení Ceny Jiřího Ortena.³⁰ V další knize tří rozsáhlých povídek s názvem *Zmizet* (2009) s ústředním tématem rodinných vztahů, zvolila autorka stylizaci dětského hrdiny (vypravěčem jsou děti či dospělá žena vzpomínající na dětství). Hrdinové se snaží vyrovnat s určitým rodinným traumatem, které je vzdaluje od jejich blízkých, nutí je hledat identitu a místo v rodině. Vše podstatné se odehrává v nitru postav. Lásky, manželství, rodičovství i smrt jsou tu glosovány nezaujatě, s odstupem, události a věci se jen stroze konstatují. Žádný intimní ponor do vnitřních světů tedy nepřichází, kvůli absenci hodnotících prvků se jedná spíše o čtení mrazivé a neveselé.³¹ Ale jak poznamenává Jarmila Křenková právě díky rozporu „*mezi podrobnou, ale velmi neosobní observací, a zdánlivě subjektivním pohledem, který prostředkuje některá z postav, se*

---

²⁸ KOPÁČ, Radim. Deník jako román touhy. *Divadelní noviny*, 2008, roč. 17, č. 12, s. 15.

²⁹ KUBÍČKOVÁ, Klára. Recenze: V *Šíleně smutných povídkách* je Tereza Boučková šíleně dobrá. *iDNES.cz/kultura* [online]. Praha: Mafra, ©1999–2013, 5. 5. 2013 [cit. 2013-06-01]. Dostupné z: http://kultura.idnes.cz/recenze-bouckova-silene-smutne-povidky-fc6-literatura.aspx?c=A130503_155447_literatura_vdr.

³⁰ MATĚJKOVÁ, Jana. Soukupová, Petra: *K moři*. In: *iliteratura.cz* [online]. Praha: Ministerstvo kultury, ©2013, 12. 11. 2008. [cit. 2013-02-07]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/23351/soukupova-petra-k-mori>.

³¹ KŘENKOVÁ, Jarmila. Soukupová je znovu průvodkyní po rodinné pustině In: *aktuálně.cz* [online]. Centrum holdings, ©1999–2013, 11. 4. 2010 [cit. 2013-02-15]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/kultura/umeni/clanek.phtml?id=665588>.

lze dobrat i kýženého analytického vhledu - a tato autentická až dokumentární stylizace jí bezezbytku vychází.“³²

Za zmínku stojí také její román *Marta v roce vetřelce* (2011), který koncipovala jako fiktivní deník dospívající dívky Marty, jež otěhotní a musí se s touto skutečností nečekaně vyrovnat. Soukupová je chválena za to, že zde vystihla stavy deprese, v nichž se hrdinka potýká s destruktivní nečinností a současně nemohoucností to změnit, s neschopností aktivně řešit problémy a nahlížet svět a vlastní konání jako smysluplné, okolí jako přátelské a život coby harmonický.³³

Humorně pojaté prózy

Ženskou literaturu, pro niž je však typické humorné pojetí, zastupuje tvorba spisovatelky, scenáristky, publicistky a vydavatelky **Haliny Pawlowské** (1955), jedné z nejprodávanějších českých autorek. Její tvorbu charakterizují příbuzná témata členěná do krátkých povídek a fejetonů ze života.

Jmenujme knihy *Zoufalé ženy dělají zoufalé věci* (1993), *Proč jsem se neoběsila* (1994), *Ať zešílí láskou* (1995), *Hroši nepláčou* (1996), *Jak být šťastný. Dvanáct nemorálních rad* (1996), *Charakter mlčel a mluvilo tělo* (1997), *Dá-li pánbůh zdraví, i hříchy budou* (1998). Témata pro svou tvorbu čerpá většinou z vlastního dětství a mládí, doménou jsou pro ni ta milostná a manželská.³⁴ Popularita těchto textů tkví v autorčině vypravěčském temperamentu, umění výrazné pointy, humorném pojetí, ale i hédonismu³⁵ a estrádovitosti. Zvláštní místo v její tvorbě zaujímá próza *Díky za každé nové ráno* (1994), v níž se hlavní hrdinka potýká nejen s komplexy týkajícími se hledání partnerů, ale tragikomickým způsobem zprostředkovává svou cestu ke studiu a tvůrčí seberealizaci, musí se potýkat s normalizačními praktikami vůči lidem kádrově či jinak problematickým. A protože její

---

³² KŘENKOVÁ, Jarmila. Soukupová je znovu průvodkyní po rodinné pustině In: *aktuálně.cz* [online]. Centrum holdings, ©1999–2013, 11. 4. 2010 [cit. 2013-02-15]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/kultura/umeni/clanek.phtml?id=665588>.

³³ STEHLÍKOVÁ, Olga. Soukupová Petra: *Marta v roce vetřelce*. In: *iliteratura.cz* [online časopis]. Praha: Ministerstvo kultury, ©2013, 10. 10. 2011 [cit. 2013-06-01]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/28881/soukupova-petra-marta-v-roce-vetrelce>.

³⁴ Halina Pawlowská – profil. In: *Portál české literatury* [online]. Praha: Vizus, ©2013, 11. 9. 2010 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.czechlit.cz/autori/pavlovska-halina/>.

³⁵ Hédonismus. In: *Slovník cizích slov online*: [online]. Best One Service, ©2005-2013 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.slovník-cizich-slov.cz/hedonismus.html>.

kořeny pocházejí z německé i ukrajinské kultury, může si vypravěčka dovolit srovnávat „západní“ a „východní“ způsoby a všimnout si předsudků a postojů v české společnosti.³⁶

Nelze opomenout ani **Irenu Douskovou** (1964), jejíž literární styl se vyznačuje úsporným vyjádřením se smyslem pro situační zkratku, ironii a pointu, společnost autorka nahlíží prostřednictvím komorních příběhů postav s psychologickým pochopením pro jejich životní postoj.³⁷ V próze *Goldstein píše dceři* (1997) a románu *Hrdý Budžes* (1998) zpracovává téma o absenci otce v rodině. Vypravěčkou tragikomického románu *Hrdý Budžes* je svébytná osmiletá holčička, jež se svou rodinou zažívá první léta normalizace na malém městě. Události hodnotí adekvátně svému věku, čímž dílu dodává tragikomickou složku. Na tento román navazují knihy *Oněgin byl Rusák* (2006), *Darda* (2011).³⁸

Prózy na hranici hodnotné četby a kýče³⁹

Machala⁴⁰ vyslovuje skepsi vůči prózám Barbory Nesvadbové a Radky Štefaňákové. Obě spisovatelky se od počátku netajily napsat maximálně atraktivní texty. Tyto autorky se rozhodly dosáhnout literárního úspěchu pomocí skandalózního efektu vyvolávaného minimalizací zábran při prezentování sexu - viz knihy *Všichni jste prasata* (1996) *Válka krys* (1996), *Řízkaři* (1997) a *Bestiář* (1999).

Novinářka **Radka Štefaňáková** (1975) je autorkou knihy *Někdo přijde a bude mě mít rád* (1998), jež měla sloužit jako látka pro koprodukční film. Jako hrdinka zde vystupuje úspěšná fotografka potýkající se se svými osobními problémy. Seznámí se s americkým ženatým hercem, prožívá s ním vášnivý vztah a odjíždí s ním do Ameriky, kde dosáhne

---

³⁶ MACHALA, Lubomír. Ženy v literatuře. In: *Literární bludiště: bilance polistopadové prózy*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2001, s. 95-96.

³⁷ PŘIBÁŇOVÁ, Alena. Irena Dousková. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. Praha: ÚČL AV ČR, ©2006-2008, 30. 11. 2010 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1637&hl=irena+douskov%C3%A1>.

³⁸ MACHALA, Lubomír. Ženy v literatuře. In: *Literární bludiště: bilance polistopadové prózy*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2001, s. 95.

³⁹ Kýč – v literatuře texty, které opakují ustálené druhy příběhů, vyznačují se povrchností, špatným jazykem bez autorské osobitosti, mezi další rysy patří podbízivost a přehnanost či křiklavost. Kýč je snadno srozumitelný, neskrývá hlubší významy, končí vždy šťastně.

Srov. CHALOUPKA, Otakar. *Příruční slovník české literatury*. Kýč. In: CHALOUPKA, Otakar. *Příruční slovník české literatury*. 2. vyd. Praha: KMa, 2007, s. 492-493.

⁴⁰ MACHALA, Lubomír. Ženy v literatuře. In: *Literární bludiště: bilance polistopadové prózy*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2001, s. 97.

společného života a přiměje ho k rozchodu s manželkou.⁴¹ Po jeho nevěře spáchá fotografka sebevraždu. Tento románek kritika ohodnotila jako „*kýčovitý slepenec banálních historek, naivních cituplných výlevů s magazínovými tematickými 'tutovkami'*“.⁴² S tímto tvrzením se shoduje i Aleš Haman, který sice neupírá Štefaňákové jisté zkušenosti získané působením v redakcích magazínů, ale už z vyprávění v 1. osobě usuzuje na její přehnanou snahu získat důvěru čtenářů v její fiktivní příběh, navíc se podle něj příliš snaží o sentiment, který občas zesílí drsnými motivy ze života (drogy, AIDS).⁴³

Spisovatelka **Barbora Nesvadbová** (1975) své prózy nejprve publikovala komerčně v magazínech Playboy, Xantipa či v německé verzi Cosmopolitanu. Ve své publikaci⁴⁴ však přece jen Machala staví tvorbu Barbory Nesvadbové v porovnání s tvorbou Štefaňákové výše. Není pochyb o tom, že Nesvadbová, působící také jako publicistka, patří ke komerčně nejúspěšnějším českým spisovatelkám. Svou tvorbu orientuje především na partnerské vztahy, zejména z prostředí vyšších společenských vrstev.⁴⁵ Vydala volnou trilogii knih s názvy *Řízkaři* (1997), *Bestiář* (1998) a *Život na nečisto* (2000) spojenou hlavní postavou Karly Dostálové, jež se potýká s milostnými radostmi i strastmi a nese autobiografické rysy autorky. Karlu lze charakterizovat jako přitažlivou, asi pětadvacetiletou intelektuálku navazující četné milostné (mnohdy pochybné) známosti, které však nedokáží „dozrát“ do vztahu. Není tedy divu, že hrdinka ztroskotává v hledání životních hodnot i sebe sama. Jak už tomu u většiny knih podobného ražení bývá, protagonistka se nakonec neobejde bez pomoci psychologa. K přitažlivosti knihy u čtenářek přispívá nejen snaha o tematickou přitažlivost a čtivý styl, ale bezesporu i to, že se autorka nezděráhá vylíčit podrobný popis erotických a sexuálních praktik, ale nutno dodat, že v knize nalezneme také psychologickou sebereflexi hlavní hrdinky. Machala uznává, že se Nesvadbové podařilo vytvořit „*výstižný (auto)portrét rozmazlené a egoistické dívky, která si povrchnost a marnost svého způsobu života uvědomuje, ale jen stěží v sobě nalézá sílu a chuť alespoň k pokusu vymanit se z tohoto modu*

---

⁴¹ HAMAN, Aleš. Čtení pro paní a dívky. *Literární noviny*, 1998, č. 36, s. 6.

⁴² MACHALA, Lubomír. Ženy v literatuře. In: *Literární bludiště: bilance polistopadové prózy*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2001, s. 97.

⁴³ HAMAN, Aleš. Čtení pro paní a dívky. *Literární noviny*, 1998, č. 36, s. 6.

⁴⁴ MACHALA, Lubomír. Ženy v literatuře. In: *Literární bludiště: bilance polistopadové prózy*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2001, s. 98.

⁴⁵ Barbara Nesvadbová – profil. In: *Portál české literatury* [online]. Praha: Vizus, ©2013, 1. 10. 2010 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.czechlit.cz/autori/nesvadbova-bara/author.profil/>.

vivendi.⁴⁶ „⁴⁷ Dále Machala na autorčině stylu oceňuje snahu o jazykovou lapidárnost a smysl pro paradoxní pointu, ale kritizuje povrchní práci s jazykem. Zvýšená frekvence protimluvů v knižních textech plyne z postupného psaní próz pro magazíny, které se poté „nakupí“ do jednoho svazku.

Spisovatelka **Bianca Bellová** (1970) patří mezi kontroverzní osobnosti české literatury. Někteří ji pokládají za „strhující vypravěčku“, jiní za autorku na pomezí brakové literatury. Bezesporu se jedná o znepokojující autorku, která nepíše jen pro svět ženských čtenářek. Je pro ni typické míšení vysokého a nízkého stylu, užívání cynické ironie, tento stereotyp, jak upozorňuje Jiří Urbanec⁴⁸, může být však pro autorku v budoucnu záhubný.

Mezi její počiny patří novely *Sentimentální román* (2009) a *Mrtvý muž* (2011), pro něhož je typická nezvyklá otevřenost, která uvádí výstřední sexuální praktiky či osudové kolotání - bez konečného cíle - mužů a žen, ovšem v každém případě je to svědectví o současném českém světě, i když místy prezentovaném v pokřiveném zrcadle.⁴⁹ Jiří Lojín přiznává autorce talent psát živým a zábavným způsobem, drsnější výrazy texty doplňují a odlehčují. Řadí ji mezi „to lepší“, co v současné české literatuře vzniká.⁵⁰

K hodnotnější části četby bychom mohli zařadit prózy **Ireny Obermannové** (1962). Její tvorbě se v této práci budeme v následujících kapitolách podrobněji věnovat. Machala tvorbu Ireny Obermannové vnímá jako konkurenční, avšak odlišný model remaků tzv. červené knihovny meziválečného období. Dokládá to tvrzením, že muži zde nejsou vykresleni příliš lichotivě, svou roli zde tedy hraje feministická skepse. Machala⁵¹ ve svém hodnocení ironizuje postavy dobře zabezpečených exulantů vystupujících v jejích knihách. Naposledy Obermannová otrásla veřejnost vydáním „skandální“ *Tajné knihy* (2011), v níž udržovala

---

⁴⁶ Modus vivendi – z latiny způsob života.

⁴⁷ MACHALA, Lubomír. Ženy v literatuře. In: *Literární bludiště: bilance polistopadové prózy*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2001, s. 98.

⁴⁸ URBANEC, Jiří. Bianca Bellová: Mrtvý muž. *Světová literatura živě* [online časopis]. Praha: Festival spisovatelů, ©1998–2011, 26. 8. 2012 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: http://www.literarni.cz/rubriky/recenze/proza/bianca-bellova-mrtvy-muz_9267.html.

⁴⁹ URBANEC, Jiří. Bianca Bellová: Mrtvý muž. *Světová literatura živě* [online časopis]. Praha: Festival spisovatelů, ©1998–2011, 26. 8. 2012 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: http://www.literarni.cz/rubriky/recenze/proza/bianca-bellova-mrtvy-muz_9267.html.

⁵⁰ LOJÍN, Jiří. *Nesentimentální monolog*. In: *VašeLiteratura.cz* [online]. ©2009–2012, 15. 6. 2012 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.vaseliteratura.cz/2108-mrtvy-muz.html>.

⁵¹ MACHALA, Lubomír. Ženy v literatuře. In: *Literární bludiště: bilance polistopadové prózy*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2001, s. 97.

intimní vztah s postavou nazvanou Největší Čech. Po nátlaku médií přiznala, že se inspirovala vztahem s Václavem Havlem.

Mezi další komerčně nejúspěšnější české spisovatelky, které se zabývají zejména rodinnými a partnerskými vztahy s prvky červené knihovny,⁵² patří **Simona Monyová** (1967-2011). Ve své tvorbě je velmi plodná, jejím prózám často dominuje ironie, sebeironie, humor i cynismus. Ke svému vzoru – Michalu Vieweghovi – odkazuje svou knihou *Krotitelka snů* (1998) i tím, že hrdinka – učitelka ocitající se v manželské krizi nazývá svou literární prvotinu *Báječná léta pro kočku*. Toto tematické schéma je však v porovnání s knihami Obermannové ztvárněno s mnohem větším nadhledem, razancí, navíc zabývající se tematikou lidské důstojnosti před tlakem stáří. Na druhé straně však Machala⁵³ upozorňuje také na slabé stránky schopnosti fabulovat, což často vede k velmi snadnému odhadnutí vyústění novely. Monyová napsala ještě celou řadu próz dalších, její tvorbou se budeme zabývat v další části této práce.

Prózy zasazené do exotických zemí

Spisovatelka **Iva Pekárková**⁵⁴ (1963) pro své knihy hledá inspiraci ze svého života. Působila například jako číšnice v Bostonu či pracovnice v utečeneckých táborech. Tereza Brdečková ji označuje za vyznavačku pravého ženského psaní, které je „*emocionální a zároveň podané chladně a z odstupu*“⁵⁵, bohužel ho však současně označuje za sebevražedné. Pro její prózy *Péra a perutě* (1989 v exilu, 1992), *Kulatý svět* (1993) a *Dej mi ty prachy* (1996) je typická razance a „bourání“ zejména erotických tabu. Machala upozorňuje také na to, že knihy Pekarčkové sice „souzní“ s feminismem, ale současně ho přesahují pozorností k životním podmínkám a možnostem různých minorit. Pro postavy Pekarčkové je příznačná touha a úsilí po osobní nezávislosti, pro kterou je schopna četných obětí.⁵⁶ Počínaje prózou *Můj I. Q.* (1999) začala ve své tvorbě prohlubovat tematiku mezilidských vztahů, jež u ní často končí tragicky. Ve svých prózách často klade důraz na tělesné prožívání, pro její

---

⁵² Simona Monyová – bibliografie. In: *Portál české literatury* [online]. Praha: Vizus, ©2013 [cit. 2013-06-05]. Dostupné z: <http://www.czechlit.cz/autori/monyova-simona/author.bibliografie/>.

⁵³ MACHALA, Lubomír. Ženy v literatuře. In: *Literární bludiště: bilance polistopadové prózy*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2001, s. 99-100.

⁵⁴ Iva Pekarčková a Petra Hůlová bývají řazeny do tzv. „drsné ženské školy“. Její příslušnice rády pátrají v moderní historii, komentují tragedie malých i velkých dějin, zasazují děj do exotického prostředí, a hlavně se neštítí plasticky zobrazovat násilí, včetně násilí na těch úplně bezbranných.

⁵⁵ BRDEČKOVÁ, Tereza. Autorka a postava. *Labyrint revue*, 1997, roč. 1–2, s. 1, 4.

⁵⁶ MACHALA, Lubomír. Ženy v literatuře. In: *Literární bludiště: bilance polistopadové prózy*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2001, s. 101.

styl je příznačná také civilní mluva, nespisovný jazyk, vulgarismy, ironie a věcné realistické ladění próz. Z poslední doby můžeme jmenovat povídkové soubory *Láska v New Yorku* (2006), *Láska v Londýně* (2008).⁵⁷

Do této kategorie bychom mohli zařadit i spisovatelku **Petru Hůlovou** (1979), která se zaměřuje na narativní prózu inspirovanou exotickým prostředím a na možnosti interkulturní komunikace, dále na role starých tradic a magii v současném světě, na jinakost jedinců a vnitřní svět hrdinů. Všednodenní kolorit a jazykový výraz napomáhá rozrušit případný patos, sentiment a klišé, plynoucí z ženské tematiky románu *Paměť mojí babičce* (2002), který je zasazen do Mongolska dvacátého století a sleduje osudy tří generací žen. V dalším románu *Cirkus Les Mémoires* (2005), odehrávajícím se převážně v New Yorku, řeší mimo jiné otázku možnosti soužití a komunikace lidí z různých kulturních prostředí. V románu *Stanice Tajga* (2008), situované na Sibiř, zdůrazňuje existenciální, tragické důsledky soužití tří světů, vzájemné střety, osudová nepochopení a nepřijetí. V méně kompaktnější části próz, např. *Přes matné sklo* (2004) se zabývá tématem střetávání generací, nemožností komunikace a vzájemného pochopení, nejen mezi hlavními protagonisty prózy – matkou a synem, ale také mezi nimi a jejich partnery. V knize *Umělohmotný třípokoj* (2006) se vyprávěcí hlas stylizuje do prostitutky středního věku, která za pomoci monologu rozvíjí své představy a zkušenosti z erotické oblasti. Autorka nápaditě pracuje s jazykem (originální zdobněliny, novotvary, poetická i komická přirovnání) a s rytmem věty. Hůlová občas balancuje na hranici lascivní erotické prózy, ale tuto skutečnost vyvažuje kritický sociální podtext prózy, pro Hůlovou příznačný.⁵⁸ Jejími nejnovějšími romány jsou *Čechy, země zaslíbená* (2012) a *Kde nejste doma. Příběhy z cest*⁵⁹ (2012).

Prózy s převahou psychologické složky

K autorkám knih, které zdůrazňují ve své tvorbě psychologickou složku, patří **Jana Červenková** (1939), jejíž autobiografický román *Pozdní láska* (2004) se z hlediska ženského pohledu zabývá dlouhou vývojovou etapou české společnosti od 80. let 20. století až do

---

⁵⁷ NOVOTNÝ, Vladimír a Veronika KOŠNAROVÁ. Iva Pekárková. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. Praha: ÚČL AV ČR, ©2006–2008, 22. 4. 2009 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z:

<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=839&hl=iva+pek%C3%A1rkov%C3%A1+>

⁵⁸ KOŠNAROVÁ, Veronika. Petra Hůlová. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. Praha: ÚČL AV ČR, ©2006–2008, 22. 3. 2009 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z:

<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1342&hl=petra+h%C5%AFlov%C3%A1+>

⁵⁹ Na díle se podílel kolektiv autorů.

současnosti a interpretuje společenské problémy posledních desetiletí očima „velké lásky“, což je princip výrazně nadčasový. Červenková na lince mimomanželského milostného vztahu naráží na obtíže vyššího věku, přičemž vyzdvihuje vykupující a povznášející schopnost nezkaleného lidského citu, který v sobě nese moc překlenout mezní životní situace.⁶⁰

Spisovatelka **Hana Bělohradská** (1949-2005) se ve svých prózách zaměřila na psychologické a etické aspekty lidského jednání s výrazným akcentem na jejich konkrétní historickou podmíněnost. V novele *Vítr se stočí k jihovýchodu* (1963) se zabývá manželským vztahem zachyceným v okamžiku, kdy jsou protagonisté příběhu nuceni zásahem vnější reality přehodnocovat své postoje. Román *Poslední večere* (1969) zachycuje příběh pátrání po vrahovi mladého lékaře. Spojuje v sobě žánr detektivky a psychologické prózy.⁶¹ Její další kniha *Přešťastné manželství* (1998) představuje groteskní hru o rozbitém manželství, kde manželka pořádá předem dohodnuté „sebevražedné pokusy“, čímž záletného manžela odsuzuje k neustálým návratům a rozchodům.⁶²

Prozaička, filmová scénáristka a publicistka **Eva Kantůrková** (1930) je autorkou psychologického románu *Pozůstalost pana Ábela* (1971), jehož hrdinu představuje tragikomická postava úředníka, udržujícího prostřednictvím intrik milostný poměr s několika ženami. Další psychologické povídky soustředila v knize *Krabička se šperky* (1992).⁶³ Napsala také volnou trilogii próz věnovanou mravním otázkám mezilidských vztahů. První část nazvaná *Po potopě* (1969) je psychologickou sondou do nitra levicově orientované výtvarnice Sylvy. Pracuje se zde s více vrstvami časových rovin, dějová složka ustupuje do pozadí, aby mohlo vyniknout psychické dění odehrávající se v nitru ženy, která se vrací z psychiatrické léčebny. Podstatou jejího nervového onemocnění se stává její matka zasahující do jejího života mravními předsudky. Hlavní motiv však představuje vztah

---

⁶⁰ NONDKOVÁ, Michaela. Jana Červenková. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. Praha: ÚČL AV ČR, ©2006–2008, 30. 9. 2007 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z:

<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1214&hl=jana+%C4%8Dervenkov%C3%A1+>. Literární kritici sice román nepřijali slibně, nicméně jednalo se pouze o literární kritiky-muže, kteří mohli opomenout význam tradiční citové složky.

Srov. Tamtéž.

⁶¹ ZELINSKÝ, Miroslav. Hana Bělohradská. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. Praha: ÚČL AV ČR, ©2006–2008, 30. 9. 2007 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z:

<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1207&hl=hana+b%C4%9Blhradsk%C3%A1+>.

⁶² HAMAN, Aleš. Hrátky s osudem, smrtí a absurditou. *Literární noviny*. 1998, č. 43, s. 6.

⁶³ SVADBOVÁ, Blanka a Klára KUDLOVÁ. Eva Kantůrková. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. Praha: ÚČL AV ČR, ©2006–2008, 4. 11. 2007 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z:

<http://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=765&hl=eva+kant%C5%AFrkov%C3%A1+>.

rozvedené ženy k ženatému muži, který není schopen zpřetrhat své rodinné vazby. Kantůrková chtěla pomocí tohoto příběhu ukázat kritiku dobových poměrů. Druhá část trilogie nazvaná *Černá hvězda* (1982 v exilu, 1992 oficiálně) s hlavní postavou komunistického žurnalisty a vysokého státního úředníka Jiřího Donáta, Sylviina bývalého manžela, ukazuje retrospektivně jeho životní a společenský vzestup a následně pád. Poslední část nesoucí název *Zahrada dětství jménem Eden* (1998), odkrývá dětství a dospívání Jany, dcery protagonistů předchozích děl. Odhalují se zde vztahy, které k sobě jednotlivé postavy váží. Na rozdíl od předchozích částí jsou charaktery postav detailněji prokresleny a ubývá moralizování či zapojení do historického kontextu.⁶⁴

Ke spisovatelkám, které intenzivně oslovují více ženskou část populace než mužskou, patří scenáristka, autorka rozhlasových her a novinářka **Lenka Procházková** (1951). Svou milostnou tematikou zaujala už v 80. letech 20. století, kdy byla nucena vydávat v exilu či samizdatu. Připomeňme knihy *Růžová dáma* (1995), *Přijed' ochutnat* (1991), *Oční kapky* (1991), *Smolná kniha* (1992). Machala poznamenává, že na Lence Procházkové je pozoruhodné to, že usiluje o překročení rámce konvenční četby, a to jak silnou erotickou otevřeností, tak odkazy k bájím či komentováním psaní. Románový apokryf Ježíšova příběhu s názvem *Beránek* (2000) dokázala například protnout milostnou linkou.⁶⁵

Psycholožka a také spisovatelka **Kamila Holásková** (1959) se ve svých prózách rovněž zaměřuje na partnerské a mezilidské vztahy. Zatím se může chlubit autorstvím dvou próz povídek *Nevěrná a jiné příběhy* (2011) či *Jak dny jdou* (2012). Ve svých prózách preferuje spíše hutný styl, nerozlišuje postavy jen na černé a bílé, ale snaží se čtenáři naznačit příčinnou souvislost s jejich jednáním a chováním. Její prózy nejsou prvoplánové, málokdy v nich nalezneme typický šťastný konec. Nechtějí moralizovat ani neusilují o nucenou identifikaci se čtenářem. Snaží se jen vybízet k přemýšlení a pomoci případnému čtenáři nalézt odpovědi na otázky, se kterými se ve svém životě mohl setkat. Podrobněji se její tvorbou budeme zabývat v další části této práce.

---

⁶⁴ HAMAN, Aleš. Proměny spisovatele a doby: volná trilogie Evy Kantůrkové. *Literární noviny*, 1999, roč. 10, č. 2, s. 7. Dostupné také z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNIII/10.1999/2>.

⁶⁵ MACHALA, Lubomír. Ženy v literatuře. In: *Literární bludiště: bilance polistopadové prózy*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2001, s. 100-101.

Prózy s důrazem na lyrickou složku

Spisovatele píší takovýto typ prózy nalezneme u nás poskrovnu. Jmenujme alespoň dvě. Spisovatelka **Eda Kriseová** (1940), která kvůli zákazu musela za normalizace publikovat v samizdatu či exilu, ve svých dílech připisuje erotické vášni a touze důležitou roli. Nejvíce svou básnickou stránku ukázala v lyrických líčeních přírody a krajiny, v nichž projevuje pozorovatelskou vnímavost a v této souvislosti užívá bohaté metafory. Její „lyrická struna“ se projevila už v románu⁶⁶ *Pompejanka* (v samizdatu 1979, poté 1991), který pojednává o příběhu ženy, jež ničí sebe samu i své milence. Lásku představuje vždy s tóny hořkosti či lítosti, často ji ničí stereotypy. Tato destrukce je příznačná i pro její další prózy *Klíční kůstka netopýra* (exil 1979, 1990 oficiálně), *Arboretum* (v samizdatu 1987), či *Sluneční hodiny* (1992). K jejím vrcholům patří prózy *Klíční kůstka netopýra* a *Sluneční hodiny*, u nichž inspiraci nacházela při rozhovory s pacienty v psychiatrické léčebně. Dalším rysem jejích próz je blouznivost, bláznovství, tedy typická reakce autorů pro dobu normalizace, kde si nenormálnost „hrála“ na normu. Svými vrcholnými prózami bývá řazena k nejlepším tradicím „hrabalovské“ a „čapkovské“ prózy.⁶⁷ Edou Kriseovou se v této práci budeme zabývat později.

Jako další připomeňme básnířku a prozaičku **Markétu Hejnou** (1951), autorku románu *Obejmout dub* (2000), v němž podává životní příběh nerozhodného a slabošského intelektuála doby normalizace. Vypráví o jeho dětství, dospívání a končí víceméně v současnosti. Hrdina je osudově přitahován k ženě Magdaleně, která pro něj představuje téměř andělsky zbožšťelou bytost. Tento román vystihuje nejnepatrnější záchvěvy lidské duše, jež hledá oporu (symbolizuje ji metafora dubu), z něhož by hrdina mohl načerpat energii, lásku a sílu, jichž se mu nedostává. V tomto díle se rozdíly mezi prózou a poezií stírají, děj je oslaben, je pro něj typická neobyčejná vnímavost k drobným detailům, procítěnost.⁶⁸ Aleš Haman poznamenal, že tato kniha tvoří vzácný pokus toho, jak nalézt hodnoty, které mohou dát existenci smysl.⁶⁹

---

⁶⁶ Někdy pokládán za novelu.

⁶⁷ HAMAN, Aleš. Bláznivý, blouznivý a básnivý svět prozaičky Kriseové. *Lidové noviny*, 2000, roč. 13, č. 204, s. 20.

⁶⁸ FRANCZYK, Karel. Něco pro lyrické duše. *Tvar*, 2000, roč. 11, č. 14, s. 20. Dostupné také z: <http://archiv.ucl.cas.cz/?path=Tvar/2000>.

⁶⁹ HAMAN, Aleš. Lyrický román o lidské účasti. *Nové knihy*. 2000, roč. 40, č. 29, s. 22.

Prózy s rysy dokumentaristiky

Jednu z nejuznávanějších filmových dokumentaristek představuje **Helena Třeštíková** (1949). Je zároveň spoluautorkou knihy *Manželské etudy* (2006), na kterých zdokumentovala vývoj vybraných manželských párů před rokem 1989 a ke kterým se po dvaceti letech vrátila. Tento materiál je však hodnotný i z hlediska empirického, sociologického a psychologického, protože na něm lze zdokumentovat proměnu dvou politických zřízení.

Další uznávaná dokumentaristka **Olga Sommerová** (1949) na rozdíl od Třeštíkové se svými hrdiny manipuluje, nedosahuje tedy takové objektivity jako Třeštíková. Po vzniku dokumentu *O čem sní ženy* (1999) napsala roku 2001 stejnojmennou knihu, ve které se pokusila ukázat osudy žen její generace. Oběma zmíněným dokumentaristkám se budeme v následujících kapitolách věnovat podrobněji.

Z dalších autorek tohoto žánru jmenujme například **Alenu Prokopovou** (1963), autorku knihy rozhovorů s názvem *Eva Zaoralová – Život s filmem* (2012) Jedná se o vyprávění v rozhovoru s filmovou novinářkou, překladatelkou a uměleckou ředitelkou MFF⁷⁰ v Karlových Varech. Vyprávěním procházejí i významní režiséři a kolegové z redakcí. Jde také o reflexi života v Československu a ocenění české kinematografie ve světě.⁷¹

Novinářka a prozaička **Petra Procházková** (1964), působící jako válečná reportérka, napsala knihu *Aluminiová královna: Rusko-čečenská válka očima žen* (2003), kde formou rozhovoru shromáždila výpovědi ruských a čečenských žen, které se staly oběťmi rusko-čečenských válek z devadesátých let 20. století. V popředí jejího zájmu stojí vždy tzv. obyčejné životy, nikoli významné osobnosti. Spisovatelka se zaměřuje na vylíčení zlomů a zvrátů, které v jejich soukromí vypuknou během válečných střetů. Své zkušenosti z Afghánistánu promítla Procházková do reportážního románového dokumentu *Frišta* (2004), v němž vylíčila místní poměry po pádu Talibanu a po odstranění totalitního režimu Talibů, přičemž tuto situaci demonstuje na příkladu životní dráhy své hrdinky – napůl Rusky, napůl Tádžičky, provdané do válkami po léta zmítaného Afghánistánu. Autorka zde předkládá několik možných koncepcí lidského osudu a subjektivního vyrovnávání se s jeho zákrutami.

---

⁷⁰ Mezinárodní filmový festival.

⁷¹ PROKOPOVÁ, Alena. Eva Zaoralová: Život s filmem. In: *Novelabohemica* [online]. ©2010 [cit. 2013-02-16] Dostupné z: <http://www.novelabohemica.cz/knihy/eva-zaoralova.html>.

V dokumentu projevuje své zevrubné znalosti sociálního myšlení a mimořádný smysl pro tamní mentalitu.⁷² Procházková se stala také sama hrdinkou knihy rozhovorů *Novinářka na Divokém východě* (1998), kde vypovídá o své profesi válečné reportérky⁷³.

Spisovatelka **Eva Kantůrková** je kromě již zmíněných próz autorkou „subjektivně memoárových knih“ *Památník* (1994) a *Záznamy paměti* (1997), rovněž souboru deníkových záznamů *Nejsi* (1999). Kniha *Památník* zaznamenává osobní vzpomínky, korespondenci či postřehy ze zákulisí polistopadové politiky. Machala k tomu poznamenává, že se sice jedná o ambiciózní pokus o dokument, avšak obsahuje kontroverzní hodnocení poměrů a autorka měla dát více prostoru jeho precizaci.⁷⁴ Kniha *Nejsi* je koncipována jako deníkové zápisky, jejichž tvorba se pro autorku stala „autoterapií“, protože prožívala bolest a prázdnotu nad ztrátou manžela.⁷⁵

V díle *Sešly jsme se v této knize* (1981 v exilu, oficiálně 1991) sestavila rozhovory s ženami vězněných chartistů a s disidentkami. Jedná se o hovory všední, ale přece mimořádné. Rozhovory prostupuje víra v nejzašitější hodnoty člověka.⁷⁶ Můžeme říci, že její nejznámější dokumentární dílo představuje román *Přítelkyně z domu smutku* (1984 v exilu, oficiálně 1990), kde vylíčila vlastní zážitky z pobytu v ruzyňské věznici v době komunistické vlády, současně zde vytvořila psychologické portréty lidí stojících na okraji společnosti.⁷⁷

Manželka spisovatele Ludvíka Vaculíka, **Madla Vaculíková** (1925), ve svazcích *Drahý pane Kolář* (1994) a *Drahý pane Kolář...Kniha druhá* (1999) zveřejnila svůj moudrý pohled na současné společenské dění. Původně se však jednalo o dopisy, v nichž popisovala své soukromé starosti i radosti. Dopisy zasílala Jiřímu Kolářovi v letech 1991-97 do Paříže či později do Prahy. Jiří Kolář reagoval místo klasické odpovědi formou koláže. Syn Madly Vaculíkové poznamenává, že provedení této knihy je cudné, ale zároveň poskytuje svobodu,

---

⁷² Petra Procházková – profil. In: *Portál české literatury* [online]. Praha: Vizus, ©2013, 1. 1. 2011 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.czechlit.cz/autori/prochazkova-petra/>.

⁷³ Dotazoval se J. Pazderka.

⁷⁴ MACHALA, Lubomír. Česká polistopadová próza. In: *Britské listy* [online]. Občanské sdružení Britské listy, ©1998–2012, 15. 10. 1999 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.britskelisty.cz/9910/19991015g.html>.

⁷⁵ MACHALA, Lubomír. Deníková a memoárová literatura. In: *Literární bludiště: bilance polistopadové prózy*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2001, s. 42.

⁷⁶ Eva Kantůrková: *Sešly jsme se v této knize*. In: *Česká bibliografická databáze* [online]. CDBD, ©2009–2012 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.cbdb.cz/kniha-68338-sesly-jsme-se-v-teto-knize-sesly-jsme-se-v-teto-knize?show=zajimavosti>.

⁷⁷ MACHALA, Lubomír. Česká polistopadová próza. In: *Britské listy* [online]. Občanské sdružení Britské listy, ©1998–2012, 15. 10. 1999 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.britskelisty.cz/9910/19991015g.html>.

je napsána úspornou, ale přitom poetickou formou.⁷⁸ Machala nicméně dodává, že druhý díl dopisů zaznamenal větší vlnu kritiky.⁷⁹ Tento svazek byl oceněn výroční nakladatelskou cenou Mladé fronty.⁸⁰

Zastavíme se i u vzpomínek na známé osobnosti. Machala sice vyslovuje pochybnosti o tom, zda tento typ literatury ještě patří do autentické linie, nebo do odnože populární literatury, ale připouští, že jejich zařazení nese své opodstatnění.⁸¹ Zejména na zdokumentování života hereckých osobností se zaměřila novinářka **Blanka Kovaříková** (1961). Napsala například romány *Herecké romance* (2006), *Herecké balady* (2007), *Vladimír Ráž* (2012), je také autorkou námětu dokumentu o Slávce Budínové *Malostranská hraběnka*.⁸²

Původně novinářka a zakladatelka časopisu Reflex **Slávka Kopecká** (1945), později nakladatelka, se spoluautorsky či editorsky podílela např. na čtyřech svazcích vzpomínek Jiřího Sováka, třech knížkách Jiřiny Bohdalové, na portrétu Vladimíra Menšíka, memoárech Vlastimila Brodského a mnoha dalších portrétech předních umělců.⁸³

Co se týče vzpomínek na významné osobnosti, můžeme jmenovat také paměti **Jiřiny Zábranové** (1903-1974), matky básníka Jana Zábrany, s názvem *Ohlédnutí* (1994), kde vzpomíná mimo jiné i na hospodářskou krizi, německou okupaci a léta strávená v komunistických žalářích.⁸⁴ Dále paměti **Boženy Neumannové-Hodačové** (1882-1967), druhé ženy Stanislava Kostky Neumanna, s názvem *Byla jsem ženou slavného muže* (1998),

---

⁷⁸ VACULÍK, Ondřej. Madla Vaculíková: Drahý pane Kolář. In: *Čtenářský deník*. TV, ČT 1 [online]. 30. 11. 2008 [cit. 2013-02-16] Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10169663406-ctenarsky-denik/308295350470013-ctenarsky-denik-madla-vaculikova-drahy-pane-kolar/>.

⁷⁹ MACHALA, Lubomír. Deníková a memoárová literatura. In: *Literární bludiště: bilance polistopadové prózy*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2001, s. 39.

⁸⁰ MACHALA, Lubomír. Deníková a memoárová literatura. In: *Literární bludiště: bilance polistopadové prózy*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2001, s. 38.

⁸¹ MACHALA, Lubomír. Deníková a memoárová literatura. In: *Literární bludiště: bilance polistopadové prózy*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2001, s. 41.

⁸² KOVAŘÍKOVÁ, Blanka. Herecké balady a romance. In: *Balady a romance Blanky Kovaříkové* [online]. ©2013 [cit. 2013-02-16] Dostupné z: <http://www.bkovarikova.cz/>.

⁸³ Slávka Kopecká – lidé. In: *Český rozhlas* [online]. Praha: Český rozhlas, ©1997–2013 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/lide/dvojka/_zprava/163935.

⁸⁴ Jiřina Zábranová: Ohlédnutí. In: *Palmknihy* [online]. ©2000–2013 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.palmknihy.cz/web/kniha/ohljednuti-3811.htm>.

kde ukázala deziluzivní pohled na svého muže i jeho okolí.⁸⁵ Dále paměti **Vlasty Chramostové** (1926) s názvem *Vlasta Chramostová* (1999), které Vladimír Just ve své recenzi označil za „velký, bilanční román devadesátých let, jenž je autentickým příběhem generace, nastupující v padesátých letech a ovlivňující dění dodnes.“⁸⁶

Miluš Kotišová (1973) je autorkou knihy *Čekání na ženský samet: Třináct a jeden politický rozhovor s českými ženami* (2006), což jsou rozhovory s českými ženami v politice, např. s Libuší Benešovou či Táňou Fischerovou. Jedná se o miniportréty daných osobností zachycující jejich názory k podstatným věcem života.⁸⁷

Martina Pachmanová (1970) přednáší dějiny a teorii umění, působí jako nezávislá kurátorka a umělecká kritička. Je autorkou knihy sebraných rozhovorů *Věrnost v pohybu: hovory o feminizmu, dějinách a vizualitě* (2001), v nichž zpovídá jedenáct amerických akademiček, kurátorek a umělkyní, které se v posledních třiceti letech zasloužily o vliv na feministické hnutí v oblastech vizuálního umění.⁸⁸

Socioložka a pedagožka **Jiřina Šiklová** (1935) je spolu s Magdalenou Čechovskou a Michalem Plzákem autorkou knižních rozhovorů s názvem *Bez ohlávky* (2011). Jedná se o její vzpomínky, líčí zde například ilegální kurýrní kanál, kterým se za normalizace dostávaly exilové časopisy a knihy zakázaných autorů. Šiklová se projevuje jako sebeironická intelektuálka, každé své rozhodnutí v rozhovoru zpětně analyzuje.⁸⁹

Závěr

Na tomto základním přehledu spisovatelek píšících prózu s ženskou tematikou jsme se pokusili ukázat různé směry, kterými se tato tematika může ubírat. K velkému nárůstu knih s ženskou tematikou napomohla především komercionalizace trhu a detabuizace erotiky.

---

⁸⁵ GROMBÍŘ, Jakub. Neumannová versus Neumann. In: *Aluze.cz: revue pro literaturu, filozofii a jiné* [online časopis]. ©1998–2008, č. 1/1999 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: http://www.aluze.cz/1999_01/neumannova.php.

⁸⁶ JUST, Vladimír. Proti ztrátě paměti. *Literární noviny*. 2000, roč. 11, č. 6, s. 13. Dostupné také z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNIII/11.2000/6>.

⁸⁷ Miluš Kotišová. *Čekání na ženský samet*. In: *Kosmas* [online]. ©2013 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.kosmas.cz/knihy/132936/cekani-na-zensky-samet/>.

⁸⁸ PACHMANOVÁ, Martina. *Věrnost v pohybu: hovory o feminizmu, dějinách a vizualitě*. In: *One Woman Press* [online]. ©2013 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.owp.cz/vernostvpohybu.html>.

⁸⁹ Jiřina Šiklová, Magdalena Čechlovská a Michal Plzák: *Bez ohlávky – Rozhovory*. In: *Kosmas* [online]. ©2013 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.kosmas.cz/knihy/163451/bez-ohlavky/>.

Proto je pro čtenáře stále obtížnější nalézt kvalitní ženské čtení. Navíc literární kritiky tvoří především muži, což může vést ke zkreslení hodnot. V této kapitole jsme se pokusili čtenáři „nabídnout pomocnou ruku“ při výběru daného žánru. Jistě bychom při podrobnější analýze našli více příkladů, my jsme se však uchýlili k těm, které pokládáme za nejznámější. Věříme, že čtenáři poslouží k alespoň základní orientaci v této problematice.

V následujících kapitolách se otázkou ženské literatury budeme zabývat podrobněji, a to na výběru konkrétních autorek, které reprezentují ženskou tvorbu s prvky dokumentaristiky, psychologie a fikce. Autorky a jejich tvorbu si vždy představíme nejprve v medailonku, pokusíme se porovnat různé autorské styly, a to na vybraných ukázkách z knih. V každé knize se objevují konflikty, rozpory, nevěry, trauma z dětství, či dokonce patologické rysy osobnosti, a to bylo pro výběr titulů určující, jelikož porovnáním těchto skutečností se pokusíme nalézt příčinu debaklu partnerského vztahu. Na základě komparace se pokusíme zjistit, co jednotlivé spisovatelky spojuje a v čem se liší.

2 Ženská literatura pohledem dokumentaristiky

Nejprve se budeme zabývat sociologickými aspekty doby socialismu, především v otázce sňatečnosti a rozvodovosti, poté představíme osobnost a tvorbu Heleny Třeštíkové v medailonku. Dále se budeme soustředit na cyklus *Manželské etudy* v knižní podobě, pokusíme se pomocí ukázek analyzovat autorský styl Heleny Třeštíkové. Zamyslíme se nad osudy hrdinů a pokusíme se nalézt prvky, které vedly k utužení vztahu, nebo které zapříčinily jeho zkázu. Následně na oblast dokumentární tvorby plynule navážeme exkurzí představením tvorby Olgy Sommerové a rozbořem knihy *O čem sní ženy*.

2.1 Sociologické aspekty socialismu

Mladá socialistická rodina doby normalizace, tedy 70. a 80. let 20. století, se vyznačovala některými specifickými rysy. Patří k nim dřívější uzavírání sňatků a dřívější rození dětí. Posun nastal zejména v 50. letech 20. století, kdy mnohem více žen vstupovalo do manželství ve věku do 19 let, ale nejvíce se sňatky uzavíraly ve věkové skupině 20-24 let. Manželské dvojice byly přibližně stejně staré. Rok sňatku býval ve většině případů i rokem narození prvního dítěte, zhruba polovina žen vstupovala do manželství gravidní. První dítě se tedy rodilo ženám kolem 20. roku života. Příčiny těchto jevů lze spatřovat především

v sociálních jistotách (zaručené právo na práci, sociální zabezpečení matky a dítěte, novomanželské půjčky či možnost získání bytu) , ale také v akceleraci fyzického dospívání a ve větší sexuální volnosti. Změněné kulturní podmínky a zejména nedostatek výchovného působení na mladé generace vyvolaly i vyšší stupeň ukvapenosti při vstupu do manželství. Projevovala se u nich vysoká míra naivity, nezkušenosti a lehkovážnosti. Sonda z roku 1978 ukazuje, že jen 13,5 % mladých lidí znalo povahové vlastnosti partnera ještě před začátkem milostného vztahu. Některé snoubence vedla k sňatku i ekonomická a bytová situace či přání rodičů. Mnohdy se manželé brali po velmi krátké známosti a až po společném soužití zjistili, že se k sobě nehodí. Tímto způsobem stoupal počet rozvodů. Rozvodovost rostla zejména po dvacátém roce věku, za nejhroženější byly však považovány manželství, kde žili partneři mezi 25-35 lety věku. Častěji se rozváděly ženy než muži. Svou roli sehrává i tzv. „kritická období“, při nichž dochází nejčastěji k rozvratu manželství. První nastává po 4-5 letech manželství a doznívá v šestém a sedmém roce, druhé spadá do období 10-14 let trvání manželství a odeznívá v průběhu dalších pěti let (věk manželů se pohybuje mezi 40-45 lety).

K snadnějšímu rozhodnutí pro rozvod přispělo i to, že ženy byly ekonomicky činné, proto nutnost finančního zabezpečení nezávisela jen na muži, ženy tím, že měly záruku pracovního místa, se po rozvodu i snadněji osamostatňovaly. Navíc děti se ve většině případů po rozvodu přidělily na výchovu matce, nehrozilo tedy její odloučení od dětí. Příčiny rozpadu manželství můžeme spatřovat v objektivních příčinách (bytová, finanční, zdravotní situace, pracovní zatížení, obtížná profese), ale za důležitější pokládáme subjektivní příčiny (dány povahovými vlastnostmi partnerů a jejich hodnotovými orientacemi).⁹⁰

---

⁹⁰ BAUEROVÁ, Jaroslava. Mladá rodina a současnost. *Sociologický časopis*, 1984, roč. 20, č. 3, s. 258-272.

2.2 Medailonek Heleny Třeštíkové

Helena Třeštíková působí jako režisérka, scenáristka, pedagožka a producentka. Specializuje se zejména na časoběrný dokument. Je manželkou spisovatele, architekta, publicisty a nakladatele Michaela Třeštíka⁹¹.

Narodila se 22. června 1949 v Praze. Po maturitě na střední výtvarné škole absolvovala Filmovou akademii múzických umění⁹², kde vystudovala obor režie dokumentárních filmů. Poté působila jako dramaturgyně Krátkého filmu a režisérka. Mezi její významné počiny patří podíl na založení nadace Film a Sociologie⁹³ (dnes Asociace Film i Sociologie) a nadace Člověk a čas (spolu s manželem), která se specializuje na dlouhodobé projekty. Od roku 2002 je vede realizační dílnu na Katedře dokumentární tvorby FAMU v Praze. V tvorbě Heleny Třeštíkové můžeme vysledovat **2 linie tvorby: portréty a mezilidské vztahy**. K portrétům patří například její snímky *Dvě Jubilea Jana Zrzavého* či *Podoby dětství* (o malířce Vilmě Vrbové-Kotrbové). V oblasti mezilidských vztahů se zaměřuje zejména na vztahy mezi partnery a rodiči. Za tuto oblast jmenujme filmy *Romeo, Julie a děti* (1974), kde sleduje názory na rodičovství, dále snímky *Zázrak* a *Ženy, zaměstnání, rodina* (oba 1975). Pro její dokumentární tvorbu je typická pravdivost, střízlivost a seriózní vystižení podstaty jevů. Ke svým filmovým objektům přistupuje jako pozorovatelka, do dění nezasahuje.⁹⁴ Tímto postupem objevila pro český dokument

---

⁹¹ **Michael Třeštík** (1947) je původním povoláním inženýr a architekt, patří ke spoluzakladatelům libeňského Divadla poezie a časopisu *Divoké víno*. Od roku 1990 působil jako redaktor časopisu *Tvar* aj. Od roku 1994 produkuje dokumentární filmy. Již v polovině 60. let publikoval verše, výtvarné referáty a kritiky, později se věnoval publicistice a cestopisné reportáži. Napsal román s názvem *Zdi tvé* (1988), v němž se zabývá problematikou tělesně postižených. Jako další literární počín lze jmenovat knižní přepis dokumentárního seriálu *Manželské etudy* (2006). V současné době vydal další román *Chceš-li rozesmát pána boha* (2013), což je dramatický a emotivní příběh, který si klade otázky po smyslu odvahy a strachu, štěstí i utrpení, paměti a zapomínání, piety i lhostejnosti.

Srov. SVOZIL, Bohumil. Michael Třeštík. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. Praha: ÚČL AV ČR, ©2006–2008, 1. 12. 2008 [cit. 2013-05-20]. Dostupné z:

<http://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=884&hl=michael+t%C5%99e%C5%A1t%C3%ADk+>.

⁹² dále FAMU

⁹³ jejím hlavním cílem je poskytnout nový pohled na společnost po velkých politických změnách.

⁹⁴ Ze starších tvůrců se otázce rodinných vztahů či ženské otázky v oblasti filmového dokumentu věnovala **Hana Pinkasová** v dokumentu *Třináct* (1982), kde líčila každodenní život matky třinácti dětí, nebo **Drahomíra Vihanová**, která natočila film *Otázky pro dvě ženy* (1984) – srovnání dvou životních stylů a filozofií, či *Zahrada plná plenek* (1982) z prostředí domova pro svobodné matky.

Srov. MICHALSKÁ, Zuzana. Dokumentární film. In: BILÍK, Petr a Luboš PTÁČEK. *Panorama českého filmu*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2000, s. 453–455.

Současný dokument se v mnohém liší. Mladí tvůrci již neusilují tolik o odstup a do dění často zasahují.

Problematické partnerských a mezilidských vztahů se věnují například **Erika Hníková**, která natočila dokumentární film *Čeští tátové* (2003) – o tom, jak vypadají dnešní otcové. Rovněž natočila situační dokumentární film *Nesvatbov* (2010) o starostovi vesnice, který se snaží zvýšit sňatečnost ve své obci tím, že

časosběrnou metodu⁹⁵, na niž se ve své tvorbě specializuje. V rozhovoru Jana Šprincla k této metodě poznamenává: „Snažím se vyvarovat toho, abych někomu radila nebo dělala chytrou. Můžu vyjádřit názor, ale není mým cílem přesvědčovat je o mé pravdě. Ani ve filmech si netroufám dávat návod k použití, snažím se jen vzbuzovat otázky a mám radost, když diváci o životech a postojích lidí, o kterých točím, přemýšlejí a interpretují je.“⁹⁶

Tuto metodu použila poprvé v již zmíněném *Zázraku*, kde po 9 měsících sledovala těhotenství budoucí matky a po narození syna oba sledovala ještě 6 měsíců. K jejím vrcholům tvorby však jistě patří cyklus *Manželské etudy* (1980-1986), kde sleduje od svatby po 6 let vývoj 6 manželství. Na tento cyklus navázala pokračováním s názvem *Manželské etudy po 20 letech* (1999-2005) s týmiž páry. Významný je také cyklus *Řekni mi něco o sobě*, v němž rovněž několik let sbírala materiál, aby ukázala jedince na okraji společnosti, např. díl *René* (1992) – život mladého recidivisty. Mezi léty 1994–1996 natočila portréty osobností pro cyklus *Gen a Genus*, například Tomáše Halíka (1994), Olbrama Zoubka (1995), Lídy Rakušanové (1996), Jiřiny Šiklové (1996).

V roce 1998 dokončila nadace Člověk a čas v koprodukcii s Českou televizí film o osudech několika politických vězeňkyň z padesátých let s názvem *Sladké století* (velká cena za dokumentární film na MFF Karlovy Vary 1998, cena FITES 1998).⁹⁷ V cyklu *Ženy na přelomu tisíciletí* (2000-2003) vytvořila portréty známých osobností (Báry Basikové, Dagmar Peckové), pražských prostitutek (*Rozkoš bez rizika*), romské novinářky (*Být Romkou*), matky

---

pořádá pro svobodné seznamovací akce. V současné době uvádí Česká televize také její dokumentární komedii *Navždy svoji* (2013) - o třech párech, které se chystají vstoupit do manželství. Dále můžeme jmenovat **Janu Počtovou**, která se ve filmu *Generace singles* (2011) zabývá otázkou, proč v dnešní době přibývá lidí, kteří chtějí žít nezávisle a bez partnera, rovněž upozornila snímkem *ESHQ* (2004) – o intimních pocitech afghánských žen k lásce, manželství, životu v jejich zemi. **Linda Kallistová-Jablonská** natočila z části hraný dokumentární seriál *Čtyři v tom* (Česká televize vysílala roku 2013) - o narození dítěte v sociálně odlišných rodinách.

Veronika Janečková ve filmu *Zlaté manželství* (2003) ukázala možné podoby lásky a manželství mezi dvěma lidmi po padesáti letech. **Tereza Kopáčová**, režisérka dokumentárně-humorného filmu *Kristova léta, dámy...* (2004) zde ukázala svět žen po třicátém třetím roce. Na závěr jmenujme také **Theodoru Edmundovou** a její film *Ničeho nelituji* (2003), v němž ve dvou příbězích sledujeme zdánlivě obyčejné rodinné vztahy.

⁹⁵ Třeštíková byla jedním z prvních dokumentaristů, kteří se náročně časosběrné metodě začali ve světě věnovat. Dopracovala se k ní sama bez ohledu na světové trendy. Časosběrná metoda se jí stala vlastní, objekty svých dokumentů obvykle sleduje několik let.

Srov. Helena Třeštíková. In: *Československá filmová databáze* [online]. Česko-Slovenská filmová databáze, ©2001-2013 [cit. 2010-05-20]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/reziser/15379-trestikova-helena/>.

⁹⁶ ŠPRINCL, Jan. Nechci dávat návod na život. S Helenou Třeštítkovou o manželských etudách, hyenismu a kverulantství. *Nedělní svět*, 2006, roč. 3, č. 2, s. 11.

⁹⁷ Třeštíková Helena – dokončované projekty. In: *dokweb* [online]. AFO, ©2013 [cit. 2013-05-20]. Dostupné z: <http://www.dokweb.net/cs/dokumentarni-sit/profesionalove/trestikova-helena-5574/>.

tělesně i mentálně postiženého syna (*Zvítězí ten, kdo se nevzdává*), tři lesbiček (*Jsem žena orientovaná na ženy*) a pohled na studentky zdravotnické školy před maturitou a s odstupem 5 let po ní (*Sestřičky*). Ke svým dřívějším hrdinům – zloději Renému, narkomance Katce a Marcele z Manželských etud se vrátila třemi celovečerními dokumenty: *Marcela* (2007), *René* (2008) a *Katka* (2010). Díky dokumentu *René* se může pyšnit cenou Prix arte Evropské filmové akademie za nejlepší evropský dokument.

Nelze opomenout ani cyklus *Paměť 20. století*, kam patří například dokument *Vyloučení z literatury* (1998), jenž líčí procesy s katolickými spisovateli a intelektuály, či dokument *Má šťastná hvězda* (2004) pojednávající o osudu Židovky v koncentračním táboře. K oblasti rodinných vztahů se vrátila v dokumentu *Soukromý vesmír* (2012), v němž zachytila život členů české rodiny, ale také proměnu české společnosti v posledních čtyřech dekadách.⁹⁸

V současnosti Třeštíková připravuje časosběrný dokument (natáčený 16 let) o romském aktivistovi Vojtovi Lavičkovi s názvem *Vojta Lavička: Nahoru a dolu* a o divadelníkovi Jakubu Špalkovi s názvem *Život s Kašparem* (natáčený 23 let).⁹⁹

Helena Třeštíková patří k našim nejpłodnějším a nejuznávanějším dokumentaristkám, její filmy dosahují také velkého diváckého ohlasu, co se týče televizního vysílání (některé díly cyklu *Manželské etudy* po 20 letech sledovalo milion diváků). Zfilmováním mnoha životních příběhů pomáhá zmírnit mnohdy tvrdé osudy protagonistů, protože díky promítání a ohlasu médií se těmto hrdinům může dostat různého druhu pomoci. Co se týče otázky, zda se necítí diskriminovaná zařazením do „škatulky režisérky, která točí ženské filmy“, sama Třeštíková přiznává, že nikoliv: „*Uvědomuju si, že jsem jiná než kolegové muži, a tudíž jinak točím. Ale nevšimla jsem si, že u nás mají ženy podstatně nižší šance než muži.*“¹⁰⁰

---

⁹⁸ Třeštíková Helena – připravované projekty. In: *dokweb* [online]. AFO, ©2013 [cit. 2013-05-20]. Dostupné z: <http://www.dokweb.net/cs/dokumentarni-sit/profesionalove/trestikova-helena-5574/>.

⁹⁹ Třeštíková Helena – dokončované projekty. In: *dokweb* [online]. AFO, ©2013 [cit. 2013-05-20]. Dostupné z: <http://www.dokweb.net/cs/dokumentarni-sit/profesionalove/trestikova-helena-5574/>.

¹⁰⁰ JIRKŮ, Irena. Musíme vždycky hledat cestu. *Přítomnost*, 2005, č. 4, s. 12–15. ISSN 1213-0133. Dostupné také z: http://czech.pritomnost.cz/files/2005Flash/2005_4.

2.3 Manželské etudy

Důvodem pro vznik tohoto cyklu byla vysoká rozvodovost mladých manželských párů v sedmdesátých letech (dosahovala 50 %). Dramaturgie Krátkého filmu Praha oslovila pro zpracování této problematiky do podoby filmového dokumentu Helenu Třeštíkovou. Jejím úkolem bylo sledovat vybraná manželství od svatby po dobu pěti let a zaznamenat tak hlavní příčiny manželských konfliktů. V oblasti dokumentárního filmu v tak velkém časovém rozsahu se jednalo o naprostou novinku. Výběr párů musel podléhat předem zvoleným kritériím. Muselo se jednat o páry mezi 18–24 lety věku, kteří vstupují do manželství poprvé a nemají žádné nemanželské děti, později se Třeštíková snažila vybírat také páry různorodé (z hlediska profesí a sociálního zařazení). Autorka si pro výběr vhodných párů vybrala místo nejhodnější, a to matriku Staroměstské radnice. Začátek natáčení se datoval na listopad 1980. Natáčelo se celkem deset párů. Vždy se točilo těsně před svatbou, svatba, čtrnáct dní po svatbě a půl roku po svatbě. Kvůli nedostatku financí bylo nutné počet párů zredukovat na šest. Štáb poté navštěvoval páry vždy po půl roce či v případě nějaké mimořádné události v rodině. Po sestřihu materiálu vzniklo šest příběhů v délce 35–40 minut, roku 1986 se příběhy pod názvem *Manželské etudy* poprvé objevily ve vysílání Československé televize v pořadu *Televizní klub mladých*. Z natočeného materiálu vznikly ještě dva celovečerní filmy pro kina – *Z lásky* (příběh Marcely a Jiřího) a *Hledání cest* (příběhy zbylých dvojic). Roku 1987 se *Manželské etudy* uváděly na obrazovkách Československé televize každý měsíc od ledna do června a zaznamenaly nebývalý divácký úspěch.¹⁰¹

Manželské etudy po 20 letech

Koncem devadesátých let se Helena Třeštíková rozhodla ve sledování osudů hrdinů pokračovat. Lákala ji zejména otázka srovnání života doby socialismu a doby polistopadové. Jedinečnost obou dokumentů tkví v tom, že divákovi nabízejí sledovat minulost prostřednictvím vývoje jednotlivců a jejich vzájemného vztahu v oné době, přičemž postavy mluví výhradně za sebe.¹⁰² Natáčení se definitivně odmítl účastnit pouze jeden z účastníků – Jiří Haverland, bývalý manžel Marcely. Natáčení *Manželských etud po 20 letech* probíhalo od roku 1999 a skončilo na jaře roku 2005. Od 1. ledna 2006 byly v jednom bloku za sebou

---

¹⁰¹ TŘEŠTÍKOVÁ, Helena. Úvod. In: TŘEŠTÍKOVÁ, Helena a Michael TŘEŠTÍK. *Manželské etudy*. Praha: Česká televize, 2006, s. 13–16.

¹⁰² CHUCHMA, Josef. Doslov. In: TŘEŠTÍKOVÁ, Helena a Michael TŘEŠTÍK. *Manželské etudy*. 1. vyd. Praha: Česká televize, 2006, s. 263.

na ČT 2 uvedeny původní Manželské etudy i Manželské etudy po 20 letech.¹⁰³ Manželské etudy se dočkaly velkého ohlasu nejen u diváků, ale kvalita dokumentu byla oceněna také cenou za nejlepší český dokumentární film ex aequo na MFDF v Jihlavě a cenou Trilobit pro díl Ivana a Václav z Manželských etud po 20 letech a cenou Elsa pro Manželské etudy jako celek. Rovněž celovečerní film Marcela získal četná ocenění.¹⁰⁴

Slovo režisérky

Největší zisk časosběrných dokumentů vidí Helena Třeštíková v tom, že nabízejí „nezmanipulovaný obraz určitých typů uvažování a bytí, které následně může budít různé úvahy a otevřít širší debatu.“¹⁰⁵ Cyklu Manželské etudy si velmi cení a považuje ho za svůj nejoblíbenější: „Nikdy v životě jsem nedělala nic, co by mě tak zaujalo a bavilo jako cyklus Manželských etud. A kdybych si měla vybrat nějakou svou práci typickou pro to, čeho bych ráda v dokumentárním filmu dosáhla, určitě by to byl tento cyklus. (...) Uvědomila jsem si, jak je překvapivé, když se pravda jedné chvíle konfrontuje s pravdou chvíle třeba o rok později, často totiž byly v naprostém rozporu.“¹⁰⁶ Jaké poznání si z cyklu sama odnesla výstižně uvádí v rozhovoru Jana Šprincla: „(...) když v životě něco získáme, zároveň ztrácíme. Člověk nemůže chtít všechno, být ženatý a zároveň si udržet nezávislost a svobodu. Kdo tohle pochopí, žije se mu lépe.“¹⁰⁷ Třeštíková často uvádí, že je s hrdiny svých dokumentů stále v kontaktu a netají se ani ambicemi na pokračování dalšího dílu Manželských etud, v rozhovoru na chatu¹⁰⁸ uvedla, že jeho dokončení plánuje na rok 2015. Čas prověří, zda přibudou ještě další díly, ve kterých se můžeme těšit na zmapování osudů dalších generací původních protagonistů.

Manželské etudy v knižní podobě

V roce 2006 začala Helena Třeštíková spolu s manželem Michaelem Třeštíkem připravovat knižní podobu tohoto dokumentu s názvem *Manželské etudy*. Přepis do knižní

---

¹⁰³ TŘEŠTÍKOVÁ, Helena. Úvod. In: TŘEŠTÍKOVÁ, Helena a Michael TŘEŠTÍK. *Manželské etudy*. Praha: Česká televize, 2006, s. 13-16.

¹⁰⁴ ŠTOLL, Martin a kol. *Český film: režiséři-dokumentaristé*. 1. vyd. Praha: Libri, 2009, s. 585.

¹⁰⁵ HOVORKA, Marek, Andrea SLOVÁKOVÁ a KUBICA Petr. Časosběr vzbuzoval pocit ohrožení a neklidu: rozhovor s Helenou Třeštíkovou. *Literární noviny*, 2006, roč. 17, č. 6. Příloha Dok.rev. 2006, č. 1, s. 4. ISSN 1210-0021. Dostupné také z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNIII/17.2006/p1>.

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ ŠPRINCL, Jan. Nechci dávat návod na život: s Helenou Třeštíkovou o manželských etudách, hyenismu a kverulantství. *Nedělní svět*, 2006, roč. 3, č. 2, s. 11.

¹⁰⁸ ULMANOVÁ, Lucie. Helena Třeštíková. *Tyden.cz* [online]. Praha: Empresa media, ©2006, 23. 1. 2012 [cit. 2013-05-20]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/chat-s-osobnosti/helena-trestikova_415/.

podoby jistě skýtal svá úskalí, jelikož text si vyžadoval jiné prostředky než film. Této role se ujal Michael Třeštík, který upravil a zkrátil dialogy, aby byly i bez obrazu srozumitelné. Tuto úpravu lze hodnotit jako velmi zdařilou, protože výpovědi protagonistů doplnil vhodně zvolenými slovy pro vykreslení prostředí děje.¹⁰⁹ Do příběhů však autoři nezasahovali. Třeštíková nejdříve všechny protagonisty kontaktovala, aby se od nich dozvěděla, co se stalo od posledního natáčecího dne, a mohla to do knihy zaznamenat. Nejedná se tedy o dialogy, ale o texty odsouhlasené svými protagonisty (pouze pan Gdovín si přál text vlastní).¹¹⁰ Josef Chuchma v doslovu této knihy výstižně uvádí, že: „Režisérka absenci záběrů kompenzuje jednak fotografiemi aktérů, jednak tím, že v přepisech letmo doplňuje některé informace k filmům a v jednovětvých podotýkáních vzpomíná na okolnosti natáčení.“¹¹¹ Předpokládaný čtenář této knihy může namítnout, že se raději podívá na filmové zpracování. I když má v některých oblastech filmová verze před tou knižní náskok, (vyjádření emocí, styl oblékání, větší spád), v jednom směru knižní verze přece jen „vede“. Máme na mysli již zmíněné aktualizací dodatky, v nichž je stručně popsáno, co se odehrálo v rodinách od začátku roku 2006 až do září – rozmezí od vysílání dokumentu až do okamžiku, kdy proběhl tisk knihy.

Nyní si knihu *Manželské etudy* představíme a pokusíme se zjistit, jaký přístup Helena Třeštíková k hrdinům knihy zaujímá, a to na základě analýzy vybraných ukázek z knihy.

Kompozice knihy

Knihy do jisté míry zachovává strukturu filmového dokumentu, ale v něčem se liší. Je opatřena prologem Iva Možného, který reflektuje dobu normalizace ze sociologického hlediska a rovněž vyslovuje obavy k evropskému trendu nízké sňatečnosti a porodnosti. Dále následuje úvod Heleny Třeštíkové, v němž objasňuje důvody vedoucí k natočení tohoto dokumentu, průběh natáčení a okrajově se zmiňuje i o knižním vydání. Poté má čtenář možnost seznámit se se samotným jádrem knihy, v němž jsou zaznamenány příběhy jednotlivých párů. Každý příběh je rozdělen na dvě části. První část se věnuje době osmdesátých let, obvykle začíná svatbou protagonistů. Druhá část se odehrává v devadesátých letech a pokračuje až do roku 2005, přičemž zde ještě Třeštíková připojuje aktualizací dodatky, které vznikly od září 2006 až do okamžiku, kdy proběhl tisk knihy. Knihu uzavírá doslov Josefa Chuchmy, v němž analyzuje vznik celé série a uvažuje o dokumentárním filmu

---

¹⁰⁹ HALADA, Andrej. *Televize knižně? Reflex*, 2006, roč. 17, č. 48, s. 55.

¹¹⁰ TŘEŠTÍKOVÁ, Helena. Úvod. In: TŘEŠTÍKOVÁ, Helena a Michael TŘEŠTÍK. *Manželské etudy*. Praha: Česká televize, 2006, s. 16.

¹¹¹ CHUCHMA, Josef. Doslov. In: TŘEŠTÍKOVÁ, Helena a Michael TŘEŠTÍK. *Manželské etudy*. Praha: Česká televize, 2006, s. 266.

ze širšího hlediska. Absence záběrů je v knize vyrovnána několika černobílými fotografiemi protagonistů a jejich rodiny. Třeštíková si pro film vybrala šest párů s různým socioekonomickým statutem. Usilovala tedy o různorodost, při které by následnou komparací vynikly případné rozdíly v jejich chování či způsobu života. V knize sledujeme příběhy jednotlivých párů ve stejném pořadí jako ve filmovém dokumentu. Vystupují zde tyto dvojice:

Příběh první – MIRKA A ANTONÍN

Mirka (17 let, učnice na kadeřnici);

Antonín (20 let, dispečer).

Příběh druhý – IVANA A PAVEL

Ivana (23 let, prodavačka);

Pavel (21 let, závozník).

Příběh třetí – ZUZANA A VLADIMÍR

Zuzana (23 let, stavařka);

Vladimír (21 let, stavbař).

Příběh čtvrtý – ZUZANA A STANISLAV

Zuzana (18 let, studentka);

Stanislav (19 let, elektromechanik).

Příběh pátý – MARCELA A JIŘÍ

Marcela (20 let, chovatelka koní);

Jiří (20 let, telefonní mechanik).

Příběh šestý – IVANA A VÁCLAV

Ivana (21 let, studentka ČVUT);

Václav (24 let, student ČVUT).

Autorský styl Třeštíkové

Třeštíková pokládá dvojici či jen jednotlivci otázky, udává tedy směr, jakým se bude rozhovor ubírat, ale největší prostor ponechává promluvám protagonistů. V knize tedy

převažuje dialogičnost. Z hlediska promluvy respondentů je snaha o zachování jazyka postav. Každý příběh vždy začíná podle obdobných kritérií. Třeštíková nejprve sleduje hrdiny ve svatební den, poté ve společném bydlení, následujících pět let se štábem páry navštěvuje ve významných chvílích, jako je narození dítěte, přestěhování do vlastního bytu. S protagonisty hovoří při každodenních úkonech jejich života a do dění nijak nezasahuje. Trpělivě jim naslouchá, nenutí je k sebereflexi. Její **otázky směřují k motivům sňatku, k představám o budoucnosti, k rodině, k práci, k zálibám:**

„Proč se vy dva vlastně berete?“¹¹²

„Tak jak si žijete čtrnáct dní po svatbě?“¹¹³

„Hádáte se někdy, máte nějaký konflikty?“¹¹⁴

„Co všechno se změnilo za tu dobu, co jsme se neviděli?“¹¹⁵

„A co je vaše největší přání?“¹¹⁶

„Vyvívá se život tak, jak sis představovala při svatbě?“¹¹⁷

„A jakých těch dvacet pět let bylo?“¹¹⁸

V první části se politickým otázkám vyhýbala, ve druhé části knihy se však dotkne i **politických témat,:**

„Dominiku, půjdete taky volit?“¹¹⁹

Ve druhé části knihy **vede rozhovor i s dětmi svých protagonistů**. Zajímá ji zejména jejich pohled na současnou dobu a dobu minulou:

„A čím to, že dřív se rodiče brali tak mladí, teď jejich potomci s tím tak čekají?“¹²⁰

Absenci záběrů je v knize nahrazena **přesným vykreslením prostředí děje:**

---

¹¹² TŘEŠTÍKOVÁ, Helena a Michael TŘEŠTÍK. *Manželské etudy*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006, s. 21.

¹¹³ Tamtéž, s. 23.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 25.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 40.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 49.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 54.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 59.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 88.

¹²⁰ Tamtéž, s. 89.

„Okrajová část Prahy – Zličín. V domku, který má své lepší časy už dávno za sebou, se chystá svatba. Nevěsta Mirka v něm bydlí se svými rodiči, strýcem, jeho ženou a s ovdovělou babičkou, (...).“¹²¹

Objevuje se i **reflexe doby minulé**:

„Všude se staví nová a nová sídliště. Neporyje, Stodůlky, Řepy. Bydlet je prostě třeba.“¹²²

„To se málokomu poštěstí, aby měl byt. Mám právě známý, který byt nemají a bydlejí u rodičů. Teda ty maj domeček a musej furt přistavovat, aby se tam vešli. Zatím děti nemají, ale mají krize jako mnoho a mnoho manželství (...).“¹²³

V knize nalezneme oproti filmovému dokumentu i některé **subjektivní pocity autorky**, zejména v situacích, kdy si není jistá, zda je natáčení vhodné. Například když chce zdokumentovat pocity svatebčanů před svatebním obřadem:

„Moc se to nehodí, ale jsme tady proto, abych se ptala: Jak se cítíte?“¹²⁴

V jiných místech je patrný **filmový střih autorčiných otázek**, prostor dostávají jen odpovědi protagonistů:

„Antonín ukládá Lucinku do kočárku na dvorku: Konflikty? Konflikty máme hlavně kvůli mojí pracovní době (...).“¹²⁵

V knize jsou vyslovené také **postřehy vůči pocitům či náladě protagonistů**, čtenář má tedy možnost představit si lépe charakteristiku osobnosti hrdinů:

„Mirka je doma a je vidět, že už ji to tam moc nebaví. Otráveně luxuje koberec v obývacím pokoji (...).“¹²⁶

„Stanislav odpovídá se stoickým klidem (...).“¹²⁷

---

¹²¹ Tamtéž, s. 21.

¹²² Tamtéž, s. 27.

¹²³ Tamtéž, s. 67-68.

¹²⁴ Tamtéž, s. 22.

¹²⁵ Tamtéž, s. 24.

¹²⁶ Tamtéž, s. 27.

¹²⁷ Tamtéž, s. 143.

„Zuzana je studentkou posledního ročníku gymnázia, je jí osmnáct let. Má bílé splývavé šaty a netváří se nijak nadšeně. Stojí v předsálí obřadní síně a vypadá zaraženě.“¹²⁸

Náznaky **subjektivních hodnocení** si Třeštíková dovoluje jen **výjimečně**:

„Opravdu mu už nechceš dovolit závody? ptám se Mirky.“¹²⁹

„Trochu zavrtám: A s tím přestěhováním ses smířila?“¹³⁰

Z promluv je patrné, že Třeštíková udržuje s hrdiny přátelský vztah, vzájemně si tykají:

„Víš co, já bych k tomu vztah měla, ale prostě je to takový zvláštní. (...)

„A tak to řekni, naléhám.“¹³¹

Motivy sňatku

Většina párů odpovídá, že hlavním důvodem sňatku je jejich láska. U jiných však svou roli sehrálo i těhotenství partnerky, které sňatek uspíšilo. To se týká i Zuzany a Stanislava, který odpověděl:

„Tak jednak už spolu chodíme tři roky a jednak čekáme rodinu.“¹³²

Zuzanina odpověď je věcnější a plně odpovídá duchu doby:

„Protože musíme!“¹³³

Některé páry ani důvody svého sňatku nedokáží specifikovat. Projevuje se u nich jistá nevyzrálost a vliv rodičů:

Jirka jako důvod svatby uvádí, že se berou z lásky. Zato Marcela sama tento důvod nepotvrdí ani nevyvrátí. Odpovídá trochu rezignovaně:

„Protože jsme říkali – před svátkama nebo po svátkách, ono už je to jedno...“

(...) Tak nějak prostě jsme si řekli, že to uděláme do konce roku (...).“¹³⁴

---

¹²⁸ Tamtéž, s. 143.

¹²⁹ Tamtéž, s. 31.

¹³⁰ Tamtéž, s. 42.

¹³¹ Tamtéž, s. 55.

¹³² Tamtéž, s. 143.

¹³³ Tamtéž, s. 143.

¹³⁴ Tamtéž, s. 180.

K důvodům pro svatbu tentokrát nelze počítat těhotenství partnerky. Obavy zatím z ničeho nemají. Marcela jako dostatečný argument pro spokojené soužití vidí to, že „je Jirka hodnej“.

Hodně prostoru věnuje autorka také **zálibám mužů a ve druhé části jejich pracovnímu uplatnění**. Ženy se realizovaly většinou jen v domácnosti a v péči o děti, případně ve své profesi. Mít koníčka sehrávalo za socialismu nezastupitelnou úlohu. Pěstovali je především muži, byl to pro ně jediný způsob seberealizace.

„Antonín se vrtá v motoru. Chystá se totiž závodit. Vím o tom, že bych se měl víc věnovat rodině, nebo že bych měl pomáhat takhle aspoň, ale zase na druhou stránku za mě mojí práci, kterou já třeba dělám na autě, tak tu za mě nikdo neudělá, že jo.“¹³⁵

Zřídka však provozování zálib u mužů bylo jejich ženami nekriticky přijímáno, výjimku představuje například Ivana, která se projevila jako velmi tolerantní žena, což se podepsalo i na jejich harmonickém vztahu:

„Pavel má hezký koníčky a jsem ráda, že je má. Protože takhle to divadlo, že s ním tam můžu jít občas, když sestra pohlídá, to je dobrý. Ted'ko zas začal hrát fotbal, protože mu skončil hokej. Ale na hokej chodil v noci, takže to bylo dobrý, no a ten fotbal má odpoledne, a když přijdu z práce, tak už je zase taky doma. No akorát že ted'ko dělá novou hru v divadle a ty zkoušky zaberou dost času, takže jsme doma takhle v tejdnu sami. Ale mně to teda nějak nevádí, já jsem spíš ráda někdy, že jsem sama chvíli. Já si aspoň zašiju věci a udělám takovýty potřebný věci.“¹³⁶

Stanislav je také velmi činorodý a rád stále něco vynalézá v dílně.

Manželé Stanislav a Zuzana však neprovozují žádné společné činnosti či záliby, které by je mohly stmelit, což je jednou z příčin rozpadu tohoto vztahu:

Zuzana se k otázce absence Stanislavovy pomoci v domácnosti či s dítětem vyjadřuje takto:

---

¹³⁵ Tamtéž, s. 28.

¹³⁶ Tamtéž, s. 72.

„No já musím bejt u Jeníčka, on [Stanislav] je tam v dílně, něco si dělá v tý dílně u sestry. No moc spolu teda nejsme.“¹³⁷

Zatím jí to nevadí a podporuje jeho záliby:

„(...) tak těžko může nějak třeba asistovat u něčeho. Pak by na mě koukal, co dělám, a to je zbytečný, tak radši at' si, on je ještě dost mladej, tak at' si ty svý koníčky dělá.“¹³⁸

Co se týče života protagonistů jednou z prvních otázek týkajících se jejich soužití je otázka **konfliktů**.

Antonín se k otázce konfliktů vyjadřuje takto:

„Konflikty mám hlavně kvůli mojí pracovní době, protože já vidím, že je potřeba vydělávat, takže musím být v práci do těch osmi devíti hodin třeba někdy, a Mirka zase by mě ráda měla doma, abych se staral o Lucku (...) No a když potom přijdu s vejplatou, někdy menší třeba, tak taky není spokojená.“¹³⁹

Vladimír uznává, že konflikty mezi ním a Zuzanou **vycházejí z malicherností**:

„(...) jsou zaviněný vyloženě náma, vyloženě naší náladou a blbostí (...).

Zuzana poukazuje na jeho prudkou povahu a na „prudké výjevy“, které je někdy těžké snášet. Vladimír se to snaží omluvit jejich situací:

„vždyť já nedělám nic jinýho, než ráno vstanu, jdu do práce, z práce...

Zuzana: Z práce jdeš na stavbu...

Vladimír: Tam se otočím, ani se pořádně nenajím, ze stavby přijedu sem domů, než se umeju...

Zuzana: Domů, jo... Lehneš si a já jdu ještě dělat večeri. No.

Vladimír: No a je jedna hodina a já si jdu lehnout.

Zuzana: A jdeme spát. A já snad nemám to samý?

Vladimír: A ráno se probudím celej vedle a teďko mám jít do práce a něco dělat.

Zuzana: No a já snad dělám něco jinýho? A taky nejsem nějak prudká na tebe, neřvu na tebe. Někdy, dodá se smíchem.

---

¹³⁷ Tamtéž, s. 148

¹³⁸ Tamtéž, s. 148.

¹³⁹ Tamtéž, s. 24.

Vladimír: *Když ty už seš taková povaha, já nevím, já jsem takovej divnej člověk. Ale já na sobě vážně pracuju. To je hrozná dřina to manželství. Vážně, to je. Absolutně jsem si to nedokázal představit, než jsem se ženil.*¹⁴⁰

Je vidět, že Vladimír má trochu tendenci posuzovat vše ze svého hlediska, ale na druhou stranu je ochoten na sobě pracovat a oceňuje Zuzaninu trpělivost a klidnou povahu.

Konflikty se však netýkají jen manželství. Rok po svatbě se o slovo čím dál více hlásí **potřeba soukromí** a objevují se **trhliny i ve společném soužití s rodiči**, například u páru Vladimíra a Zuzany, která se k nejpálčivějším otázkám dvougeneračního bydlení vyjadřuje takto:

*„že já mám vařit takhle, a ne takhle, že musím umejt nádobí ted'ko, a ne potom, pořád je tu nějakej třetí názor. Prostě to jsou takový stavy, kdy já se třeba rozčílím, jsem vzteklá a odnese to pochopitelně ten nejbližší člověk a to je Vláďa.*¹⁴¹

Svůj názor k tomu dodává i Vladimír:

*„A pak se to právě odráží mezi náma, protože je tady třetí člověk, kterej má odlišnej názor než my, a navíc se může stát, že jeden z nás dvou se přikloní k tomu názoru toho třetího, a pak se to teda vyhraní do nějaký dost vostrý diskuse (...).*¹⁴²

I v případě Marcely a Jiřího zasáhly do jejich vztahu mezigenerační problémy, Marcela objasňuje, proč se z bytu, kde bydlela s Jiřím a jeho rodiči, odstěhovala:

*„Protože jsem se nepohodla s tchýní a ona mi jako řekla, že už tam bydlet nebudu...Protože furt nám do toho mluvila a Jirka jí poslouchal. To je těžký...“*¹⁴³

Někdy je zajímavé sledovat **odlišné mínění protagonistů na stejnou otázku**, například **v případě pořízení si druhého dítěte**:

Mirka: *„Já teda druhý dítě nechci. Nechci, a potom, to by byl už hodně velkej rozdíl, kdybych šla do práce. A manžel teda, ne že bych ho nějak do něčeho nutila, ale souhlasí s tím taky, že zůstaneme při jednom.*¹⁴⁴

Mirka později otěhotní, ale uvažuje o potratu.

---

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 106-107.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 107.

¹⁴² Tamtéž, s. 107.

¹⁴³ Tamtéž, s. 183.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 33.

„Já už bych nevydržela doma ani hodinu. Já jsem byla ráda, že jsem šla do práce. Tak nějak člověk ožije, dává se do nějaký formy, kdežto doma pořád jednotvárná práce.“¹⁴⁵

Zato Antonín má na dítě jiný názor a myslí si, že ho sdílí i Mirka:

„(...)bud' dítě, nebo práce. Tak bude dva roky doma a pak zase nastoupí znovu do práce. Je s tím smířená. Ta práce teda, to jí nemrzí, že by opustila.“¹⁴⁶

Protagonisté se také vyjadřují k otázce výhod a nevýhod nové doby

Mirka: *„jsou otevřené hranice, ale myslím si, že ty možnosti finanční, vydělat si peníze, byly v té době taky, teďka jsou třeba větší, ale zase jsou větší nároky a je to jen pro pár vyvolených, že jo.“¹⁴⁷*

Jako největší problém vnímá sociální zajištění. Práce je sice oba baví (Mirka si zařídila vlastní kadeřnictví, Antonín pracuje ve firmě zabývající se distribucí automobilových disků), pořád se však naleznou důvody, na něž si lze postěžovat. Nejvíce jim vadí, že spolu tráví méně času, než by si představovali.

Mirka k tomu poznamenává:

„Představovala jsem si to jinak. Mám zažitý doma od rodičů, kdy teda prostě přišli, možná byla jiná doba, sešli se, já nevím, ve tři ve čtyři hodiny a popovídali si, co bylo v práci. No to my prostě nemáme. Je to tím, že je moc práce. A ani jeden se nechceme vzdát těch svých nároků.“¹⁴⁸

K trendu nové doby – podnikání, si například Stanislav stěžuje také na nedostatek času:

„po těch pěti letech mě to přestalo uspokojovat. Člověk se v té práci, v tom podnikání, do té míry utopí, že mu vlastně nezbejvá čas na nic jinýho.“¹⁴⁹

Rozvod

Celkem u třech párů z tohoto cyklu došlo k rozvodu. Jednalo se především o páry, u kterých se od počátku projevovaly odlišnosti ve způsobu života, v názorech, v oblasti zálib,

---

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 35-36.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 35.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 43-44.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 44.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 158.

v typu osobnosti (Stanislav a Zuzana). U jiných k tomu přispěla patologická osobnost a přílišná závislost na matce (Jiří a Marcela) či egoismus a touha po seberealizaci na úkor rodiny (Vladimír a Zuzana).

U páru Stanislava a Zuzany byla už od začátku evidentní rozdílnost jejich povah. Stanislav se vyjadřuje ke společnému manželství a k jeho rozpadu takto:

„Byli jsme spolu třináct let, (...) kdy nemůžu říct, že by to bylo vyloženě špatný, ale v podstatě to nevedlo k ničemu. Bylo to soužití dvou lidí, který se sice snesou, ale nejsou si v podstatě schopný nic dát.“¹⁵⁰

Zuzana s dětmi zůstala bydlet v jejich původním bytě. K otázce rozvodu dodává:

„(...) já si myslím, že už se to dalo nějak vidět z toho prvního filmu, brali jsme se dost mladý a ještě se divím, že to vydrželo, že to vydrželo vlastně docela dlouho.“¹⁵¹

Zuzana zpětně považuje dobu trvání manželství za ztracené roky života. Jediné, čeho z toho období nelituje, jsou děti.

Naopak jako **stabilní páry** se ukázaly ty, kde se oba lidé znali už delší dobu:

Páry, které se rozvedly, spolu většinou chodily krátce. Ivana a Pavel chodili spolu před svatbou již čtyři roky. Ivana a Václav se znali ze studií a Ivana měla dříve již jednu známost, nevrhala se tedy do vztahu bezmyšlenkovitě. Krizi překonali i Antonín s Mirkou, kteří se také znali z dřívější doby.

Ve vztazích často chybí zdravá komunikace, intimita a projevy uznání

Václav žije svou prací, možná právě proto trochu zanedbává potřeby Ivany:

„Vždycky jsem něco budoval. Já si to ani neumím představit, že bych se ráno probudil a že bych se šel jako rentiér procházet. To bych ani nechtěl. Snažím se myslet na něco jiného, ale nejde mi to. Myslím jenom na stavbu a myslím, že se už ani neumím o ničem jiném bavit, protože těch rozhodnutí je opravdu hodně, a tím, že jsou více méně z jedné hlavy, tak vlastně pořád chci, aby mě někdo poslouchal, a Ivana mě poslouchat nechce. Je to furt jak to bejvalo. Já o voze a ona mi pak povídá ty své problémy. (...) Já poslouchám. I se snažím pomáhat, ale je to většinou špatně, takže už

---

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 157.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 156.

*jsem kolikrát řekl, že nic dělat nebudu.*¹⁵² Když se však mine jeho pomoc účinkem, raději rezignuje.

Z Ivaniných slov lze vyčíst, že stejně jako její děti touží po uznání, ale málokdy se ho dočká:

*„Já dělám, co můžu, ale Vašek mi vlastně málokdy řekne jako – jo, udělala jsi to dobře.“*¹⁵³

Václav má rád Ivanu neustále u sebe, je na ní svým způsobem závislý. Ale ubírá jí životní energii tím, že se z něj stal pesimista.

Pro udržení vztahu jsou důležité projevy fyzické náklonnosti, třeba i drobné, což dokládají Ivanina slova: *„vztah lidí není o sexu, není o tom, jak se s tím člověkem vyspím, ale je o tom, že on vás v tu pravou chvíli obejmě, že vás chytne za ruku, že vám prostě ukáže, že tady je.“*¹⁵⁴

Závěr

V této kapitole jsme si dokázali, že Třeštíková zaujímá ve své tvorbě objektivní přístup k zaznamenávanému. Udává směr, jakým se bude rozhovor ubírat, ale největší prostor ponechává promluvám protagonistů. V knize tedy převažuje dialogičnost. Z hlediska promluvy respondentů také snaha o zachování jazyka postav. S hrdiny se nesnaží manipulovat. Na kolizi vztahů se nejvíce podepsala nevyzrálость protagonistů či nevhodný výběr partnera. Ve vztazích tohoto cyklu, často chybí zdravá komunikace, intimita a projevy uznání toho druhého, svou roli sehrává i nedostatečné vyčlenění času pro strávení společných chvil a samozřejmě se na otázce soužití podílí také atmosféra doby.

---

¹⁵² Tamtéž, s. 238.

¹⁵³ Tamtéž, s. 252.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 256.

2.4 Medailonek Olgy Sommerové

Olga Sommerová působí jako režisérka, scénáristka, pedagožka a publicistka. Patří mezi nejznámější české feministky. Byla manželkou skladatele Vladimíra Sommera, poté režiséra Jana Špáty. Její dcera Olga Špátová i syn Jakub Sommer pokračují v režisérské tradici. Ve své tvorbě se Sommerová orientuje zejména **na sociální témata, mezilidské vztahy a portréty osobností.**

Narodila se 2. 8. 1949 v Praze. Absolvovala Katedru dokumentární tvorby Filmové akademie múzických umění, poté působila jako redaktorka Československé televize a kmenová režisérka Krátkého filmu Praha. Od roku 1993 pracuje na volné noze a věnuje se především tvorbě dokumentů pro Českou televizi. V letech 1994-2002 působila jako vedoucí na Katedře dokumentární tvorby FAMU. Je známá jako propagátorka zrovnoprávnění postavení žen ve společnosti. Působí jako předsedkyně Společnosti Boženy Němcové. Její filmy spojuje humanistický pozitivní pohled na svět, snaží se vidět člověka jako nositele kladné energie, a to i přes tíži jeho nelehkého osudu.

Jejím debutem byl film *Konkurs na rok 2000* (1979). Mezilidskými vztahy, rodinou a domovem se zabývala v dílech *Doma* (1980), *Miluj bližního svého* (1990) a *Spříznění bláznovstvím* (1993). V posledních dvou se zajímá tématem pěstounské péče. Otázku zvládání rodičovských povinností mužů, kterým byly po rozvodu svěřeny do péče děti, se zabývá v dokumentech *S tebou táto* (1981) a *Jak se žije otcům po rozvodu* (1997). Téma mateřské dovolené otců zdokumentovala v cyklu *Táta jako máma* (2006). Roku 1999 natočila dokument *O čem sní ženy*, v němž se formou rozhovoru zabývá sny a osudy zralých žen. Na základě tohoto dokumentu vznikla nejprve jedna kniha, po jejímž úspěchu přibyly další dvě, které však již nevycházely z filmové verze. Volné pokračování dokumentu *O čem sní ženy* představuje film *O čem sní muži* (1999), kterému se roku 2005 dostalo také knižní podoby.¹⁵⁵ Otázky partnerských vztahů si všímala v dokumentárním filmu *Láska včera, dnes a zítra* (2005), na němž se režisérsky podílela i její dcera. V průběhu jednoho roku sledují několik partnerských dvojic. Dcera Olga představuje většinou mladé páry, které se pro životního partnera teprve rozhodují, matka – Olga Sommerová se zabývá většinou dvojicemi, které už se se svým dávným rozhodnutím vyrovnaly anebo se to teprve učí. Partnerské tématice se

---

¹⁵⁵ŠTOLL, Martin. *Český film: režiséři-dokumentaristé*. 1. vyd. Praha: Libri, 2009, s. 516-520.

věnuje také televizní cyklus *České milování* (2009) dokumentující různé podoby lásky. Základem těchto pravdivých příběhů je tedy především velmi otevřený a upřímný pohled na neobvyklé či méně probádané oblasti lásky.¹⁵⁶

Věnuje se také tvorbě portrétů známých osobností, např. pro cykly GEN a GENUS, jmenujme např. portrét Ivana Klímy, Josefa Kemra, Olgy Havlové a Vlasty Chramostové. Režirovala také cyklus 13. komnata (Michael Horáček, Jiřina Štiklová). Za zmínku stojí důvěrný portrét jejího muže s názvem *Jan Špáta* (1993) či umělce Jiřího Šlitra v díle *Jó, to jsem ještě žil* (1997) a spisovatele Bohumila Hrabala – *Požehnaný prokletý básník Bohumil Hrabal* (1998). Svému vzoru, spisovatelce Boženě Němcové věnovala dokument s inscenovanými prvky *Nesmrtelná hvězda Božena Němcová* (1997).

Otázku ženské rovnoprávnosti zdůraznila v díle *Feminismus po česku* (1994). Ženské a zároveň sociální problematice se věnovala také v dílech: *Zkus to dokázat* (1987) – alkoholismus; *Žena, zločin a trest* – o trestné činnosti, *Žena v ohrožení* (1995) – o odvaze překonat nemoc, *Nebezpečí je mým povoláním* – o novinářce P. Procházkové, *Máňa* (1992, s J. Špátou) a v pokračování *Máňa po deseti letech* (2003) – o recidivistce. V dokumentárním cyklu *Moje 20. století* (2005) představila tři význačné ženy, narozené za první republiky, které zasvětily svůj život umění i rodině (Adriena Šimotová, Lenka Reinerová a Soňa Červená).

Sociální tématicke, např. vypořádáním se s těžkou nemocí, se věnovala v cyklu *Diagnóza*. Důstojný způsob odchodu ze života hledala v dokumentu *Cesta domů* (2003). Okrajově se zaměřila na politiku, např. *Máte rádi Smetanu?* (1989) či *Konec světa v srdci Evropy* (2002). Pro cyklus *Ztracená duše národa* (2001) natočila svědectví politických vězňů KSČ o 50. letech. Zatím její poslední počín je celovečerní dokument *Věra 68* (2012), který zachycuje osud Věry Čáslavské, ale zároveň odráží československou historii a přináší portrét jedinečné ženy v historii českého národa.¹⁵⁷

Olgu Sommerovou lze označit za jednu z nejvýznamnějších osobností české dokumentaristiky. Spolu s Helenou Třeštíkovou patří k „prvním dámám českého dokumentu“.

---

¹⁵⁶ Olga Sommerová. In: *Československá filmová databáze* [online]. Česko-Slovenská filmová databáze, ©2001–2013 [cit. 2010-05-24]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/reziser/15379-trestikova-helena/>.

¹⁵⁷ Olga Sommerová. In: *Československá filmová databáze* [online]. Česko-Slovenská filmová databáze, ©2001–2013 [cit. 2010-05-24]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/reziser/15379-trestikova-helena/>.

Olga Sommerová svými feministickými názory však společnost rozděluje. Působí jako členka řady profesních sdružení a zastává roli porotkyně na různých festivalech (Jeden svět, Mezinárodní filmový festival Karlovy Vary). Za své filmy získala řadu ocenění.

2.5 O čem sní ženy

Olga Sommerová v předmluvě ke své knize *O čem sní ženy* (2001) přiznává, že si přála narodit se jako kluk, protože pouze mužskému pohlaví příslušelo dobývat svět. Údělem ženy bylo starat se o domácnost a děti. Vnitřně se s tímto osudem odmítala srovnat. Teprve její přítelkyně (Zuzana Křížová a Ilona Gaus-Uherková)¹⁵⁸ jí pomohly přijmout její ženství. Tehdy si uvědomila, že touží sdělit světu něco z existenciální zkušenosti žen. Podařilo se jí to díky profesi filmové režisérky. Jako doklad tohoto úsilí můžeme jmenovat dokumentární film s názvem *O čem sní ženy* (1999), na jehož základě vznikla stejnojmenná kniha rozhovorů s ženami, které ve filmu vystupují. Po úspěchu knihy se rozhodla v této tematice pokračovat, vznikly knihy *O čem sní ženy 2* (2002), *O čem ženy nesní 3* (2004) a *O čem sní muži* (2005). K důvodům, které ji vedly k natočení dokumentu o ženách střední generace, potažmo k napsání knihy, uvádí, že měla přímo nutkavou potřebu předat své nabyté zkušenosti, které nastřádala v průběhu padesáti let svého života.¹⁵⁹ Knihu věnovala svému ženskému vzoru – Boženě Němcové, která se postavila společenským zákonům 19. století a která (stejně jako mnoha žen této knihy) marně toužila po lásce. Přáním Sommerové bylo, aby se díky tomuto dokumentu muži dozvěděli více o ženském způsobu myšlení a vnímání, ale vznikl také jako projev sounáležitosti s ostatními ženami.¹⁶⁰

Respondentky a současně hrdinky knihy

Sommerová ve své knize formou rozhovoru vyzpovídala postupně deset žen. Na závěr však nechybí ani zповěď samotné autorky.¹⁶¹ Pokud mluvíme o rozhovoru, máme zde na mysli nenucený rozhovor zaměřený vždy na konkrétní ženu. Nejedná se jen o otázky a odpovědi, ale o dialog. Výpovědi tazatelky i respondentky se vzájemně doplňují.

Oněch deset respondentek nevybrala Sommerová náhodně. Setkala se s nimi buďto v souvislosti s prací (**Anna Fürstová, Alexandra Berková, Helena Zelenková, Míla**

---

¹⁵⁹ SOMMEROVÁ, Olga. Pravý muž konce 20. století je feministka. *Lidové noviny*, 2000, roč. 13, č. 42. Příloha Neděle, s. 19.

¹⁶⁰ SOMMEROVÁ, Olga. Předmluva. In: *O čem sní ženy*. 1. vyd. Praha: Hak, 2001, s. 4-5.

¹⁶¹ Zpovídala ji redaktorka knihy Slávka Kopecká. Na rozdíl od Sommerové nezabíhá v otázkách tolik do citlivých či zraňujících témat.

Němcová, Kateřina Pošová), patřily mezi její přítelkyně už v minulosti, poté o nich natočila film (**Zuzana Křížová, Ilona Gaus-Uherková**)¹⁶², seznámila se s nimi skrze doporučení jiné přítelkyně (**Zuzana Skalníková**), tvořily součást její rodiny (**Irina Przebindová**) či pečovaly o její domácnost (**Jaroslava Štefulová**).¹⁶³

Respondentky pocházejí z různých sociálních vrstev a zastávaly (či stále zastávají) rozličné profese (oděvní výtvarnice, akademická malířka, lektorka, uklízečka, malířka a loutkoherečka, inženýrka ekonomie, učitelka, spisovatelka, novinářka a tlumočnice, profesionální matka, filmová dokumentaristka). Liší se i počet jejich manželských svazků. Některé jsou stále vdané za prvního muže (Zuzana Křížová, Anna Fürstová, Ilona Gaus-Uherková, Alexandra Berková), jiné rozvedené (Míla Němcová, Helena Zelenková), další se po rozvodu opět vdaly (Zuzana Skalníková, Olga Sommerová)¹⁶⁴, dvě již ovdověly (Jaroslava Štefulová, Kateřina Pošová), jedna žena vstoupila do manželství třikrát (Kateřina Pošová), další dokonce čtyřikrát (Irina Przebindová). Až na jednu (Míla Němcová) mají všechny děti.

Tyto ženy spojují následující charakteristiky:

- pocházejí z jedné generace (ročník 1930-1952),
- prožily neradostné dětství a mládí (kromě dvou),
- traumata či špatné modely z dětství si přinesly do dospělosti a do vztahu s mužem,
- vedly domácnost, staraly se o děti, ale postrádali účast partnera a vlastní profesní realizaci,
- po odchodu dětí cítily silnou potřebu začít znovu budovat kariéru,
- často vedlo neporozumění v manželství k rozchodu partnerů,
- prožily životní krize (odchod dcery, nemoc, handicap v rodině, drogová či alkoholová závislost dítěte),
- nyní se cítí všechny vyrovnané a paradoxně by nechtěly vrátit čas.

Kompozice

Kniha je rozdělena do ohraničených úseků. Přesně víme, kde začíná hranice jednoho příběhu, kde příběh spěje k závěru a kde končí. Jeden příběh rovná se jeden skutečný osud. Každé respondentce je v úvodu jejího rozhovoru věnován krátký **medailonek**, v němž

---

¹⁶² Natočila o nich dokumentární film *Přítelkyně*.

¹⁶³ SOMMEROVÁ, Olga. Předmluva. In: *O čem sní ženy*. 1. vyd. Praha: Hak, 2001, s. 4-5.

¹⁶⁴ Olga Sommerová se s druhým manželem, Janem Špátou, rozvedla roku 2003.

nalezneme její současnou fotografii (stylově pojata černobíle) a základní životopisné údaje (datum a místo narození, současný stav, počet sourozenců, druh studia, profese, datum sňatku, počet sňatků, datum narození dětí a jejich jména, současné profesní uplatnění a momentální způsob života). Každý z rozhovorů nese svůj název, který se tematicky váže k nejtypičtější charakteristice dané ženy v kontextu s jejím osudem. Představuje tedy jakési její krédo (**Dokud nás smrt nerozdělí** – spokojené manželství, které přes mnohé překážky překonalo krizi; **Láska není vlastnění** – rozvedená žena, která zastává názor, že v manželství je nutné zachovat si nezávislost na partnerovi, aj.). Po úvodním medailonku vždy respondentka nabízí krátký pohled do svého dětství. Sommerová nejprve nechá ženu spontánně hovořit, jindy již po dvou větách vstoupí do výpovědi první otázkou. Téměř všem respondentkám Sommerová tyká.¹⁶⁵ Znění otázek podle potřeby modifikuje, tu a tam se zastaví více u nosného motivu a přeje si ho dále rozvést. Neodklání se však od výchozího směru (dětství, mládí, sny o lásce, manželská realita, krize v manželství, rozdíly mezi muži a ženami, představy o stárnutí, přání do budoucna, bilance dosavadního života), čímž kopíruje základní vývojové etapy, v tomto případě ženského života. Na každý z rozhovorů připadá průměrně osmnáct stran, přičemž nejkratší rozhovor čítá deset stran (Jaroslava Štefulová), nejdelší dvacet osm stran (Alexandra Berková). Sommerová se tedy v jistých případech nechala unést, v jiných se soustředila více na fakta.

Úloha otázek Olgy Sommerové

První otázky vždy směřují **do dětství**, ke vztahům mezi rodiči, rodičů k dceři a naopak. Velmi často se Sommerová zabývá otázkou, jak výchova poznamenala danou ženu v dospívání a v dospělosti, zejména co se týče partnerských vztahů:

„Jaká byla tvoje rodina?“¹⁶⁶

„Jaké bylo manželství tvých rodičů?“¹⁶⁷

„A jaké to bylo doma?“¹⁶⁸

„Jakého jsi měla tátu?“¹⁶⁹

„Jaký vztah jsi měla s mámou?“¹⁷⁰

---

¹⁶⁵ Formu vykání uplatňuje pouze v rozhovoru s Jaroslavou Štefulou, se kterou nemá tak výrazný vztah jako s ostatními ženami.

¹⁶⁶ SOMMEROVÁ, Olga. *O čem sní ženy*. 1. vyd. Praha: Hak, 2001, s. 29.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 10.

¹⁶⁸ Tamtéž, s. 45.

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 119.

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 120.

„A to sis potom přinesla i do vztahů s muži, že si lásku musíš zasloužit?“¹⁷¹

Následují otázky týkající se **představ k budoucímu manželovi a snů o lásce**, např.:

„Měla jsi dívčí sny?“¹⁷²

„Jak sis budoucího muže představovala?“¹⁷³

Poté se Sommerová orientuje na **manželskou realitu, výchovu dětí, postavení ženy a muže v této instituci**. Díky této výpovědi se nám dostává srovnání manželské iluze a skutečnosti. Často klade tyto **otázky**:

„A jak se stalo, že ses vdala a měla čtyři děti?“¹⁷⁴

„Jaké bylo to tvoje první manželství?“¹⁷⁵

„A co bylo, když přišly děti?“¹⁷⁶

Ale mnohdy nemusí klást přímo otázky, aby vybědla k pokračování rozhovoru. Postačí jí například **nedokončená výpověď**, ale přitom **respondentku dokáže nasměrovat požadovaným směrem**:

„Pak ses jednou rozhodla vdát se...“¹⁷⁷

„Ty jsi vyrůstala v křesťanské rodině, to zároveň určitě ovlivnilo tvůj pohled na manželství a rodinu...“¹⁷⁸

V popředí zájmu Sommerové stojí právě **otázka týkající se rozdílu mezi rolí muže-manžela a ženy-manželky**:

„Jak ses cítila jako žena v domácnosti ve smyslu společenském?“¹⁷⁹

---

¹⁷¹ Tamtéž, s. 8

¹⁷² Tamtéž, s. 12.

¹⁷³ Tamtéž, s. 13.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 75.

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 150.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 49.

¹⁷⁷ Tamtéž, s. 48.

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 172.

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 19.

Vůči mužům výpovědi nevyznívají zrovna lichotivě, spíše naopak. Jeden z odsuzujících výroků si o něco později ukážeme na příkladu rozhovoru s Alexandrou Berkovou.

V souvislosti s výchovou dětí se Sommerová zaměřuje **na porovnávání rozdílů dvou mateřských rolí** (respondentky a její matky):

„Jak se díváš na sebe jako matku?“¹⁸⁰

Žádné manželství se nevyhne krizím. Právě **krizím** věnuje Sommerová velkou pozornost, ať už se jedná o krizi manželskou, krizi středního věku či krizi související s vnějšími okolnostmi. Často se zamýšlí nad otázkou, které okolnosti ke krizím přispěly a jakým způsobem byly překonávány:

„A čím ses zachraňovala, když bylo manželství špatný, když ses rozcházela?“¹⁸¹

Dále její otázky směřují k **důležitosti lásky, sexu, ženství, strachu ze stárnutí, nevěře, představám o ideálním partnerovi, přání návratu do mládí, budoucím přáním**. Na závěr vždy vybízí ženy k dosavadní **životní bilanci**:

„Řekni mi, jak je pro tebe důležitá láska?“¹⁸²

„Jsi ráda, že jsi žena?“¹⁸³

„Bojíš se stárnutí?“¹⁸⁴

„Co si myslíš o nevěře?“¹⁸⁵

„Co si nejvíc přeješ?“¹⁸⁶

„Jak bilancuješ svůj život?“¹⁸⁷

Z přehledu ukázek můžeme vidět, že Sommerová se pokouší zachovat původní záznam rozhovoru. V knize je otázka vždy oddělena od odpovědi, navíc se od odpovědi ještě odlišuje kurzívou.

---

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 50.

¹⁸¹ Tamtéž, s. 57.

¹⁸² Tamtéž, s. 20.

¹⁸³ Tamtéž, s. 21.

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 22.

¹⁸⁵ Tamtéž, s. 25.

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 42.

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 43.

Dokumentární styl s převažující subjektivitou

Z hlediska kladení otázek můžeme u Olgy Sommerové vysledovat několik klíčových bodů. Nyní si je představíme.

Často jakoby pronáší **nekompromisní soudy** (mnohdy opět s despektem k mužskému pohlaví a může se zdát, že straní ženám). Dále **podsovává svůj vlastní názor** na danou problematiku a nutí tím respondentky nepřímou k tomu, aby danou věc rozvedly:

„Ale ona ženská síla bývá často zneužívána...“¹⁸⁸

„Ale vy jste všechno trpělivě snášela...“¹⁸⁹

„A tím pádem to ovlivnilo tvůj vztah k druhému manželovi.“¹⁹⁰

„Teď ve svém věku žádnou práci nedostaneš.“¹⁹¹

„Zbavila se muže a byla šťastná...“¹⁹²

„Tys ovšem dřela od rána do večera...“¹⁹³

„Proč muž preferuje tolik kariéru před rodinou?“¹⁹⁴

„Ale oni [míněno muži] jsou taky závislí na ženách!“¹⁹⁵

„Nezdá se ti, že lenost komunikovat je dost typická mužská vlastnost?“¹⁹⁶

„Nezdá se ti, že je život ženy bohatší?“¹⁹⁷

Mnohdy je za jejími otázkami **skrytá výčitka**:

„A proč jsi takovým manželům pořád posluhovala?“¹⁹⁸

„Ale ten dům mají hlídat dva, Ilono!“¹⁹⁹

„A vzalo ti to kus zdraví...“²⁰⁰

---

¹⁸⁸ Tamtéž, s. 15.

¹⁸⁹ Tamtéž, s. 66.

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 79.

¹⁹¹ Tamtéž, s. 52.

¹⁹² Tamtéž, s. 78.

¹⁹³ Tamtéž, s. 20.

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 127.

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 130.

¹⁹⁶ Tamtéž, s. 102.

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 21.

¹⁹⁸ Tamtéž, s. 36.

¹⁹⁹ Tamtéž, s. 55.

²⁰⁰ Tamtéž, s. 77.

Nebo si můžeme povšimnout **lehké ironie**:

„Ale ty jsi v té chvíli výjimečně myslela taky na sebe.“²⁰¹

I když lze u Sommerové při způsobu vedení rozhovoru vyzorovat jistou manipulaci, nelze jí upřít **empatii a zájem o vyslechnutí daných výpovědí**, protože na ně reaguje a projevu s ženami účast:

„Vy jste ho asi nenáviděla?“²⁰²

„Tos neměla moc klidný život.“²⁰³

„To musela být pro tebe těžká doba...“²⁰⁴

Na přílišnou pasivitu paní Štefulové reaguje **oprávněnou výčitkou**, jako by ji chtěla povzbudit ke změně jejího způsobu uvažování:

„Není to tím, že toho po mužích málo chcete?“²⁰⁵

Nalezneme i okamžiky, kdy postavení **muže v rodině obhájí** jako žádoucí:

„A víš, že takových mužů [míněno komunikativních] je málo?“²⁰⁶

„Ale synové potřebují mužský vzor.“²⁰⁷

Přeje si, aby alespoň něco v rozhovoru **vyznělo pozitivně**, proto se například v tragickém osudu paní Štefulové zoufale snaží přimět respondentku k nějakému pozitivnímu závěru:

„A z čeho máte radost?“²⁰⁸

Když se jí však nedostává žádné pozitivní reakce, opět se snaží získat uspokojivou odpověď:

„Máte nějaký radosti taky?“²⁰⁹

---

²⁰¹ Tamtéž, s. 54.

²⁰² Tamtéž, s. 63.

²⁰³ Tamtéž, s. 37.

²⁰⁴ Tamtéž, s. 53.

²⁰⁵ Tamtéž, s. 70.

²⁰⁶ Tamtéž, s. 161.

²⁰⁷ Tamtéž, s. 126.

²⁰⁸ Tamtéž, s. 69.

²⁰⁹ Tamtéž, s. 69.

Zřídka **předjímá události** dříve než má možnost se dozvědět z předchozího rozhovoru čtenář. Musí si být tedy dobře vědoma bodových zlomů v životě každé ženy a dobře zná její osud:

„Ale bratr pak brzy umřel...“²¹⁰

Na **postavení žen v politice a ženskou emancipaci** „zabrousí“ Sommerová jen okrajově. Zejména v rozhovoru s Alexandrou Berkovou.

Z pohledu respondentek

V předchozí části jsme se zaměřili na autorský postoj a úlohu otázek Olgy Sommerové. Nyní se budeme více soustředit na výpovědi respondentek.

Z výpovědí je vidět, že většina respondentek chová k Sommerové bližší vztah, tykají jí. Mnohdy hovoří o své minulosti velmi otevřeně, bez zábran, upřímně. To značí, že musí dokumentaristce důvěřovat. Vznikají velmi citové výpovědi (například o rodičích), které jdou takříkajíc na dřev. U mnoha žen lze poznat, že je nedostatek citové lásky poznamenal i do budoucnosti, např. u Zuzany Křížové:

„Maminka byla nervózní, neurotická a vzteklá. Toužila jsem po její lásce, ale ona nebyla schopná ji projevit. A já toužila po její něze a abych ji získala, strašně moc jsem doma pracovala. (...) Dělal jsem všechno proto, abych ji stihla v dobré náladě. Dost se to na mně podepsalo, protože jsem se utvrdila v tom, že lásku si musím zasloužit.“²¹¹

Její sebevědomí navíc „podkopával“ nevědomky i otec²¹², následkem čehož měla s přijetím sebe sama problém:

„Jako malá holka jsem byla roztomilá a všechno nasvědčovalo tomu, že ze mě vyrostе krasavice. Bohužel se to nestalo a tatínek to dost těžce nesl. Často jsem ho přistihla při soucitných pohledech, když zkoumal můj obličej. (...) on nahlas řešil různé alternativy, jak by se můj profil dal vylepšit.“²¹³

---

²¹⁰ Tamtéž, s. 47.

²¹¹ Tamtéž, s. 8.

²¹² Právě postoj otce k dceři hraje v ženině budoucím sebepojetí obrovskou roli. Nedostatečné projevy lásky téměř výlučně vyvolávají u ženy pocity méněcennosti. Což potvrzuje i dr. Holásková v rozhovoru v příloze této práce.

²¹³ SOMMEROVÁ, Olga. *O čem sní ženy*. 1. vyd. Praha: Hak, 2001, s. 9.

Odpustit křivdy je mnohdy velmi obtížné, zvláště v okamžiku, kdy provinilí jedinci stárnou a vědí, že už jim nezbyvá moc života, a odpuštění by si přáli. Sommerová občas klade velmi **otevřené a bolestné otázky**:

Olga: „*Jak se vyrovnáváš s tím, že ti umírá máma?*“

Zuzana K.: „*(...)Všechny mé manželské problémy nejsou nic proti tomu, co jsem prožívala a co prožívám teď. Musela jsem převzít odpovědnost za svou matku. Za matku, které jsem se vlastně celý život bála. Teď najednou vidím, že je na mě naprosto závislá a pro mě není jednoduché se s tím vyrovnat. (...) Chtěla bych ji tak milovat, jak ona teď miluje mě. Její přání je, aby byla moje děťátko, ale já to nedokážu přijmout! (...) Přála bych si být naplněná láskou a necítit nenávist.*“²¹⁴

Mezi další **otevřené otázky** patří například vztah respondentek k sexu, k postoji partnera vůči ženě po amputaci prsu, vztah k těžké nemoci, kterou prožily. Stranou nezůstává ani otázka vyrovnání se s narozením dítěte s postižením či odchod blízkého člena rodiny.

S některými traumaty z dětství se ženy opravdu potýkají celý život. Ve výpovědi Míly Němcové se ozývá výčitka (i ostřejší slovo) nejen vůči otci, který ji a její sestru v dětství bil a v dospívání znásilňoval, ale i vůči okolí, které je kvůli pobytu jejich otce ve vězení stigmatizovalo, a navíc vůči matce, která odmítla svým dcerám věřit:

Míla: „*(...) Umíš si představit, co nejhoršího může otec udělat dceři? Jo, je to tak. Obě nás znásilnil. Mamince jsme to řekly, ale ona nám nevěřila. Bylo to hrozný. Vyhýbaly jsme se mu, jak jsme mohly, ale nebylo to nic platný. (...) Byl hrubej, sprostém, surovej. (...) Nejsem schopná mu to odpustit a když si na něj náhodou vzpomenu, tak se mnou cloumá zlost a nenávist.*“

Olga: „*On ještě žije?*“

Míla: „*Jo. Skutečně to je hajzl, že mu není rovno (...) On kdyby nás mohl zabít, tak to snad udělá.*“

---

²¹⁴ Tamtéž, s. 22-23.

Olga: „Ale jestli mu neodpustíš, tak nebudeš moct ani umřít.“²¹⁵

Už z příběhu Míly si můžeme povšimnout, že **otázce odpuštění** přičítá Sommerová velký význam. Sama se s nutností odpustit vypořádávala. V rozhovoru o sobě přiznává, že matku milovala, ale otce si nevážila, protože se nedokázal postarat o rodinu a všechnu starost nechával matce. Když její otec zemřel, dlouho mu nedokázala odpustit:

„Když umřel, nedokázala jsem plakat, myslela jsem na mámu, na to, že se jí uleví. Celý život jsem toužila po laskavém ochranářském muži, nesla jsem v sobě deficit otce, který byl a nebyl. Nejspíš proto jsem si dvakrát vzala muže o hodně starší. Deset let po otcově smrti se mi přihodilo, že jsem mu odpustila. Stalo se to pravděpodobně mimo mé vnímání a jednoho dne se mi to odpuštění zjevilo samo od sebe.“²¹⁶

Sommerová se dotýká i problému tzv. „mamánků“, tj. mužů, kteří jsou příliš závislí na matce, případně svou závislost přesouvají na své manželky. Většina tázaných žen považuje tuto závislost za hlavní kámen úrazu ve vztazích s muži:

„Můj muž byl zaskočen rychlým vývojem situace, naráz se z hýčkaného syna stal manžel a otec. S touhle odpovědností bojoval víc než já. Já ji přijala okamžitě, ale můj muž se ještě dlouho choval jako syn své matky, ne jako manžel své ženy. Jako manžel a otec se začal chovat až po smrti své matky (...).“ (Zuzana Křížová)

Z podpory závislosti jsou v knize však nepřímě obviněny také ženy:

„Myslím, že to je největší bolest současného světa, podporovaná ze všech stran – udržet závislost a zranitelnost mužů, protože pak jsou lépe manipulovatelní.“²¹⁷ (Alexandra Berková)

Nemůžeme tedy říci, že by kniha jednoznačně odsuzovala mužské pohlaví. Všechny respondentky uznávají chyby na obou stranách, v chování mužů i žen. Zdá se, že klíč ke změně tkví ve vyrovnané výchově mužů a žen ještě v dětství.²¹⁸

---

²¹⁵ Tamtéž, s. 88.

²¹⁶ Tamtéž, s. 194.

²¹⁷ Tamtéž, s. 130.

Právě o rozdílech ve vykonávání tradičních povinností mužů a žen se vyjádřila Anna Fürstová, která se podílela na výchově celkem sedmnácti dětí. Některé si přijala do pěstounské péče, jiné byly vlastní:

„A co se týče domácích prací, tak jsme skutečně nedělali rozdíly holka, kluk. Když se myla okna, myli okna všichni. Kluky jsem učila vařit, přišívát knoflíky. Vždycky jsem říkala – hele, nikdy nevíš, jestli se oženíš, jestli budeš mít ženu, která k tomu bude, třeba budeš sám a musíš to všechno umět.“²¹⁹

Často si jsou osudy žen po několika letech manželství velmi podobné. Obvykle si žena přebírá z rodiny patriarchální model výchovy. Věnuje se domácnosti a výchově dětí. Muž tyto starosti přenechává ženě, považuje to za její povinnost. Ženy mnohdy pod vlivem sebeobětování pro rodinu zapomínají samy na sebe. V kombinaci s absencí profesního uplatnění a nedostatku porozumění se dostávají do krize, která se často manifestuje v podobě těžké nemoci (např. v případě Zuzany Křížové – mozková příhoda, Míly Němcové - rakovina prsu). Paradoxně díky tomuto prožitku si uvědomují pravé hodnoty života, více se orientují na sebe. Toto poznání však přichází až ve zralém věku. V souvislosti s krizí středního věku a odchodu dětí z hnízda je většina z nich vyrovnaná, jsou rády, že mohou realizovat své záliby či vysněné povolání a pokud zažily v manželství krize, dávají přednost rozvodu či odstěhování se ze společné domácnosti. Někdy si nalézají nového partnera, jindy raději zůstávají samy.

---

²¹⁸ Z mnohých výzkumů vyplývá, že tradiční mužské a ženské chování podporují rodiče i mnozí vychovatelé a učitelé už od dětství. Zejména otcové u synů podporují vlastnosti, které by obecně neměly chybět správnému muži – síla, sebevědomí, nezávislost. Vlastnosti jako soucit, slabost, bezmocnost a empatii odsuzují, protože je pokládají za typicky ženské. V budoucnu se u takto vychovávaného chlapce můžeme setkat s tím, že bude mít problémy v navazování mezilidských vztahů a bude projevovat menší citlivost k druhým.

Matky naopak od dcer očekávají, že větší vyrovnanost, klidné chování, vzorné plnění úkolů, poslušnost, smysl pro pořádek, bude si hry s panenkami, protože tím se připravuje na svou budoucí roli matky s pomocí v domácnosti. Rodiče se k ní budou chovat láskyplněji a něžněji než ke chlapci, ale bude na rozdíl od něj pod trvalejší kontrolou. Dále je zde také podotknuto, že kdyby se na výchově dětí v prvních deseti letech více podíleli muži (otcové, vychovatelé, učitelé), měli by to chlapci snazší, protože by mohli pozorovat, že se od sebe dívky a chlapci neliší, když vykonávají stejné povolání.

Srov. KARSTEN, Hartmut. *Ženy – muži: genderové role, jejich původ a vývoj*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006.

Dále Karsten upřesňuje: „Poznali by, že i muži mají své slabiny, mohou být ústupní a povolní a že naopak ženy mají sílu a moc, aby se dokázali prosadit. Snáz by též dokázali ve vlastním prožívání a chování připouštět různé odstíny a byli by schopnější vytvářet svou mužskou pohlavní identitu podle skutečnosti, ne podle fikcí.“

KARSTEN, Hartmut. *Ženy – muži: genderové role, jejich původ a vývoj*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006, s.

76.

²¹⁹ SOMMEROVÁ, Olga. *O čem sní ženy*. 1. vyd. Praha: Hak, 2001, s. 179.

Jednu z nejotevřenějších výpovědí směřujících k feminismu podala v knize Alexandra Berková. Je vidět, že s Olgou Sommerovou našly společné téma, což dokládá i to, že jí věnovala nejvíce stran z celé knihy. Její slova jen potvrzují odvěkou pravdu o tom, že by ženám a mužům neškodilo osvojit si nějaký aspekt z typického chování druhého pohlaví.

Olga: „*A v čem se od sebe lišíme?*“

Alexandra: „*Nejsme stejní, jsme strašně jiní. (...) Když si vezmeme všeobecně známé definice anima a animus (...) vzájemná spolupráce těchto sil je nutná k životu. Neexistují proto, aby spolu bojovaly, ale aby se doplňovaly.*“

Na jiném místě se vrací k problému závislosti, ale podotýká také časté mužské pohnutky k rozvodu²²⁰:

„*Když se muž rozvede, protože ho prostě přetáhla jiná, stěhuje se ihned k druhé ženě. Závislost na ženách také souvisí s tím, že síla a slabost je totéž. Muž si myslí, když si ženu k sobě připoutá, že nad ní zvítězil. Nechá ji pro sebe pracovat, ale pak se bez ní neobejde. A potřebuje její empatii, její energii. Na kom jiném by si potvrdoval, že je chlapák, než na ní, když ona je nejbližší.*“

A o čem sní ženy? Od svých manželů očekávají v podstatě pořád jedno a to samé, ale právě toho se jim nedostává:

„*Přála jsem si být milována. (...) Chyběly mi galantní projevy.*“²²¹

(Zuzana K.)

„*Já potřebuju muže na komunikování, pro mužskej způsob myšlení, který mi vyhovuje. Já byla zvyklá komunikovat s otcem (...).*“²²² (Irina P.)

---

²²⁰ Výzkumy ukázaly, že žádost o rozvod podává ve většině případů žena. Jedním z důvodů pro rozvod je také nedostatek intimity od partnera. V krizi středního věku se u mužů stává, že si opatří o mnoho let mladší milenku, se kterou mohou vytvořit novou rodinu, a jejíž získání jim alespoň navenek potvrdí mužnost, jejíž ztrátu pociťují, protože si už vybudovali kariéru a nemají co rozvíjet, nebo je možné, že zaměstnání ztratili, čímž jim vymizely společenské vazby a nyní jsou odkázáni jen na realizaci v domácnosti. Naproti tomu žena po odchodu „dětí z hnízda“ nalézá se může seberealizovat a rozvíjet se.

KARSTEN, Hartmut. *Ženy – muži: genderové role, jejich původ a vývoj*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006, s. 155.

²²¹ SOMMEROVÁ, Olga. *O čem sní ženy*. 1. vyd. Praha: Hak, 2001, s. 14-15.

²²² Tamtéž, s. 34.

„Mně chybělo teplo, obejmout někoho, o někoho se opřít a nemyslet pořád jen na povinnosti.“²²³ (Ilona Gaus)

„Já jsem potřebovala někoho blízkého, někomu se svěřit, protože ta láska mi chyběla. (...) Měl by bejt hodnej, obětavej a veselej (...).“²²⁴ (Jaroslava Šteflová)

„(...) rozhovor je pro mě nejpodstatnější věc v partnerském vztahu. Aby lidi uměli naprosto otevřeně o všem mluvit.“²²⁵ (Helena Zelenková)

„Líbil by se mi partner, který je nezávislý a neplete si soužití se ženou s opatrovnou (...), který je schopný přijmout sám sebe, který má obě složky duše, mužskou i ženskou (...) v harmonii. (...) A musel by být komunikativní.“²²⁶ (Alexandra Berková)

„Manžela ale moje práce vůbec nezajímala. (...) No a to nás pak od sebe odcizilo.“²²⁷ (Kateřina Pošová)

Z výpovědí můžeme usuzovat, že se jedná především o projevy lásky, porozumění a snahu o komunikaci²²⁸.

Co se týče **nynějších přání**, na prvních příčkách figuruje hlavně láska a zdraví. V současné době jsou se svou situací docela spokojené a vyrovnané, v životě šťastné. Vrátit se do mládí by ani jedna z nich nechtěla. Důvody jsou především ty, že tehdy neměly tolik zkušeností a byly bezradné. Všechny vnímají prožitou krizi jako příležitost-posun, díky níž se na svět začaly dívat jinýma očima. Ani jedna z nich nevěru přímo neodsuzuje. Pokud byly nevěrné, vždy se jim v partnerství něčeho nedostávalo a vůči nevěře trpěly výčitkami svědomí.

---

²²³ Tamtéž, s. 55.

²²⁴ Tamtéž, s. 67, 71.

²²⁵ Tamtéž, s. 101-102.

²²⁶ Tamtéž, s. 124.

²²⁷ Tamtéž, s. 154-155.

²²⁸ Z výzkumů vyplývá, že muži často na ženinu potřebu blízkosti a rozmluvy o problémech reagují odmítáním, protože mají obavy, že v případě podvolení by ztratili těžce získanou mužskou identitu. V komunikaci se zaměřují na vysvětlení a sdělení faktů, přičemž potlačují vztahové aspekty. KARSTEN, Hartmut. *Ženy – muži: genderové role, jejich původ a vývoj*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006, s. 121.

Sommerová-manipulátorka a feministka?

Už ve vzkazu, který Sommerová určila čtenářům knihy, zaznívá poněkud razantní feministické prohlášení: „*Jsme málo sebevědomé, nevážíme si sebe na to, jak jsme dobré. Žijeme stále v zajetí patriarchálních myšlenkových struktur, které nám nedovolují osvobodit se, být samy sebou. Žijeme proto, abychom dávaly lásku, ale abychom ji také dostávaly. Nejsme služebnice, ale rovné svobodné bytosti, které mají nárok na lepší život, než je nám sebou samými přiznáván. Zasloužíme si být velmi milovány.*“²²⁹ Olga Sommerová jím dává tušit, že se považuje za feministku²³⁰.

Stopy feminismu cítíme i z jejích otázek či narážek. V jednom rozhovoru je jí připisován výrok: „*Ženy jsou vyzrálější a kvalitnější polovinou lidstva.*“²³¹ V knize O čem sní ženy se však projevuje zdrženlivěji.

Bývá obviňována **z manipulace se svými protagonisty**. Ovšem ne za každou cenu o to usiluje, mnohdy se protagonistky „zmanipulovat“ nenechají, například Kateřina Pošová:

Kateřina: „(...) *Raději jsem se v šestnácti vdala, aby mě už nikdo nevychoval...*“

Olga: „*Aby tě nevychovali, nebo protože jsi toužila mít svou rodinu?*“

Pošová: „*Ne, Olinko, nechtěj, abych ti vyprávěla něco, co nebylo. Já nevím po čem jsem toužila.*“²³²

Sommerová se však používáním manipulace ve svých filmech (potažmo knihách) netají, otevřeně ji přiznává:

---

²²⁹ SOMMEROVÁ, Olga. Předmluva. In: *O čem sní ženy*. 1. vyd. Praha: Hak, 2001, s. 5.

²³⁰ V tomto smyslu je výraz feminismus chápán jako hnutí za rovnoprávnost a zvýšení vlivu žen či chování a projevy charakteristické pro ženské pohlaví. Viz Slovník cizích slov online. [online]. 2005-2013. [cit. 2013-05-31]. Dostupné z: <http://www.slovník-cizich-slov.cz/feminismus.html>.

²³¹ SOMMEROVÁ, Olga. Pravý muž konce 20. století je feministka. *Lidové noviny*, 2000, roč. 13, č. 42. Příloha Neděle, s. 19. Dostupné také z: <http://sommerova.cz/stranka.php?page=muz>.

²³² SOMMEROVÁ, Olga. *O čem sní ženy*. 1. vyd. Praha: Hak, 2001, s. 150.

„Já nikdy nemůžu být objektivní, absolutně ne. Musím říkat svou pravdu a záleží na mém svědomí. Dokumentární film je subjektivní, je to esej, je to můj názor. Když dělám film, manipuluju a nemůžu jinak. Už tím, co natočím, co vyberu, jak to sestříhám.“²³³

V rozhovoru pro Hospodářské noviny bylo poukázáno na to, že mezi intimní výpověď jejích hrdinek a senzacechtivostí bulváru existuje tenká hranice. Sommerová otevřenost svých otázek hájí tímto tvrzením:

„Jestliže soucítím se svým hrdinou a chci pochopit jeho duši, dělám to s nejlepším svědomím, protože svoje hrdiny miluju. To je něco úplně jiného než bulvár, který je vyždímá a pak odhodí.“²³⁴

Ve svých dalších slovech odkrývá zároveň hlavní důvod proč knihu napsala:

„Ale dělám to proto, abych zpovědí pomohla jiným ženám, které prožily něco podobného, a myslí si, že jsou úchylné, nenormální. Já to dělám kvůli terapii, ne kvůli dráždění pudů. Neexistuje otázka, na kterou bych se nesměla zeptat. Čím jsem starší, tím víc toužím po intimitě sdělení, po niternosti, originalitě. Ta jediná má v záplavě slov a obrazů smysl. Nikdy bych ale neudělala něco, čím bych svému hrdinovi ublížila. Právě proto, že si ho vážím a miluju.“²³⁵

Zdá se, že některým čtenářkám svou knihou skutečně pomohla. Alespoň to dokládají její slova týkající se ohlasu prvního i druhého dílu O čem sní ženy: *„Dostávám dopisy od těch, které si přečetly moje dvě knížky: příběhy vašich přítelkyň mi daly sílu, píšou, rozhodla jsem se, že už nechci takhle dál žít se svým trýznitelem.“²³⁶*

---

²³³ LESCHTINA, Jiří. Dokumentarista nikdy nemůže být objektivní. *Hospodářské noviny*. 22. 9. 2006. Příloha Víkend, roč. 38, s. 8. Dostupné také z: <http://sommerova.cz/stranka.php?page=hospodarske>.

²³⁴ Tamtéž.

²³⁵ Tamtéž.

²³⁶ VERECKÝ, Ladislav. Jsem osamělá běžkyně. *Mladá fronta dnes*, 10. 1. 2003. Dostupný také z: http://kultura.idnes.cz/olga-sommerova-jsem-osamela-bezkyne-dbw-/filmvideo.aspx?c=A030108_164739_filmvideo_jin.

Závěr

Hlavní téma knihy se netočí jen okolo otázky, o čem ženy sní, ale především se snaží nalézt odpověď na otázku, jak výchova rodičů poznamenala náš duševní vývoj v dalších etapách života a jak se s tímto aspektem vyrovnat. Svou roli při výchově samozřejmě nehraje jen problémová osobnost rodičů (egocentrik, manipulátorka, alkoholik, tyran, žárlivec, násilník), mnohdy nese podíl na vině přetrvávající patriarchát, rozdílný věk rodičů (o mnoho let starší otec nežli matka), ale i společenské problémy (komunistický převrat, pobyt ve vězení, genocida), předsudky (přílišný ohled na mínění okolí, rozvod se považoval za společensky neúnosný, i když bylo evidentní, že manželství nefunguje). Neméně důležitá je však otázka postavení ženy ve společnosti. Sommerová záměrně směřuje svými rozhovory ke klíčovým etapám lidského života (zejména ženského), žena musela přebírat postupně roli děvčátka, dívky, mladé ženy, ženy-manželky, ženy-matky, zralé ženy a potažmo ženy-babičky. S touto rolí se vyrovnávala vždy jiným způsobem. Sommerová se svým neobjektivním přístupem k pojetí otevřených výpovědí netají. Považuje jej za nutnost, ke svým protagonistům chce být upřímná a netouží po senzacechtivé výpovědi. I když se může zdát, že výpověďmi svých protagonistek útočí Sommerová na mužské ego, domnívám se, že chce zapůsobit na muže i ženy, aby si i čtenáři uvědomili, jakých chyb se v životě dopouštíme. Jedině tudy vede cesta ke změně, a to nejen jednotlivců, ale i celé společnosti.

3 Ženská literatura psychologicky laděná

V této kapitole se seznámíme s prózou psycholožky Kamily Holáskové, která v literárním světě působí teprve krátce. Nejprve představíme její biografii v medailonku, poté se pokusíme uvést výrazné rysy knihy *Nevěrná a jiné příběhy* a zároveň se pokusíme o analýzu vybraných povídek. Na závěr si získané poznatky zrekapitulujeme.

3.1 Medailonek Kamily Holáskové

Působí jako odborná asistentka psychologie na Univerzitě Palackého v Olomouci, provozuje také psychologické poradenství. Její specializací je domácí násilí a poporodní deprese.

Kamila Holásková se narodila roku 1959 ve Šternberku. Absolvovala Filozofickou fakultu Univerzity Palackého v Olomouci. V tomto městě také žije a vyučuje na zdejší pedagogické fakultě psychologii. S manželem celkem vychovala tři děti. Jako spoluautorka se podílela už na populárně naučné publikaci *Kočárky. Proměny historického kočárku* (2007). Roku 2011 debutovala knihou *Nevěrná a jiné příběhy*. Ve svých povídkách z doby minulé nalézají často inspiraci ve vzpomínkách své babičky, která ji vychovávala. V povídkách rovněž uplatňuje své znalosti v oblasti poporodní deprese či domácího násilí. Hrdinové jejích próz se často ocitají v mezních životních situacích, které čtenářům vůbec nemusí být cizí. Naopak. Spisovatelka díky své profesi dovedně splétá skutečné lidské osudy s fikcí. V pořadí druhá kniha povídek *Jak dny jdou* (2012) je obohacena o další motivy.²³⁷ Nevyhýbá se například otázce homosexuálního soužití, početí, narození, smrti či sebevražednému chování. Druhou knihou spisovatelčin styl ještě více zraje. V blízké době se mohou čtenáři těšit na další příběhy, do nichž spisovatelka neopomene zařadit třeba i kontroverzní témata, která se v dnešní společnosti objevují.²³⁸

---

²³⁷ HOLÁSKOVÁ, Kamila. *Jak dny jdou*. 1. vyd. Olomouc: Fontána, 2012. Přebal knihy.

²³⁸ Srov. Rozhovor s Kamilou Holáskovou viz příloha této práce.

3.2 Nevěrná a jiné příběhy

Kniha se skládá celkem z šesti krátkých povídek. Často zde převládá motiv zla, projevuje se to například domácím násilím, výskytem patologických osobností, ale setkáme se také s obětavostí, naivitou či dobrosrdečností. Tyto povídky často zpracovávají vážná témata, proto nemusí vyznít optimisticky. Povídka **Bicí hodiny** vypovídá o rozvratu manželství v rodině muže-alkoholika. **Byt ve čtvrtém poschodí** se odehrává ve dvou časových rovinách a sleduje osudy dvou postav, které sdílely stejný byt. V **Nevěrné** autorka řeší aktuální téma nevěry, ale především otázku mateřství. **Smrt zlého muže** se věnuje tematice domácího násilí a týrání. Povídka **Pan Noxa** vypráví o muži, který se rozhodl nalézt svého biologického otce. Později však zjišťuje, že jde o egocentrika a osobu patologicky nesnášenlivou vůči svému okolí. Poslední povídka **Strach** popisuje osud bezohledného muže, který opustil svou ženu a dítě v nejtěžších chvílích jejich života.

Styl

Autorka používá jednoduchý styl, krátké výstižné věty, jimiž zdůrazňuje napětí. Příběhy jsou vyprávěny v er-formě. Prostřednictvím promluvy jiných postav se většinou dozvídáme charakteristiku hlavního hrdiny. Promluvy postav jsou naznačeny přímou řečí pro spád děje, často vedou dialog. V povídkách se vyskytují mnohdy silné emoce. V krátké dějové lince dokáže autorka vylíčit ohnisko problému. Neusiluje o moralizování. Většina povídek končí otevřeně.

Prostředí

Příběhy jsou jakoby vytržené z kontextu života. Čtenář do nich vstoupí, vyslechne si událost, případně řešení a zase odchází. Nejčastěji vstupujeme do prostředí bytu či činžovního domu. Ale dostáváme si i do prostředí fakulty či nemocnice. Děj některých povídek je z četných náznaků či přímých pojmenování zasazen do Olomouce, případně do Prahy.

Čas

Autorka občas střídá časové roviny, nejčastěji se vrací do minulosti. Například v povídce **Byt ve čtvrtém poschodí** se vrací do roku 1939 a poté do roku 1969. Výrazný motiv spojený s ubýváním času pro jedno manželství se odehrává v povídce **Bicí hodiny**.

Postavy

Mužské postavy vyznávají spíše negativně, setkáváme se s násilníkem (otec v povídce Smrt zlého muže), alkoholikem (Pavel v povídce Bicí hodiny), egoistou (Tomáš v povídce Nevěrná). Můžeme se však setkat i s typy obětavých mužů, které však mají ženské vlastnosti (Mikuláš v povídce Pan Noxa). Ženské postavy jsou často typy silných žen (mnohdy jen zdánlivě), u některých však převládají mužské vlastnosti (Zuzana v povídce Nevěrná). Negativní postava ženy se vyskytuje v povídce Smrt zlého muže (dcera) a Strach (Vanda). Postavy tedy nejsou jen černobílé, všechny mají své slabosti. Autorka se více zaměřuje na ženy, což je z hlediska jejího pohlaví a profese pochopitelné.

Nyní se budeme soustředit na motiv nevěry, který se v těchto povídkách vyskytuje. Rozebereme si povídky Bicí hodiny a Nevěrná.

Analýza povídky Bicí hodiny

V první povídce **Bicí hodiny** se setkáváme s nefunkčním manželstvím Pavla, muže-alkoholika, a jeho ženy Zdeny, která patologické soužití vyřešila mimomanželským vztahem. Oba jedince nacházíme v jejich bytě v době, kdy se o nevěře Pavel dozvídá. Na reakcích Pavla poznáváme jeho agresivní sklony a hrubé chování. Dozvídáme se, že svou ženu pokládal vždy za „šedou myšku“, která pro něj postrádala sexappeal. Teprve nyní Pavlovi dochází důvody, proč jeho žena začala měnit styl oblékání a více o sebe dbát. Klidné, mlčenlivé a jakoby nezúčastněné ženino chování je dáno do kontrastu s mužovou rychlou kadencí otázek, výčitek a urážek. Zlom nastává ve chvíli, kdy se muž dotkne ženiny role matky. Teprve nyní se žena vzepře. Dobře ví, že ona je v právu, čtenář se z jejích úst dozvídá pravý stav věci o muži, který je zaslepen vidinou touhy po alkoholu, kvůli níž nevnímá běžné problémy, naprosto nejeví zájem o děti, nepřispívá na domácnost. Jeho zaslepenost dokonce dochází tak daleko, že ani nepostřehl skutečnost, že jeho žena s dětmi strávila dovolenou u moře s milencem. Teprve narážka na to, že Zdenin milenec se stará o děti víc než vlastní otec, donutí Pavla nasadit roli zoufalého člověka, „chudinky“, která prosí o druhou šanci. Jeho výpověď z pozice zlomeného a šokovaného muže výrazně kontrastuje s tou, ve které vystupoval jako rozzuřený manžel:

„To přece nemůžeš udělat. Nemůžeš mě takhle odkopnout. Nemůžeš odejít a sebrat mi děti. Vždyť jsme rodina a děti jsou moje.“²³⁹ nebo „Nebudu pít! (...) Právě teď jsem skončil. Už si nedám ani kapku. Ukážu ti, že s jinou ženou dokážu žít bez láhve.“²⁴⁰

„S takovou kurvou nebudu žít. Požádám o rozvod. Vypráskám tě z bytu. Děcka ti seberu.“²⁴¹

Pavlova žena Zdena je však už pevně rozhodnutá. Odmítá žít s mužem, který většinu času tráví pitím alkoholu v hospodě a když přijde domů, je opilý. Dozvídáme se, že manželství už nefunguje pět let, po sériích odpouštění manželových alkoholických eskapád Zdena pevně prohlašuje:

„Je nejvyšší čas to změnit. Nejsem tak stará, abych svůj život ztrácela vedle takové trosky, jako jsi ty!“²⁴²

Pavel jejího milence zná a myslí si o něm, že je to sukničkář. Chce pomocí svých slov vyvolat v ženě soucit a pokusit se o druhou šanci:

„Vždyť se na tebe vykašle. Je to kurevník. Strídá baby častěji než ponožky. (...) Proto to tak umí. Naučil se to. Má praxi. Já byl jen s tebou.“²⁴³

Žena však odchází vyrovnaná a rozhodnutá začít nový život i s vědomím toho, že nový vztah nemusí být perspektivní. I přes Pavlovy sliby o skoncování s pitím se muž dopustí politováníhodného činu, protože v domě nejsou peníze, ani žádný alkohol, ukradne dětem z pokladničky poslední drobné.

Holásková v tomto příběhu ukazuje, že i nenápadná žena, jejíž sebevědomí utrpělo manželovou lhostejností a ponižováním, se díky jinému chápajícímu muži dokáže změnit a nalézt odvahu začít nový vztah. Zároveň dokazuje, kam až může člověka dovést alkohol. Pro autenticitu ve výpovědích postav používá přímou řeč, často sahá k vulgarismům, které ale používá účelně. Volí krátké, úsporné věty, jimiž dokáže navodit vzrůstající napětí mezi oběma

---

²³⁹ HOLÁSKOVÁ, Kamila. *Nevěrná a jiné příběhy*. 1. vyd. Praha: Olympia, 2011, s. 10.

²⁴⁰ Tamtéž, s. 14.

²⁴¹ Tamtéž, s. 8.

²⁴² Tamtéž, s. 11.

²⁴³ Tamtéž, s. 13

manžely. V tomto příběhu je výrazný motiv bicích hodin, které manželé pravděpodobně dostaly svatebním darem a které symbolicky odbíjí čas vyměřený tomuto manželství. Objeví se zde i obrazné pojmenování, např. symbol zmařilé manželské lásky: „*To ty jsi vše spálil. Kvůli tobě jsem vyhořela a už nedoutnám. Není, co by se rozhořelo.*“²⁴⁴ Některá slova znějí příliš otřepaně: „*Já teď žiju a miluju a nenechám si to vzít.*“²⁴⁵ Ale jako celek příběh nepostrádá určité kvality. Zajímavá a neotřelá na tomto příběhu je například skutečnost, že nevěrná je postava ženy. Také to, že sama o svém téměř rok trvajícím mimomanželském vztahu svému muži neřekne a ani sama od něj neodejde, muž se o nevěře dozví až z okolí. Tím chtěla Holásková ještě více zdůraznit mužovu lhostejnost a současně upozornit na otázku, zda byla ženina taktika vyčkávání vhodná. Výjimečné na tomto příběhu je i to, že si postava Zdeny ve svém mimomanželském vztahu nic nenalhá, protože přiznává, že šlo zpočátku jen o sex, ale díky milencovu zájmu o ni i o děti tento vztah vyvrátil v hlubší cit. Otázkou zůstává, zda nový vztah bude mít i na dále perspektivu.

Analýza povídky Nevěrná

V titulní povídce **Nevěrná** se opět setkáváme s ústředním motivem nevěry, ale také s motivem touhy po mateřství. Hlavní postavy představují mladá a atraktivní žena Zuzana, profesorka pražské fakulty historie, a její manžel Tomáš, právník. Zuzana se po bouřlivých milostných románcích toužila usadit, oželila tedy vidinu vášnivě lásky a vzala si Tomáše, v němž viděla jistotu a zázemí. Nyní Zuzana silně touží po mateřství, úzkostlivě se na něj připravuje a preferuje zdravý způsob života. V knize je dobře ukázáno, jak se do manželského života začíná dostávat stereotyp: „*Žili spolu klidný život, oba pracovali a scházeli se až večer. Každý měl své přátele a své koníčky. Jeden druhého neomezoval a oba usilovali o to, aby měli pohodlný život.*“²⁴⁶ Její předsevzetí naplánovat si mateřství vezme za své v okamžiku, kdy se seznámí s charismatickým mužem, bohémem Kristiánem, který ji učaruje natolik, že s ním stráví noc.²⁴⁷ Následující den si uvědomí, že by po tomto nechráněném sexu mohla otěhotnět a nechá si předepsat postinor. O nevěře se však Tomáš dozví. Tato skutečnost urazí jeho ješitnost, proto touží po odplatě. Zasáhne Zuzanu na jejím nejcitlivějším místě, vyhodí ji ze společného bytu a zbaví ji jejich společných úspor na účtu. Zuzana si poté uvědomuje, že

---

²⁴⁴ Tamtéž, s. 13.

²⁴⁵ Tamtéž, s. 12.

²⁴⁶ Tamtéž, s. 55-56.

²⁴⁷ Holásková v rozhovoru (viz příloha) upozorňuje na to, že muže si podvědomě vybíráme podle chování otců (pokud pocházíme ovšem z fungující rodiny), v případě Kristiána sehrála u Zuzany vliv vůně tabáku, kterou znala od otce.

s takovýmto typem muže žít nechce, natožpak aby s ním vychovávala dítě. Po zradě její kamarádky a spolupracovnice (ona vyrazila Tomášovi kvůli závistí k Zuzaně podrobnosti o její nevěře) odejde z práce a odstěhuje se k rodičům, kde získá i nové zaměstnání. Uvědomuje si, co všechno ztrácí. Po čase se Tomáš se Zuzanou opět setkává. Tomáš však netouží po návratu, přichází s návrhem, aby ho Zuzana finančně podporovala, protože on ztratil zaměstnání. Zuzana se mu vysměje, dává mu najevo, že se o jejich společný majetek bude soudit a hrdě odchází pryč.

Tato povídka začíná ve chvíli, kdy Zuzana jako zklamaná žena odjíždí z Prahy k rodičům na maloměsto, které vždy nenáviděla. V dalších částech, rozdělených do několika oddílů, se děj navrácí do minulosti, z níž se dozvídáme o událostech Zuzanina života před její nevěrou a po ní. Poslední část nás zavede opět do přítomnosti, v níž se Zuzana setkává naposledy s Tomášem.

Lze říci, že postava Zuzany je prototypem současné ženy, která touží po kariéře, ale i po mateřství. Zároveň hledá muže, který bude tolerantní a bude schopen zabezpečit rodině zázemí. Domnívá se, že u Tomáše tyto vlastnosti nalézá, proto pro ni nejsou jeho projevy lásky vůči ní tak důležité. Postava Kristiána zde výraznější úlohu nehrála, ale můžeme říci, že znamenal oživení (sukničkář, vtipný, charismatický člověk) v porovnání s ostatními mužskými postavami. V jistém smyslu se jedná o kladnou postavu, protože autorka na něj (pro jeho účast na Zuzanině nevěře) nahlíží jako na prostředek k zjištění skrytých negativních vlastností u Tomáše. Zpočátku klidný a pasivní Tomáš se nakonec projevil jako bezohledný cynik, majetnický a požívačný člověk, kterému na Zuzanině osobnosti vůbec nezáleželo. Na tomto příběhu poznáváme, že první dojem, co se týče soudu o typu osobnosti člověka někdy klame. Zuzana se zdála být typem silné, emancipované ženy, přesto i ona má své slabosti, které před okolím skrývá. Můžeme si u ní také povšimnout typických mužských vlastností (touha po kariéře, finanční nezávislost, vypočítavost, důraz na ego, zkratkovité jednání). V realitě by skutečná žena tak snadno vidině sexu s neznámým mužem nepodlehla. Na druhou stranu jde opravdu o typ ženy-potvory, která touží hlavně po mužově genetickém materiálu. Autorka zde varuje před uspěchaným výběrem partnera, především toho, se kterým plánujeme rodinu.

Autorka pomocí způsobu jednání a chování postav dokáže zdařile vylíčit jejich prožívání i povahu:

„O co horší bylo její poraněné já, o to víc narovnal zádá, aby působila rozhodně a sebevědomě.“²⁴⁸

„Zuzana připravila svůj obličej na setkání se studenty, kteří byli vesměs o deset let mladší než ona, vybrala správnou sukni i halenku a nasoukala se do punčoch a šla připravit snídani. Ranní rituály jí vadily. Musela dávat pozor, aby se neumazala (...).“²⁴⁹

„A jestli si myslíš, že něčeho lituji, tak se moc mylíš. Nikdy jsem té noci nelitovala. (...) Konečně někdo, kdo uměl taky přitisknout a potěšit.“²⁵⁰

„Jestli není chlap, který by se o mě postaral, abych mohla mít dítě, raději zůstanu sama. Na oplodnění se Tome vždycky někdo najde.“²⁵¹

V této povídce se snaží i o vtipné dialogy, v nichž je přítomen i lehký erotický podtext:

„Jsem Zuzana. Zuzana Pelikánová.“

„Pelikán je pták a hezkej pták, vidíte?“

„(...) Fajn, já jsem Kristián Malínek. Kristián proto, že maminka milovala české filmy a Malínek proto, že jsem malej.“²⁵²

Také jsme si mohli povšimnout snahy o situační komiku (Zuzana potkává Kristiána souhrou okolností na pánském záchodě).

Závěr

Na rozdíl například od Simony Monyové autorka dává ve svých povídkách prostor i pro realizaci mužů jako jednajících postav. Nenaskytá se nám tedy jen jednostranný pohled ženského vidění. Postavy mužů nejsou vždy záporné, i když v této knize může čtenář tohoto dojmu nabít. Autorský styl Holáskové se vyznačuje úsporností, zkratkovitostí, často používá dialogy pro větší autenticitu. Dokáže zdařile vylíčit charakteristiku postav a jejich prožívání.

---

²⁴⁸ Tamtéž, s. 51.

²⁴⁹ Tamtéž, s. 53

²⁵⁰ Tamtéž, s. 82

²⁵¹ Tamtéž, s. 82

²⁵² Tamtéž, s. 60.

Na malém prostoru se snaží postihnout ohnisko aktuálního společenského problému. A daří se jí to. Můžeme nalézt její snahu o zapojení více časových rovin a více osudů do jedné povídky, rovněž snahu o situační komiku. V povídkách zanechává četné náznaky, z nichž může pozorný čtenář vyvozovat například příčinné souvislosti s povahou postavy a jejím vývojem v dětství. Mnohdy čtenáře dokáže překvapit nečekaným zvratem. Závěr nechává často otevřený, což nutí čtenáře domýšlet si možné alternativy řešení. Sama autorka si neklade velké cíle. Netouží šokovat čtenáře a zaujmout na sentimentální téma. Nechce čtenáře zatěžovat větším množstvím dějových linií a odboček ani nezapojuje přílišnou ironii či sarkasmus, jen občas text okoření ostřejšími výrazy. Touží vylíčit skutečné možné problémy, se kterými se sama při své profesi setkává, a nabádá čtenáře k tomu, aby při čtení přemýšleli o tom, co by si z jejích povídek mohli odnést do vlastního života. Čtenáři nemusejí vždy souhlasit s rozhodnutím jejích postav. Tyto důvody dokazují, že knihu *Nevěrná* a jiné příběhy můžeme zařadit ke kvalitnější ženské literatuře.

4 Psychologická próza s prvky lyriky

V této kapitole se budeme zabývat prózou spisovatelky Edy Kriseové. Opět si představíme nejdříve její život a dílo v medailonku, poté přistoupíme k rozboru novely Pompejanka.

4.1 Medailonek Edy Kriseové

Eda Kriseová působí jako prozaička a reportérka. V době normalizace patřila k ineditním autorům. Svým dílem se snaží uchopit lidský úděl v osobní i společenské rovině, vnímá život v setrvalosti i v proměnlivosti. V rámci projektů pro pomoc rozvojovým zemím navštívila řadu států, působila jako mluvčí Václava Havla, též jako neformální mluvčí genderové problematiky; účastnila se světových ženských kongresů, přednášela ve světě na univerzitách, patří k vyznavačkám jógy. Pobyty v Indii a v Africe výrazně ovlivnily její pozdější tvorbu.²⁵³

Eda Kriseová se narodila roku 1940 v Praze. Pochází z umělecké rodiny, otec působil jako televizní režisér, matka jako sochařka. Kriseová vystudovala Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy, poté působila jako novinářka. Později pracovala jako archivářka. Nebylo jí dovoleno publikovat prózy oficiálně, proto koncem sedmdesátých let začala vydávat prózy v samizdatové Edici Petlice, později její knihy vydávala česká exilová nakladatelství. Její tvorbu nesmírně ovlivnily návštěvy psychiatrické léčebny, kde si povídala s pacienty. Fascinovalo jí jejich posunuté vidění skutečnosti. Zvláštní úhel pohledu duševně nemocných pacientů dokázal oživit a ozvláštnit šedivou každodennost normalizace. Občas se tzv. normální lidé totiž chovají jako roboti, zatímco chování obyvatelů léčebny se jeví jako jediné „skutečné“ chování lidské bytosti. Soubor *Křížová cesta kočárového kočího* (Toronto, 1979) představuje texty ovlivněné hrabalovskou poetikou, avšak jsou na rozdíl od Hrabala uměřenější a jemnější. Kriseová zde ztvárňuje psychologické portréty obyčejných lidí dožívajících svůj život v psychiatrické léčebně nebo na venkově. Využívá běžný, každodenní

---

²⁵³ SVADBOVÁ, Blanka a Věra Brožová. Eda Kriseová. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. Praha: ÚČL AV ČR, ©2006–2008, 7. 1. 2009 [cit. 2013-06-01]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=725&hl=eda+kriseov%C3%A1+>

hovor, který zaznamenává téměř dokumentárně a nepřímým jím charakterizuje své postavy.²⁵⁴ Za tento soubor obdržela roku 1979 Cenu Egona Hostovského.²⁵⁵

V její druhé sbírce textů *Klíční kůstka netopýra a jiné povídky*²⁵⁶ (68 Publishers, Toronto, 1982, 1972 oficiálně) dosáhl její literární styl dokonalosti. Hojně využívá lyrické pasáže, zejména v oblasti přírodní tematiky. Tyto povídky jsou svědectvím o degeneraci mnoha lidí za doby normalizace. Lidé zde touží jen spotřebovávat a vlastnit. Posedlosti po majetku jsou ochotni obětovat vše. Ústřední novelou sbírky je *Klíční kůstka netopýra*, což je psychologická sonda do nitra dospívající dívky, která není schopná navázat jakýkoli vztah. V další knize povídek s milostnou tematikou *Arboretum* (Index, Kolín nad Rýnem, 1987) se pokusila o postihnutí kořenů lidského nitra, dochází k zjištění, že hybatelem všeho je láska a smrt.²⁵⁷

V dalších prózách *Ryby raky* (1991) či *Pompejanka* (německy 1981, oficiálně česky 1991) se soustředí na postihnutí emocionální rozkolísanosti milostných snů a citů, vypráví příběhy o krizi vztahů mezi mužem a ženou. Hranici času překročila v próze o nenaplněných ženských životech s názvem *Perchta z Rožmberka aneb Bílá paní* (přepřacované ze samizdatového vydání 2001). Pro děti napsala prózy *Prázdniny s Bosonožkou* (Londýn 1985, u nás 2007) či *Terežka a Majda na horách* (Londýn 1998, u nás 1999). Snaží se je vést k přemýšlení o smyslu života, k vzájemné toleranci a solidaritě a pokouší se u nich vyvolat vztah k přírodnímu řádu. Nejnověji u nás vyšla kniha *Tři novely* (2008), obsahující prózy *Jméno, Milost, Ráchel*.

Je rovněž autorkou cestopisů *Já & ponsko* (1968), nebo cestopisné eseje *Čísi svět* (2004), v níž čerpá látku z pobytu v Indii, ale zároveň knihu protkává reminiscencemi k vlastnímu životu či dějinným zvrátům. Je také autorkou monografie *Václav Havel* (1991), v níž se pokusila propojit reportážní a literární formu s důrazem na autenticitu vypovídajícího

---

²⁵⁴ ČULÍK, Jan. *Knihy za ohradou: česká literatura v exilových nakladatelstvích 1971–1989*. Praha: Trizonia, 1991. s. 127–132.

²⁵⁵ SVADBOVÁ, Blanka a Věra Brožová. Eda Kriseová. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. Praha: ÚČL AV ČR, ©2006–2008, 7. 1. 2009 [cit. 2013-06-01]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=725&hl=eda+kriseov%C3%A1+>

²⁵⁶ Obsahují povídky ze souboru *Sluneční hodiny* a původní novely *Klíční kůstka netopýra*.

²⁵⁷ ČULÍK, Jan. *Knihy za ohradou: česká literatura v exilových nakladatelstvích 1971–1989*. Praha: Trizonia, 1991, s. 127–132.

subjektu. Účinkovala také v dokumentárních filmech, například *Malý kapitalista* (1996) či *Nesmrtelná hvězda Boženy Němcové* (1997, režie Olga Sommerová).²⁵⁸

4.1 Eda Kriseová v souvislosti s normalizací

Abychom mohli pochopit obsah a poselství díla Edy Kriseové, musíme si objasnit příčinné souvislosti doby vzniku jejího díla. Autoři, které v době normalizace postihl zákaz publikování považovali za svůj úkol pojmenovávat a analyzovat napětí mezi soukromou existencí člověka a společenskou situací, v níž museli žít. Proto se vraceli k otázce, jak smysluplně realizovat svůj život a dospět k individuálnímu štěstí ve společnosti, v níž jsou dějiny násilně falšovány a jedinec se střetává s temnotou z podstaty existence ve světě, ale i uměle vytvářenou. Autoři usilují o deziluzivní přístup ke skutečnosti a důraz na „všednost“ hrdinů v klíčové lidské situaci. Spojujícím rysem těchto próz byla snaha ozřejmit smysl existence jedince prožívajícího ubíjející každodennost a zároveň mu ukázat, že tato každodennost je historická anomálie a abnormita.²⁵⁹ Častým motivem byl tedy motiv bláznovství. Aleš Haman připomíná v této souvislosti například Chudožilovovy povídky *Kapři v kvetoucích trnkách*, *Trefulkův román O blázních jen dobré* či dílo Jaroslava Putíka *Muž s břitvou*. K době normalizace zároveň poznamenává, že se vyznačovala glorifikací průměru a perzekucí toho, co se mu vymykalo. Nebylo tedy nic překvapivého na tom, že umělci upřeli pozornost na oblast „nenormálního“ ve smyslu zvláštního, výjimečného. Haman zároveň však poznamenává, že bychom tato díla neměli chápat jen jako dokument doby.²⁶⁰

4.2 Analýza knihy *Pompejanka*

Novela *Pompejanka* poprvé vyšla v samizdatu roku 1979, poté roku 1980 německy a až roku 1991 česky.²⁶¹ Titulní motiv *Pompejanky* je převzat z charakteristické podoby postav, které byly nalezeny v městě Pompeje po zasypání popelem ze sopky Vesuv. Pro tyto

---

²⁵⁸ SVADBOVÁ, Blanka a Věra Brožová. Eda Kriseová. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. Praha: ÚČL AV ČR, ©2006–2008, 7. 1. 2009 [cit. 2013-06-01]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=725&hl=eda+kriseov%C3%A1+>.

²⁵⁹ JANOUŠEK, Pavel, Petr ČORNEJ a Alena FIALOVÁ. Próza v konfliktu s komunistickou mocí. In: *Dějiny české literatury 1945-1989*. IV. díl 1969-1989. 1. vyd. Praha: Academia, 2008, s. 424-425.

²⁶⁰ HAMAN, Aleš. Mezi groteskou a žánrovou drobnokresbou. *Literární noviny*, 1994. roč. 5, č. 16, s. 6. Dostupné také z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNIII/5.1994/16>.

²⁶¹ JANOUŠEK, Pavel, Petr ČORNEJ a Alena FIALOVÁ. Próza v konfliktu s komunistickou mocí. In: *Dějiny české literatury 1945-1989*. IV. díl 1969-1989. 1. vyd. Praha: Academia, 2008, s. 425.

postavy byl typický výraz děsu. Toto město je rovněž spojováno s nálezy erotického umění.²⁶² Bažení po erotice a zároveň úzkost či děs, to jsou motivy, které nalezneme také u hlavní ženské postavy této novely.

Děj

Děj se odehrává patrně počátkem 70. let 20. století v okolí Prahy. Hlavní ženskou postavu reprezentuje Klára – mladá atraktivní žena, malířka, silně eroticky a citově založená, se dvěma dětmi, která se odmítá řídit konvencemi morálky a zavrhuje všechny instituce související se státním zřízením. Její protějšek tvoří Adrien – pracovník knihovny, který není zakotvený v žádném pevném vztahu, pouze občas vyhledá ženu, aby s ní strávil noc a zapomnul tak na svou samotu. Žije stereotypní život osamělého muže, ale touží se usadit a najít si ženu, kterou by mohl opravdu milovat a která by se vymykala dosavadnímu stereotypu. Pracuje v knihovně, v níž sice není nouze o ženy, ale v Adrienových očích se jeví jako nevzhledné bytosti zabývající se jen svými problémy. Postava ideální ženy se Adrienovi naskytne v podobě Kláry, kterou potkává na večírku přátel, netrvá dlouho a Adrien se k ní za poněkud zvláštních okolností nastěhuje. Je totiž nucen z jejího bytu vyhodit Klářina milence, obviněného z páchání násilí na ní. Adrien tedy převezme v Klářině životě milencovo místo. Ukazuje se, že Klára je pro Adriena onou femme fatale, naprosto se jí oddá, protože je přesvědčený, že právě na ni celý život čekal. Fascinuje ho její pohled na svět, touha po svobodě. Oba se snaží zpočátku tomu druhému přizpůsobit a vzájemně se doplňují, dokonce díky své lásce zplodí dítě. Adrien se obětuje pro domácnost, všemožně se realizuje jen aby Kláru uspokojil. Brzy však jejich vztah zasáhne krize a první hádky. Objevují se zde nevyhnutelné rozpory vyplývající z rozdílných osobností a z rozdílného způsobu života obou postav. Krize je započatá podezřením na Klářinu nevěru a vygraduje tím, že si do domu přivede milence a požaduje život ve třech. Adrien za takové situace Kláru zažaluje z nezpůsobilosti starat se o děti, doufá, že tím Kláru zastraší a ona se k němu vrátí. Klára se pomátne a s dětmi zmizí neznámo kam. Adrien se pokusí zapomenout a odjede pracovat na východ. Závěr zůstává otevřený, ale nepostrádá nadějí na nový smysluplnější život obou hrdinů.

---

²⁶² Pompeje. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 29. 4. 2013 [cit. 2013-06-01]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Pompeje>.

Kontrasty

Příběh je vystavěn na kontrastech obou hlavních postav. Adrien ztělesňuje stereotyp, život jen přežívá, do doby než pozná Kláru nevidí žádnou perspektivu a navazuje pochybné známosti. Má nízké sebevědomí, pochází z vyšší vrstvy, jeho dědeček byl továrník, avšak chyběl mu mužský vzor, od mládí musel vytvářet oporu opuštěné matce. Nenávidí své jméno, protože je něčím zvláštní a postrádá „všednost“ dané doby, zároveň ztělesňuje typ racionálního muže, který se však vyznačuje váhavostí a nerozhodností, rád plánuje budoucnost. Rád se realizuje v domácnosti či při rekonstrukci bytu. Potřebuje si k sobě někoho připoutat, být na někom závislý.

Naopak Klára je žena okamžiku. Nezajímá se o minulost ani o budoucnost, důležitá je pro ni přítomnost. Často se stylizuje do role ženy z jihu, i když má ve skutečnosti český původ. Změnou ročního období se proměňuje i její prožívání. Nejšťastnější je na jaře a v létě, protože tehdy je v rozpuku i příroda, v zimě je apatická a odmítá chodit ven. Silně věří ve svůj vnitřní hlas a v intuici. Všechny náznaky nasvědčují tomu, že do konzumního světa nepatří. Miluje svobodu, samotu, požitky a nekonvenční způsob života, závislost druhého z ní „vysává“ život, proto ani netouží mít přátele. Když zjistí, že muž jí ubírá energii, nalezne si jiného milence a nevidí v tom nic špatného. Právě tím, že se její osobnost vymyká „normálnosti“ doby, je považována za blázna. Ale opravdu je to blázen nebo pravda je na opačné straně?

Na základě těchto kontrastů můžeme soudit, že Adrien symbolizuje stereotyp normalizace, zatímco Klára symbolizuje svobodu a návrat k přírodě.

Náznaky doby

Z četných náznaků můžeme usuzovat na dobu normalizace:

„Vy jste byl nasazený, a nebyla to vaše vina, že jste nemohl nic dělat. Ale já třeba můžu a nedělám to. Je to moje vina, ale taky možná není. Protože někdo říká, že se tady nemůže dělat nic pořádného.“²⁶³

nebo

„matka prohrála dům v tvrdé hře se společenským zřízením“²⁶⁴

Dále je zde odkaz na rok 1968 a otevřené hranice Československé republiky:

---

²⁶³ KRISEOVÁ, Eda. *Pompejanka*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1991, s. 9.

²⁶⁴ Tamtéž, s. 36.

„Všichni někam utekli. Otec do Německa, matka do hrobu, sestra na ostrovy. Jenom on neutekl, dokud byl čas.“²⁶⁵

Další odkaz k otázce svobody můžeme vidět z toho, že si Adrienova sestra vzala formálně Angličana a přestěhovala se na Kanárské ostrovy, kde byla svobodná a šťastná.

Doba normalizace se vyznačovala tápáním, hledáním, beznadějí, rezignací. Jako by sám hrdina pořád na něco čekal, ale to něco nepřicházelo:

„Já pořád myslím, že kolem mne třeba chodí největší láska mého života, ale já jsem tak blbej, že ji nepoznám. (...) Já se bojím, doktore, že se mívám se vším, já jsem z toho nešťastnej, ale nevím, jak z toho.“²⁶⁶

Ženy z Adrienova okolí se většinou realizovaly jen jako matky a řešily přízemní problémy. Pro postavy z Adrienova okolí je typická také stereotypnost života a rezignace:

„Chtěla jsi přece psát, tak proč si nesesedneš na prdel a nepíšeš? A na co? zeptala se Karla. Když všechno bylo už napsáno. Ty fakt myslíš, že bych vymyslila něco lepšího než oni?“²⁶⁷

Postava Kláry

Postava Kláry připomíná trochu návštěvníka z jiné galaxie. Skrývá v sobě řadu kontrastů. Jeví se jako éterická bytost, křehká, ráda chodí bosa, vyznává kult přírody. Má kladný vztah k mateřství, ale přitom děti někdy zanedbává. Otázka její obživy je nevyjasněná, s muži manipuluje:

„Vypadala, jako by poslouchala nějaké zvuky mimo tento pokoj, soustřeďovala se na něco mimo čas. (...) Vycházel z ní jakýsi klid a harmonie a Adrien cítil, že je k ní přitahován.“²⁶⁸

„Důležité je, co je teď. Když se mi to nelíbí, tak to zruším.“²⁶⁹

---

²⁶⁵ Tamtéž, s. 36.

²⁶⁶ Tamtéž, s. 9.

²⁶⁷ Tamtéž, s. 30.

²⁶⁸ Tamtéž, s. 29.

²⁶⁹ Tamtéž, s. 32.

„Když se mi narodilo první, tak se mi zdálo, že vstupuji na nebesa. Ležela jsem na vozejčku, tekla ze mne krev, a já byla úplně šťastná. Venku se zrovna rozednívalo, padaly kaštiny a pukaly na dláždění. Byl to nejkrásnější okamžik mého života.“²⁷⁰

Výrazně se u ní projevují výkyvy nálad, kdy se střídají pocity deprese a mánie. Nejspíše tedy trpěla bipolární afektivní poruchou,²⁷¹ dříve zvanou jako maniodepresivní psychóza. Stavby deprese u pacientů trvají řádově měsíce, neléčené až rok, stavy mánie týdny, což by odpovídalo i Klářině případu:

„Já jsem tu asi omylem, vyrážela ze sebe. – Nemám tu co dělat, protože nikdo,ale vůbec nikdo necítí svět tak jako já. Většinou si myslím, že jsem normální já, a oni ne. Ale někdy se mi zdá, že je to naopak.“²⁷²

„Ty pořád, co jsem udělal. Co se stalo? Copak nechápeš, že všechno se nedá říct? To, že stojím před plátnem, nic mne nenapadá a přitom nemohu od něj odejít. Mám záchvaty zuřivosti, že bych zabíjela. A všechno to je asi z toho, že jsme tak spokojení. (...) Vzal ji za ruce. Byly studené a třásly se.

- Adriene, zašeptala a vrhla se mu do náručí. – Je mi strašná zima a něčeho se bojím. Kdybys věděl, jak mě bolí krev.“²⁷³

Klára v sobě nese samaritánské sklony. Touží zachraňovat zbloudilé mužské existence, zároveň touží, aby o ni někdo bojoval, proto si domů často vodí nové milence a ty stávající nechává vyhodit. Tato bezskrupoloznost ve vztazích opět naznačuje poruchu osobnosti. V tomto činu lze také nalézt ztělesněnou metaforu touhy po změně společenských poměrů, volání po záchraně z této nesvobodné doby, ale také touhu po muži-ochránci:

*„Myslela jsem, žeš mi přišel pomoci, řekla.
(...) Musíš ho vyhodit. (...)*

---

²⁷⁰ Tamtéž, s. 30.

²⁷¹ POLÁCH, Ladislav. Bipolární afektivní porucha. In: *U psychiatra.cz: psychiatrie jinak* [online]. MUDR. Ladislav Polách, ©2009–2012, 2. 8. 2012 [cit. 2013-06-01]. Dostupné z: <http://www.upsychiatra.cz/srozumitelne/bipolarni-afektivni-porucha/>.

²⁷² KRISEOVÁ, Eda. *Pompejanka*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1991, s. 107.

²⁷³ Tamtéž, s. 123-124.

*Ale proč? zeptal se.
Protože mě chtěl zabít. „274*

Postava Adriena

Od začátku se vnímá jako outsider, lituje se a marně touží po lásce:

„Divný chlapík. (...) Ani úředník, ani bohém, bezvýznamný blb, který je na světě proto, aby hlídal haraburdí. „275

Vlivem Kláry však získává na sebevědomí, opustí dosavadní práci, začne se realizovat na stavbě, což je počátek konce jejich vztahu, protože Kláru jako ochránkyni už nepotřebuje:

„(...) jsem milencem ženy, která se jmenuje Klára, jsem otcem dítěte, které se narodí, jsem absolventem filozofické fakulty. Jsem knihovníkem. Tím posledním nechci už být. Nechci, protože se tím připravuji o nejlepší část sebe samého. Odejít! Držet se! Žít! Konečně! „276

Na postavě Adriena je obdivuhodná jeho péče o nevlastní děti a také péče o domácnost:

„Sundal si kabát a dal se do úklidu. Umyl sporák, nožem oškrábal příškvarky, vydrhl plotničky. Zčásti uklidil krámy a vytřel podlahu. „277

„Obdivoval sám sebe, jak je nesobecký. Nežárlil na její děti. Měl je rád, protože mu ji každá něčím připomínala. „278

Láska

Adrienovu lásku a z ní vyplývající pocity závislosti či žárlivosti vůči Kláře vtěluje Kriseová do obrazu lastury, která se střídavě otevírá a zavírá v závislosti na tom, jak moc je Adrien zraňován. Klářiny vzrůstající pocity osamělosti a vidina smrti je znázorněna v její malbě zelených obrazů. Když Klára pociťuje úzkost či děs, zaujímá polohu Pompejanky, ženy schoulené do „vajíčka“.

Pro Kriseovou jsou typické **erotické pasáže**, čímž zdůrazňuje Klářinu živočišnost:

„Přisála se k němu ústy, jako by z něj chtěla vysát krev, kterou předtím ztratila. Jazykem mu rozevřela zuby a špičkou mu jezdila po patře a po

---

²⁷⁴ Tamtéž, s. 45.

²⁷⁵ Tamtéž, s. 38.

²⁷⁶ Tamtéž, s. 93.

²⁷⁷ Tamtéž, s. 78.

²⁷⁸ Tamtéž, s. 69.

dásních. Pak se od něho sama oddělila a položila mu prsty na ústa, když ji chtěl znovu políbit. ²⁷⁹

Láska u Kriseové nabírá extrémních podob: od euforie štěstí až po smutek a utrpení:

„Až se pak náhle cosi v ní uvolnilo, vyhrála zápas na život a na smrt, smála se vysokým klokotavým smíchem, nalezla se, celá se rozplynula v pláči a ve štěstí, ale přece, v tom smíchu byl spodní tón, který věštil neštěstí. ²⁸⁰

Názory na svět a návrat ke kořenům

Názor Kriseové na svět a na soužití partnerů promlouvá nejčastěji ústy ztroskotané postavy doktora Hlouška, který varuje před hledáním si partnera jen pro překlenutí období samoty a rovněž varuje před idealizací protějšku. Až když člověk dosáhne nezávislosti na partnerovi, dokáže žít svobodně i ve dvou.

Kriseová často zdůrazňuje **nutnost vrátit se k prastarým zákonům přírody** a k tradiční společnosti. Odsuzuje dnešní uspěchanou dobu a touhu po konzumu. Tyto pasáže mají své místo i dnes, jsou nadčasové:

„Tady se lidé dřív modlívali Anděl Páně, když slunce zapadalo. Zvonilo tady klekání. Teď pracujou i v noci. Místo aby se milovali, koukali na hvězdy nebo spali. ²⁸¹

I *„Čím to je, pomyslel si, že si tak kurvíme život. Že si neuvědomujeme, že všechno, co je, je zázrak. Proč kámen nepovažujeme za dar, anebo střípek anebo lesklou kůru. Proč už vůbec nechodíme bosí? Proč se štítíme dotýkat země a radši sedíme v kancelářích. Proč neumíme ani na chvílku být zticha? Zdálo se mu, že pochopil a že navždy vychází z šedi do modra a do jasu.* ²⁸²

V této novele se našel prostor pro **lyrické pasáže**, zejména v oblasti přírody:

„Ležela tam, ve středu světa, zaposlouchaná do sebe, tichá. Ruce měla rozhozené do stran, obrácené dlaněmi vzhůru. Žít na boží dlani, říkávala, kdyby se nám to tak dařilo. Dýchala tak jemně, že se jí hrud' ani nepohnula.

---

²⁷⁹ Tamtéž, s. 50.

²⁸⁰ Tamtéž, s. 62.

²⁸¹ Tamtéž, s. 76.

²⁸² Tamtéž, s. 112.

*Slunce ji celou prozařovalo, přijímala do sebe jeho sílu, spojila se s ním sloupem paprsků. Slunce, viditelný Bůh, kterého vyznávala a bez něhož chřadla. Byla jako květina, pták nebo strom. Měla zimu přespávat, přetrpět anebo létat za sluncem do teplých krajů.*²⁸³

Rozpad vztahu

Byl dán už předem rozdílností povah obou hlavních hrdinů. I když se oba snažili přizpůsobit se tomu druhému, vždy se nakonec vrátili k dřívějšímu způsobu života. Nelze říci, že by byla Klára vyloženě negativní postava. Sympatie vzbuzovala svou láskou k přírodě a odlišným způsobem uvažování. Bohužel se projevovala také jako neuchopitelná bytost, která často střídá nálady, chová se příliš volnomyšlenkářsky a nevypočitatelně, upadá do apatií, potřebuje k životu změnu partnera, nedokáže žít v klidu a vůbec se nestará o domácnost. Její nálady ji však samotnou trápily, ale pohybovala se v začarovaném kruhu, ze kterého se nemohla dostat ven. Sama sobě nerozuměla a nerozuměla ani světu, ve kterém žila. Adrien se projevil jako velmi obětavý otec a manžel, ale podlehl tlaku okolí, začal mít pochybnosti o Klárině věrnosti. Začal se chovat majetnický. Když si Klára přivedla domů nového milence, začal žárlit, vyprovokoval hádku a požádal o odebrání dětí z Klářiny péče, což vedlo k radikálnímu ukončení vztahu.

Literární styl

Spisovatelka si v této novele udržuje chronologickou kompozici, jen občas se navrácí do Adrienova dětství, či protne příběh úvahami či pasážemi vyplývajícími ze snového vidění některé z postav. Její styl nepostrádá citové zaujetí, objevují se i lyrické pasáže přírody. Kriseová občas používá také řečnické otázky: „*Jak se to dělá, zamilovat se?*“²⁸⁴ Dále užívá mnoho vrstev jazyka: obecnou češtinu: např. „mýho života“, „blbej“, občas sáhne i k vulgarismům: „kráva jedna“, „kurva“, nechybí však ani obrazná pojmenování: „Pianino v rohu cenilo zažloutlé zuby.“, přirovnání: „smutná jako papoušek“.

Vladimír Píša ve své recenzi²⁸⁵ poukázal na to, že novelu Pompejanka v žádném případě nemůžeme považovat za konvenční četbu, protože se svými asociacemi, detaily i nečekaným zvratem takovéto četbě vzpírá. Z úvodních stran sice můžeme usuzovat na

---

²⁸³ Tamtéž, s. 111.

²⁸⁴ Tamtéž, s. 25.

²⁸⁵ PÍŠA, Vladimír. Zářivé květy zla. *Tvar*, 1991, roč. 2, č. 51/52, s. 14.

otřepanou fabuli milostného vztahu, ale už při dalším čtení zjistíme, že jde o omyl. Píša doslova poznamenává: „*Je něco temného, děsivého, atavistického v jejich zájemné lásce.*“²⁸⁶ Zároveň v Adrienově sebeobětování spatřuje neskonalou absurditu a tragičnost. Nabízí se nám však otázka, který osud byl tragičtější? Obě postavy se staly obětí dějin, Klára navíc obětí své nemoci.

Závěr

Tvorbu Kriseové významně poznamenal zákaz publikování a atmosféra doby normalizace. Soustředila pozornost na výjimečné postavy, které se vymykaly tehdejšímu pojetí normalnosti. Kriseová prostřednictvím novely Pompejanka šíří své poselství týkající se volnosti pro každého partnera, nezávislosti a odsuzuje majetnické sklony. Motivy vlastnictví, iracionálního a intuitivního vnímání, motivy návratu k přírodě, motivy úniku a návratů, lásky a smrti jsou patrné i v jejích dalších prózách. Ženě Kriseová přisuzuje specifické postavení, které je dáno jejími schopnostmi intuice a iracionálního vnímání, díky nimž má možnost proniknout do mystického světa. Autorka považuje dobro a zlo za neoddělitelné. I politické poměry chápe jako zkoušku. Zlo chápe jako prostředek zocelení a naplnění pozemského života. Díky krizi lze získat poznání, které je jiným odepřeno.²⁸⁷ To dokládá i to, že na závěr se dostává čtenáři možnost vnímat Adriena jako samostatnou svobodnou bytost. Originálně ztvárněná látka této knihy, která ve čtenáři vyvolává mnoho otázek, přispívá k tomu, že ji v žádném případě nemůžeme pokládat za konvenční četbu, naopak představuje četbu velmi hodnotnou, která přesahuje rámec průměrnosti.

---

²⁸⁶ PÍŠA, Vladimír. Zářivé květy zla. *Tvar*, 1991, roč. 2, č. 51/52, s. 14.

²⁸⁷ ČULÍK, Jan. *Knihy za ohradou: česká literatura v exilových nakladatelstvích 1971–1989*. Praha: Trizonia, 1991, s. 132.

5 Prózy na hranici hodnotné četby a kýče

V této závěrečné kapitole si opět nejprve v medailonku představíme biografii spisovatelky Ireny Obermannové, poté se pokusíme zanalyzovat její knihu *Deník šílené manželky*. Následně se budeme věnovat obdobným způsobem Simoně Monyové, přičemž provedeme analýzu knihy *Manželky na odpis*.

5.1 Medailonek Ireny Obermannové

Irena Obermannová působí jako prozaička, scenáristka a básnířka. Oblastí jejího zájmu jsou zejména partnerské vztahy. Ve svých knihách často spojuje fabulaci s autobiografickými prvky. Mnohdy sahá po groteskní nadsázce. Pro její texty je také typická sebeironie a hořký humor, kterým její hrdinky reflektují své postavení ve společnosti. Dovedně zpracované téma představuje klíč k úspěchu u ženských čtenářek, ale zasazuje se také o nevráživost u české, zejména mužské části kritiky.

Narodila se 17. dubna 1962 v Praze. Po maturitě vystudovala dramaturgii a scenáristiku na FAMU. Pracovala jako dramaturg v České televizi. Od roku 2003 se stala spisovatelkou z povolání. Debutovala fantasmagorickou detektivkou *Frekvence Tygra* (1996), ale prvního velkého úspěchu se dočkala až po vydání knihy *Deník šílené manželky*²⁸⁸ (1998), která se stala bestsellerem. Mezi její další úspěšné prózy, vystavěné na podobném principu jako předcházející kniha, patří *Divnovlásky*²⁸⁹ (1999) a *Deník šílené milenky* (2006). Dále napsala prózy *Nezavěšujte se* (2005). Mezi její literárně nejkomplicovanější a nejnáročnější prózy bývá řazena kniha *Příručka pro neposlušné ženy* (2003), stylizovaná jednak jako soubor rad určený ženám, jednak jako dopis muži. Do zdánlivě banálních souvislostí dokáže autorka zakomponovat pozoruhodné myšlenky a postřehy, které je možno vnímat jako seriózní příspěvek k genderové problematice. O poznání více fiktivní příběhy směřující ke stylistickým stereotypům představují prózy *Ženské pohyby* (2001), *Matky to chtěj taky* (2004) a *Láska jako Řím* (2009). Její dílo doplňují prózy povídek, fejetonů a publicistických textů *V pění* (2007) a *Normální zázraky* (2008), mnohé vydány již dříve časopisecky. Další knihu povídek představuje kniha *Vznášedlo* (2012). Nedávno rozbouřila spisovatelka stojaté vody české společnosti i kritiky tím, že vydala prózu *Tajná kniha* (2011). Tuto knihu

---

²⁸⁸ Roku 2000 byla kniha zfilmována režisérem Václavem Křístkem, scénář napsala Irena Obermannová.

²⁸⁹ Roku 2009 byla kniha zfilmována režisérem Petrem Slavíkem, scénáře se ujala opět Irena Obermannová.

koncipovala jako deník zralé ženy, která se musela vypořádat se skutečností, že se zamilovala do velmi známého, uznávaného a ženatého muže, ale zároveň udržovala paralelně dlouhodobý milostný vztah s jiným ženatým mužem. Na Irenu Obermannovou vyvíjela média nevídaný tlak, protože z četných náznaků bylo možno soudit, že oním významným mužem, kterého Obermannová v knize nazývá Největší Čech, není nikdo jiný než Václav Havel. Obermannová nejdříve podobné spekulace popírala, ale později pod nátlakem médií přiznala, že s Havlem udržovala milostný poměr. Ve své další knize *Panoptikum české* (2012) rekapitulovala skandál, který se po vydání *Tajné knihy* udál. Osou knihy je příběh spisovatelky, která kvůli vydání „skandální“ knihy přestane používat správným způsobem slova a začne mluvit pozpátku. Vede tedy rozhovory s terapeutkou, jež usoudí, že příčina problému tkví v jejím psaní, ne v osobnosti.²⁹⁰

Obermannová se podílela jako scenáristka na seriálech Televize Nova a na nedávno uvedeném seriálu České televize *Život je ples*.²⁹¹

5.2 Analýza knihy *Deník šílené manželky*

Už červený přebal knihy *Deník šílené manželky* může čtenáři napovídat, že se jedná o červenou knihovnu. Ale je tomu skutečně tak? Pokusíme se nad tím zamyslet.

Děj

Knihy vypráví příběh čtyřiatřicetileté ženy Xénie, kterou opustil manžel, v knize zvaný *Miláček*, protože se nechal okouzlit mladší a atraktivnější ženou. Xénie zůstává sama se dvěma dcerami a je nucena najít si dobře placenou práci, aby uživila rodinu. Nejsme však svědky drásavých scén týkajících se manželova vystěhování z bytu ani rozvodových „tahanic“. Xénie prožívá pocity zhrzené manželky, ale nehrouťí se. Stará se o své rozpuštělé děti a pokouší se najít si práci. Řídí se radami kamarádek i matky a postupně se snaží ze své situace vymanit tím, že se sejde se neuznalým umělcem, astrologem, psychiatrem a hudebníkem v domnění, že snad nalezne nový vztah či alespoň radu, ale veškerá setkání

---

²⁹⁰ Irena Obermannová – profil. In: *Portál české literatury* [online]. Praha: Vizus, © 2013, 1. 10. 2009 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z <http://www.czechlit.cz/autori/obermannova-irena/>.

²⁹¹ Irena Obermannová – profil. In: *Portál české literatury* [online]. Praha: Vizus, © 2013, 1. 10. 2009 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z <http://www.czechlit.cz/autori/obermannova-irena/>.

velice záhy ustrnou na mrtvém bodě. Nakonec i všechny její kamarádky zůstávají podvedené a opuštěné. Svět je vůbec plný opuštěných žen. Když ji její bývalý muž podruhé odmítne, Xénie se za silného pomatení smyslů alkoholem pokusí o sebevraždu předávkováním antikoncepčními pilulkami, ale je zachráněna. Nečekaně za ní přijíždí z ciziny i její dávná láska, Jan, a vrací jí deník, který si u něj kdysi zapomněla a který si psala už v době svého dospívání. V následující kapitole se z jejího deníku dozvídáme o historii její lásky s Miláčkem, vlastním jménem Petr, ale i o dějinných událostech v době normalizace a sametové revoluce. Poslední kapitola je již věnována vyústění Janova a Xéniina vztahu. Xénie přestože v Janovi měla možnost nalézt pravého muže, který by ji i dcerám poskytl jistotu, zázemí i lásku, odmítá tento vztah. Opouští ho a zůstává sama se svými dcerami, tentokrát však už jako vyrovnaná žena.

Titul

Zpočátku se o žádnou formu deníku nejedná, ten se objevuje až před poslední kapitolou. Jde o koláž hrdinčina života od období dospívání, po seznámení s budoucím manželem, otěhotnění, studium vysoké školy, vše se odehrává na pozadí konkrétních historických událostí. Proč v titule zaznívá spojení „šílená manželka“? Přívlastek „šílená“ se nese ve znamení celé knihy, kde nalezneme nápadné a záměrně vystavěné banální situace. Josef Chuchma o tomto přívlastku ve své recenzi uvádí, že: *„je míněn v nezávažně přehánějším hovorovém smyslu, kdy za šílené označujeme každou drobnou potrhlost nebo neodtažitou, pudovou reakci.“* V jistém smyslu se tedy každá manželka chová „trochu šíleně“, když se ocitne v obtížné životní situaci. Název také odkazuje na Deník americké manželky Sue Kauffmanové z roku 1971.²⁹²

Kompozice

První část příběhu a závěrečná kapitola je psána v er formě, víceméně chronologicky. Deníková část je psána v ich formě. K nekonvenčnosti knihy přispívá to, že je rozdělená do jedenácti kapitol, přičemž každou uvozuje krátká báseň, či spíše popěvek, jež nese neobvyklý název. Obsah básně však není nahodilý, vztahuje se k dění jednotlivých kapitol. Například v básni, která uvádí třetí kapitolu, lze nalézt atributy pocitů „zhrzené manželky.“:

---

²⁹² PROKOPOVÁ, Alena. Deník šílené manželky Ireny Obermannové. *Literární noviny*, 1998, roč. 9, č. 46, s. 5.

Zrzaví mravenci

Vyhřeznu tě
oči vydloubu
uštknu tě
naložím do louhu
žerou tě
zrzaví mravenci
mý kotě
už tě nechci

Rozleju tě
Zpřelámu tě
miluju tě.²⁹³

Vztah k dětem

Její dvě dcery pro ni hodně znamenaly. Jsou vykresleny s ironií, jako rozmazlené, hašteřivé, zkoušející trpělivost dospělých. Proto není divu, že i přes silný mateřský cit dostanou výprask:

„Děti jí zbývaly. Andílci. Holuběnky. Vrhla se rozsévat mateřský cit.“²⁹⁴
„Xénie se na ni vrhla. Také svoji starší dceru řezala hlava nehlava.“²⁹⁵

Ale Obermannová si všímá ve vztahu k dětem i **paralely plynoucí z dospívání dívek i z „dospívání“ jí samé**. Její dcery se střetávají na své úrovni s podobnými problémy jako jejich matka:

„Jiříček mě nemiluje.“
„Jak to?“ zděsila se Xénie.
„Ještě včera tě miloval.“

„Dneska přišla do školky nová holka. Vlasy má po pás...“

*Teprve teď se Xénii Justýnka odevzdala do Xéniiny náruče. Plakala a plakala. Nebyla k utišení. Teprve teď Xénii docházel tragický úděl ženského pokolení.*²⁹⁶

---

²⁹³ OBERMANNOVÁ, Irena. *Deník šílené manželky*. 7. vyd. Praha: Eroika. 2003, s. 33.

²⁹⁴ Tamtéž, s. 103.

²⁹⁵ Tamtéž, s. 74.

Na závěr všechny tři „dospějí“ ve stejném okamžiku:

„(...) Takový velký div. Ony tři v jednom létajícím zázraku. (...) Všechno kolem je malinké. Prťavé a pod nimi. Mraveniště, nad kterým se nesou oblohou. Jejich báječný trojlístek.“²⁹⁷

Vtipné zápletky na hranici absurdity a groteskní nadsázka

Například při návštěvě psychiatra se objevuje erotický moment mezi Xénií a psychiatrem, ten je však ihned utnut a vystřídán tím, že se v okně objeví neškodný nahý a vzrušený blázen, což zmarní veškeré myšlenky na romantiku. I tam, kde by to čtenář nečekal, dokáže spisovatelka zprvu napjatou či vážnou situaci usadit svou absurditou a ironií, například na první pohled razantní a sebevědomá redaktorka se ukáže jako žena naprosto zničená odchodem svého muže. Ironií nešetří nikoho:

„Posadte se,“ nabídla jí Xénie místo naproti sobě. A kamera v hlavě. Klap. Klidně se točila. A zaznamenávala dokumentární film nazvaný Ze života šílených žen. „Můžu se jít aspoň vyčůrat?,“ zaprosila Kapuletová se zkříženými nohama. Kanárek se jí uvelebil v drdolu. Xénie si vzpomněla na svého nedobrovolného křečka, morčátko a myšičku a blahosklonně jí to dovolila.“²⁹⁸

Černý humor

Po tom, co Xénie ve snaze o sebevraždu spolykala sadu antikoncepčních pilulek, se jí například její dcera zeptá, jestli jí může na pohřbu zazpívat.

Autobiografické rysy

Spisovatelka se netají tím, že se nechává při psaní inspirovat svým životem. Konkrétně v této próze se jedná o rozchod s partnerem. Stejně jako hlavní hrdinka má Obermannová dvě děti a s hlavní hrdinkou jsou přibližně stejně staré. Jejím hlavním cílem bylo, aby sebe i jiné pobavila a podívala se na sebe z groteskního černoúhlu. Odmítá však, že by pro ni psaní byla psychoterapie, Deník šílené manželky označuje za knihu psanou s láskou.²⁹⁹ Autobiografické

---

²⁹⁶ Tamtéž, s. 103.

²⁹⁷ Tamtéž, s. 174.

²⁹⁸ Tamtéž, s. 86.

²⁹⁹ KALENSKÁ, Renata. Irena Obermannová: Deník šílené manželky. In: *Čtenářský deník*. TV, ČT 1 [online]. 30. 4. 2011 [cit. 2013- 03-26]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10169663406-ctenarsky-denik/311295350020017-ctenarsky-denik-irena-obermannova-denik-silene-manzelky/>.

prvky mísí s fikcí, přičemž podotýká, že v okamžiku zasazení konkrétních bytostí do příběhu se z nich stávají literární postavy od původních se lišící a žijící vlastním literárním životem.³⁰⁰

Občas si Obermannová **hraje se slovy**:

„Byla poddajná, nechala se vézt, vést, svést.“³⁰¹

Sebeironie

Velmi často užívá ironii i vůči hlavní postavě:

„Stávala se z ní disciplinovaná dospělá osoba, která umí zavolat i hasiče.“³⁰²

Feministické názory

Názory ohledně mužů a žen vkládá do úst postavy básníka Protivíta, například co se týče vládnutí mužů:

„On má vládnout?“

„Tohle právě nevím. Když vládl, voral to. Rozpoutal množství válek, které by ženy nevedly. Já osobně bych chtěl žít v matriarchátu. Tím nechci říct, že by se mi líbilo, aby mě někdo dirigoval... (...) Takhle si představuju roli muže – jako ochránce, ne jako vůdce. Myslím, že z toho plyne dostatečná moc.“³⁰³

Xénie na tuto úvahu reaguje vnitřním monologem:

„Ten jejich věčný strach, že skončí pod pantoflem. Stejně si celý život hledají ten s největším odpadkem (jak říká Justýna), a tím se pak nechají trefit.“³⁰⁴

Obermannová používá často **zdrobněliny, otřepané klišé**, pro ozvláštňení i **knižní výrazy**, snad proto, aby ještě víc zdůraznila banalitu příběhu: např. sáhla po telefoníčku, mha přede mnou, mha za mnou; super vůně.

V textu ale nezapře **smysl pro básnický jazyk, tyto pasáže nepostrádají otevřenost:**

---

³⁰⁰ TRÁVNÍČKOVÁ, Marie. Být jenom ženská je víc než být chlap. *Hospodářské noviny*, 2. 5. 2003, Příloha Víkend, č. 18, s. 10-15.

³⁰¹ OBERMANNOVÁ, Irena. *Deník šílené manželky*. 7. vyd. Praha: Eroika, 2003, s. 165.

³⁰² Tamtéž, s. 38.

³⁰³ Tamtéž, s. 33.

³⁰⁴ Tamtéž, s. 33.

„Dívala se do bezedných výšin a pocit z dětství se brzy dostavil. Hrůza mravence. Díra za nebem. No a co? Svlékla se do naha. Myslela na doteky. Tělo pánilo. Hladila se. Kůže praskala ve švech. Kůže plná hřebíků, bolavá touhou.“³⁰⁵

Dokáže dobře vyjádřit **pocity zklamané ženy**³⁰⁶ z toho, že ji manžel opustil (mnohdy je však uvádí činy hlavní hrdinky do extrémů). Obviňuje sebe, snaží se na něj zapomenout, vsugerovává si jeho smrt, vrhá se do jiných vztahů, pokouší se ho získat zpět, dokonce páchá sebevražedné pokusy:

„Ale Miláček jí hučel v mozku jako kombajn. Pokoušela si vsugerovat představu, že umřel. To by ho aspoň mohla oplakávat, do konce života o něm hovořit jako o vzácném muži, směla by být mnoho let zarmoucená, aniž by na ni okolí dotíralo dotazy ve smyslu, zda už někoho má a jak snáší osamělost. (...) Jenže Miláček žil a představovat si cokoli jiného bylo nesmírně těžké.“³⁰⁷

Záměrně tu Obermannová **ukazuje ženskou naivitu**:

„(...) Xénie už to ví, půjde a všechno napraví. Řekne: Miláčku, potřebujeme tě, všichni kolem jsou šílení. A on to pochopí. Už jdu, řekne a políbí ji na čelo.“³⁰⁸

Obermannová si všímá také několika **„nešvarů“ české společnosti**, upozorňuje například na přetvářku (redaktorka rozhlasu se nechá zapírat, jen aby s ní nemusela mluvit), orientaci na konzum (Petr miluje filmy a požitky života).

Na deníkovou část knihy můžeme nazírat ze dvou úhlů. Jednak jako na z historického hlediska zajímavou, avšak poněkud nadbytečnou kapitolu v porovnání s kontextem kapitol předchozích. Autorka se v deníkových pasážích zdařile stylizuje do role pubertální dívky a mladé ženy. Dozvídáme se o vývoji jejího vztahu k Miláčkovi, ale tato reminiscence se mohla v knize uvést i bez doplňujících historických událostí. Jednak ji můžeme vnímat také hledím Aleny Prokopové, která uvádí, že deník je zasazen do příběhu záměrně, a to právě proto, aby si čtenář uvědomil vlastní čtenářskou pohodlnost plynoucí z kontrastu

---

³⁰⁵ Tamtéž, s. 77.

³⁰⁶ Tyto pocity podváděného se shodují i v rámci psychologické literatury. Podváděný opravdu prožívá pocity vzteku, sebeobviňování, nenávisť, bolesti, úzkosti, strachu, chová se bezmyšlenkovitě, není schopen jednat a myslet normálně, hledá smysl života, obrannou reakcí je vytěšňování těchto negativních pocitů chováním typu „vlastně se nic neděje, všechno zvládnou.“

Srov. Nevěra: co prožívá podváděný. *Psychologie dnes*, 2010, roč. 16, č. 4, s. 16-19.

³⁰⁷ OBERMANNOVÁ, Irena. *Deník šílené manželky*. 7. vyd. Praha: Eroika. 2003, s. 62.

³⁰⁸ Tamtéž, s. 108.

z předchozích, lehce a vtipně vyznívajících kapitol³⁰⁹. Z hlediska historických událostí si ukážeme část zmiňující se o Chartě 77:

„Podepsali to tvoji rodiče?“ zeptala se Pavla.

„Ne“

„Proč ne?“

„Říkali, že kvůli mně. To víš, dalo jim to fušku, dostat mě na gympl...

Je to pro mě nepříjemný.“

„Co?“

„Vlastně za to můžu já.“

„(...) My bysme to stejně nepodepsaly, jen bysme si musely pár věcí přiznat.“³¹⁰

Postavy

Nejvíce sympatií Obermannová asi věnuje postavám lékařů a postavě astrologa. Obecně se na všechny postavy bez rozdílu pohlaví dívá s odstupem a s ironií.

Postava Petra je popisována jako postava přizemního člověka, egocentrika, který miluje rychlou jízdu, rychlý sex a filmy. Nerad se ohlíží na minulost, protože by mohl mít pocit vlastního selhání:

„Myslel na to, že ženský nechápou jednu zásadní věc: je jich víc.

A v tom spočívá jejich smůla. Můžeme se na ně klidně vykašlat. Tím plurálem Petr myslel muže. Muže, kteří za něco stojí. Za sebevraždu, za pohled, za zlámanou grešli.“³¹¹

Postava Jana je zde vylíčena jako téměř ideální postava muže, který nepostrádá zázemím, peníze, dobré postavení i kvalitní charakterové vlastnosti. Je však ukázán jako příliš dobrosrdečný a naivní (obtěžně uvěřitelný), který sebou nechává manipulovat. Poté, co mu například rozpustil dcerky hlavní hrdinky „vysypou“ zmrzlinu na obličej, vážně prohlásí, že bez nich nemůže žít.

---

³⁰⁹ PROKOPOVÁ, Alena. Deník šílené manželky Ireny Obermannové. *Literární noviny*, 1998, roč. 9, č. 46, s. 5.

³¹⁰ OBERMANNOVÁ, Irena. *Deník šílené manželky*. 7. vyd. Praha: Eroika. 2003, s. 156-157.

³¹¹ Tamtéž, s. 93.

Mínění kritiky

Deník šílené manželky se stal bestsellerem, byl přeložen do mnoha jazyků. Názory kritiků na knihu se však velmi lišily. Lze říci, že mužská část ji spíše odsoudila, zato u ženské části se jí dostalo pochopení. Jana Hrzalová poznamenala, že: „*Deník šílené manželky je vtipným nápaditým čtením. Ctí opravdovost. Neoslňuje exotismem, nanejvýš prostořekostí (sympatickou). A otevřeností (taktéž sympatickou). Nerýsuje šťastné ani tragické konce, vzdálen stylu kýčů a módních story. Neutíká se k cynismu, varuje se snobství.*“³¹² Alena Prokopová označila její četbu za zábavnou a inteligentní a vhodnou pro obě pohlaví.³¹³ Jiří Peňáz naopak knihu pokládá do dvou třetin za podařenou věc červené knihovny, v ničem výjimečnou, ale zato dobře usazenou v prostředí pražské generace třicátníků.³¹⁴ Častým kritikem jejích próz je i Josef Chuchma, který se ve své recenzi zaráží nad tím, jak lehce bylo její dílo, které pokládá jen za spotřební zboží, společností přijímáno.³¹⁵ Ivan Klíma v pořadu Třináctá komnata k jejímu stylu poznamenává, že Obermannová se svými knihami pohybuje na hranici přitažlivé, barevné prózy a prózy hodnotné. Poukazuje také na to, že u literárních kritiků je více v oblibě těžká, intelektuální literatura, ale běžný čtenář není schopen ji číst. Čtivost podle něj představuje podstatnou složku knihy, ta právě románům Obermannové nechybí. Kritikové tedy rezignují na tuto podstatnou vlastnost literatury v zájmu „literatury velké“, což je chyba.³¹⁶ Irena Obermannová přiznává, že deník napsala podle svých pocitů a neuvažovala přitom o tom, že tyto pocity mohou sdílet i ostatní ženy. Nepovažuje se za feministku ani za autorku ženské literatury v tom smyslu, že by psala jen pro ženy. Toto označení pro ni bohužel v naší společnosti nese pejorativní nádech automaticky předkládající, že se bude jednat o literaturu „horší“. Ve svých prózách chce jít vlastní cestou, na mínění kritiků se neohlíží. Dodává, že: „*u nás se a priori považuje čtivá kniha za špatnou knihu a známý spisovatel za špatného spisovatele. Myslím, že když se kolem nějakého spisovatele udělá mediální humbuk, není na tom nic špatného, protože to způsobuje, že lidé čtou*

---

³¹² HRZALOVÁ, Hana. Co všechno mohou prožít a způsobit šílené manželky. *Haló noviny*, 1999, roč. 9, č. 57, s. 8.

³¹³ PROKOPOVÁ, Alena. Deník šílené manželky Ireny Obermannové. *Literární noviny*. 1998, roč. 9, č. 46, s. 5.

³¹⁴ PEŇÁŠ, Jiří. Bez společného jmenovatele. *Respekt*, 1998, roč. 9, č. 49, s. 18.

³¹⁵ CHUCHMA, Josef. Zde málo stačí, aby čtivo bylo bráno vážně. *Mladá fronta Dnes*, 1998, roč. 9, č. 302, s. 20.

³¹⁶ Třináctá komnata Ireny Obermannové. In: *Třináctá komnata*. TV, ČT 1[online]. 19. 1. 2007 [cit. 2013- 06- 05]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1186000189-13-komnata/207562210800001-13-komnata-ireny-obermannove/>.

a o knížky se zajímají.“³¹⁷ Tímto postojem se tedy shoduje s míněním Ivana Klímy. Čtenář i společnost by se nad těmito slovy měli zamyslet.

Závěr

Její pohled na svět byl v roce vydání knihy něčím výjimečný. Nedívala se na rozchod partnerů jako na krizi ženy, která se musí litovat. Právě svým ironickým pohledem tuto skutečnost bagatelizovala a tím si ji oblíbilo mnoho čtenářek, kterým kniha dodala sounáležitost, že v takové situaci nejsou samy. Obermannová si všímala v knize také rozdílů plynoucích z odlišného postavení mužů a žen po sametové revoluci, kdy muži pozvolna ztráceli svůj status živitele rodiny, a proto si hledali nová rozptýlení či nové partnerky. Svůj text dokázala protkat předivem sebeironie a vtipných zápletek. Navíc střídavě a zkratkovitě pracovala s jazykem, její děj měl dramatický spád (směřoval k dramatickému či filmovému projevu – například využívá rychlé „stříhy“ prostředí a situací). Ve své knize využívala banálních situací typických pro červenou knihovnu nejspíše záměrně. Hlavní dějovou linii obohatila o prvek „nalezeného textu“, jenž měl naznačit rozdíl mezi „skutečností“ a „fikcí“. Názory na její styl se však liší. Osobně se domnívám, že svým stylem, kde využívá ironii, groteskní nadsázku a zejména černý humor, se označení typicky ženská autorka červené knihovny vzdaluje. Pravda, zda píše hodnotnou literaturu či literaturu s prvky kýče, je někde na pomezí. Sympatické však zůstává, že autorka nehodlá jít cestou středního proudu.

5.3 Medailonek Simony Monyové

Patří mezi komerčně nejúspěšnější autorky knih o mezilidských, zejména rodinných a partnerských vztazích. Její tvorbu bychom mohli zařadit zčásti také k zábavné literatuře či k prózám s prvky psychologie, protože do svých knih se vždy snažila zařadit humornou složku i psychologické zpracování postav. Kritiky však nebyla příliš oblíbená, protože v její četbě nacházeli prvky červené knihovny. Zato mezi čtenáři bychom příznivců našli mnoho. Zemřela roku 2011 násilnou smrtí, rukou svého manžela, který ji psychicky i fyzicky týral.³¹⁸

Narodila se 17. března 1967 v Brně jako Simona Urbánková. Vystudovala Střední průmyslovou školu textilní v Jihlavě. Poté studovala také psychologii a pedagogiku

---

³¹⁷ PRCHALOVÁ, Radka. Ženský Viewegh. *Mladá fronta dnes*, 2002, roč. 13, č. 1. Magazín Dnes, č. 1, s. 24-27.

³¹⁸ Simona Monyová – bibliografie. In: *Portál české literatury* [online]. Praha: Vizus, ©2013 [cit. 2013-06-05]. Dostupné z: <http://www.czechlit.cz/autori/monyova-simona/author.bibliografie/>.

a věnovala se různým povoláním od vychovatelky po realitní agentku. Od mládí chtěla psát, její první tištěné práce vycházely od roku 1994 v časopise Iniciály. Poté působila jako externí redaktorka dámských časopisů. První román jí vyšel pod názvem *Osud mě má rád* (1997)³¹⁹, zde už použila literární pseudonym Monyová, který si zvolila na památku dědečka, který ji oslovoval Monynko. Vydala celkem dvacet devět knih a jedno CD. Tematicky se její knihy zabývají především vztahy – mileneckými, partnerskými, manželskými, protože „to je ústřední téma většiny lidí.“ Za určitý přelom ve své tvorbě považuje knihu *Krotitelka snů* (1998), díky níž se vymanila z „nálepky braková literatura.“³²⁰ Tato kniha vypráví o ženě, která se v mládí chtěla stát spisovatelkou, ale osud jí to nedovolil, protože se věnovala rodinnému životu. Nyní vychovává dospívajícího syna a dcerku, její manželství upadá do stereotypu a ona se necítí spokojená se svou postavou. Vážná nemoc však ženě obrátí žebříček hodnot.³²¹ Dále jí například vyšla kniha *Deník citového vyděrače* (2000), která vypráví o muži ztrpčujícím život v pořadí již čtvrté manželce. Kniha *Otomilky* (2005) humorným tónem líčí příběhy o vztazích otců a dcer, o odchodu dospělých dětí z rodiny a zakládání rodin vlastních.³²² Úspěchu se dostala kniha *Tchyně a uzeny*³²³ (2003) vyprávějící o opičí lásce matky ke svému synovi, který se oženil. Zajímavý námět nese také kniha *Sebemilenc* (2006), vyprávějící o stárnoucí a rozvedené, dříve krásné ženě, která si odmítá přiznat svůj věk a pro posílení svého ega si vydržuje milence³²⁴. Mezi její další tituly patří *Manželky na odpis* (2002), *Kudlanka bezbožná* (2007), *Konkurz na milence* (2007), *Matka v krizi* (2008), *Dvacet deka lásky* (2010). Její poslední kniha nese název *Srdceboley* (2011). Je charakterizována jako příběh plný vášně, intrik, žárlivosti, sexu, paniky ze stárnutí či pomstychtivosti, uvádí se, že obsahuje hodně autobiografických prvků.

Prodejnost jejích knih dosahovala dvaceti tisíc výtisků, i více. Asi nejvíce obdivovatelů měla mezi ženami pohybujícími se mezi třicátým až padesátým rokem věku, jimž odrůstaly děti a které se rozvedly nebo o rozvodu snily. Její knihy však četli i muži, někteří se k tomu znali

---

³¹⁹ Roky vydání publikací převzaty z: Simona Monyová – bibliografie. In: *Portál české literatury* [online]. Praha: Vizus, ©2013 [cit. 2013-06-05]. Dostupné z: <http://www.czechlit.cz/autori/monyova-simona/author.bibliografie/>.

³²⁰ ZDRAŽIL, Filip. Píšu docela dobrý bigbít...*Host*. 2008, roč. 24, č. 6, s. 30-33. Dostupné také z: http://www.monyova.cz/?id=z_tisku&cl=host.

³²¹ KOŠTÁLOVÁ, Michaela. *Tragický osud spisovatelky Simony Monyové*. 1. vyd. Praha: Petrklíč, 2011, s. 51-52.

³²² Simona Monyová – bibliografie. *Otomilky*. In: *Simona Monyová* [online]. ©2013 [cit. 2013-06-05]. Dostupné z: <http://www.monyova.cz/?id=bibliografie&kniha=10#bl>.

³²³ Tato kniha zatím jako jediná byla roku 2011 zfilmovaná.

³²⁴ KOŠTÁLOVÁ, Michaela. *Tragický osud spisovatelky Simony Monyové*. 1. vyd. Praha: Petrklíč, 2011, s. 58-60.

veřejně, jiní si půjčovali její knihy tajně, protože ve vyšší společnosti se jejími knihami spíše opovrhovalo.³²⁵

Monyová neměla vstup na literární pole snadný. Ve svých začátcích se musela tvrdě prosazovat, nežli začala být známá jako spisovatelka. Nelze tvrdit, že by stála o přehnanou publicitu, protože se vždy považovala za brněnskou patriotku a pracovní nabídky z Prahy odmítala, i když v Praze by měla jistě větší příležitosti. Knihy později začala vydávat v nakladatelství, které založila spolu s manželem. Uváděla, že se tématy jejích knih staly citové vztahy, tedy všechno to, čím se jednotlivci trápí, ale nedokáže to v sobě srovnat. Také přiznala, že si k ní často lidé chodili pro radu, a dokonce její knihy odebíraly některé manželské poradny jako podpůrnou terapii.³²⁶ Řekla: „*A pokud někomu moje knížka pomůže anebo ho rozesměje, vím, že nežiju (a nepíšu) nadarmo.*“³²⁷

5.4 Analýza knihy *Manželky na odpis*

Tuto knihu jsem si vybrala proto, že se podle mého názoru snaží o různorodý pohled na nevěru či partnerské vztahy, a to očima několika typově různorodých žen, které i když to netuší, mají mnohé společného.

Děj

Hrdinkami této knihy jsou tři typově různorodé ženy. První - Ingrid, skoro čtyřicetiletá žena, povoláním psycholožka, momentálně rozvedená, která se ještě stále nevyrovnala s odchodem manžela k jiné ženě. Své zármutky občas utápí v alkoholu, a to zejména tehdy, když pociťuje strach z toho, že její dospívající dcera Eliška odejde k jejímu bývalému muži natrvalo. Bojí se, že ji ztratí a zůstane úplně sama. Navíc pociťuje silnou zášť k Robertově nové manželce. Druhá žena – Lenka, původně Robertova sekretářka, poté manželka. To ona Roberta Ingrid „přebrala,“ ale nelze říci, že by byla typ žena-potvora. Naopak. Lenka

---

³²⁵ MALINDA, Jan. Neviditelná autorka bestsellerů. *Mladá fronta dnes*, 2011, roč. 22, č. 187, Magazín Dnes, č. 32, s. 28-31.

³²⁶ ORTOVÁ, Zdeňka. Jako spisovatelka jsem nebezpečně upřímná, říká Simona Monyová. *OnaDnes.cz* [online časopis]. Praha: Mafra, ©1999–2013, 19. 12. 2008 [cit. 2013- 06-05]. Dostupné z: http://ona.idnes.cz/jako-spisovatelka-jsem-nebezpecne-uprimna-rika-simona-monyova-p7u-/spolecnost.aspx?c=A081216_112243_ona_ony_jup.

³²⁷ ORTOVÁ, Zdeňka. Jako spisovatelka jsem nebezpečně upřímná, říká Simona Monyová. *OnaDnes.cz* [online časopis]. Praha: Mafra, ©1999–2013, 19. 12. 2008 [cit. 2013- 06-05]. Dostupné z: http://ona.idnes.cz/jako-spisovatelka-jsem-nebezpecne-uprimna-rika-simona-monyova-p7u-/spolecnost.aspx?c=A081216_112243_ona_ony_jup.

disponuje velmi nízkým sebevědomím. Roberta miluje a dělá vše proto, aby se mu zavděčila, přeje si s ním mít vlastní rodinu, proto se pokouší otěhotnět. Dohromady je svedl osud, oba se nacházeli v krizi. Lenka k němu z prvopočátku cítila spíše soucit, který se později v lásku metamorfoval. Lenka žálí na Ingrid, kterou osobně nezná a kterou si představuje jako semetricku. Ještě větší odpor cítí k její rozmazlené dceři, protože má velký vliv na Roberta. Třetí žena – Monika prožívá v příběhu svůj svatební den a následně soužití s mužem z vyšší společnosti, s Damiánem. Jejich vztah je přinejmenším zvláštní a plný tajemství. Damián si totiž Moniku vzal pouhých pět měsíců po smrti své první ženy, která podle jeho mínění spáchala sebevraždu. Její stín a nevyjasněná smrt okolo Moniky stále obcházejí, přistihuje se, že na ni žálí a uvědomuje si, že se jí nikdy nevyrovná. Nakonec se všechny osudy žen protnou. O předchozím nelehkém osudu a pravé povaze Lenky (první manžel ji podvedl, v důsledku čehož přišla o dítě), se Ingrid dozvídá od Moniky, která je Lenčinou kamarádkou. Monika, aniž by tušila, kým Ingrid ve skutečnosti je, chodila k ní na terapeutická sezení, protože si nevěděla rady se svými pocity vůči manželovi a jeho mrtvé ženě. Damián se opravdu ukázal jako patologická osobnost, chorobný žárlivec, lhář toužící druhého vlastnit a možná i vrah. Robert se naopak ukázal jako osoba patologicky nevěrná, sebestředný, ješitný muž, který si ničeho a nikoho neváží. A poslední muž, Petr, se kterým chtěla začít Ingrid nový život, se projevil jako slaboch, stále závislý na své exmanželce.

Titul

Simona Monyová vždy dbala na to, aby tituly jejích knih dokázaly zaujmout čtenáře. V tomto případě titul *Manželky* na odpis představuje ženy, které zůstaly nakonec opuštěné svými manželi nebo jejich manželství směřuje k tomu, že se jako osobnosti zničí.

Obálka

Spisovatelka se netají tím, že od té doby, co vydává knihy ve vlastním nakladatelství, dbá na to, aby design obálky korespondoval s obsahem. Zavrhuje příliš barevný design, protože ten přímo volá po tom, že se jedná o kýč.³²⁸ Lze říci, že obálky svých knih se snaží pojímat i vtípně. Například tato obálka zobrazuje „omšelou“ figurínu ženy. Na designu obálek

---

³²⁸ ZDRAŽIL, Filip. Píšu docela dobrý bigbít...*Host*, 2008, roč. 24, č. 6, s. 30-33. Dostupné také z: http://www.monyova.cz/?id=z_tisku&cl=host.

se Monyová podílela s designérem Dominikem Vlachem, který několik jejích knih i ilustroval.

Kompozice

Monyová ve svých knihách často využívá paralelní kompozici, kde se soustředí na úhel pohledu vždy jedné postavy. Není tomu jinak ani v této knize, která je rozdělena do 39 kapitol, přičemž kapitoly nesou postupně názvy tří hlavních ženských postav, a to v závislosti na tom, z kterého úhlu pohledu je příběh vyprávěn. Tímto způsobem se pohledy jednotlivých žen pravidelně střídají. V této knize nalezneme otevřený konec, který Monyová často využívá. Jak sama říká, nestojí o happyendy ani smutné konce, nemá ráda definitivní závěry. Touží navodit atmosféru, že: „*život hrdinů se odvíjí dál za knihou*“³²⁹ a vyprávění v knize se týká jen výseče jejich osudu. Bohužel závěrečné kapitoly se zdají být trochu uspěchané, zasloužily by si vypracovanější pointu. Celá kniha má spád, je čtivá, nepůsobí zde výrazné rušivé momenty. Text je ozvláštněn ironií až sarkasmem, občas se objevují banální situace, které mohou být čtenářům známé ze života. Touto knihou se nese také tajemná atmosféra, kterou do příběhu vnáší vztah Moniky, Damiána a stín jeho mrtvé ženy.

Jazyk

Spisovatelka se snaží o jednoduchou stavbu vět, často využívá řečnické otázky sloužící k zamyšlení nad danou situací či nad vlastnostmi postavy. Občas se objeví zvýraznění slova v textu. Monyová dokáže dovedně pracovat s jazykem. Například volí slova z různých vrstev jazyka: dušezpytec-psycholog. Pracuje i s klišé – exploduju štěstím, se slovy expresivně zabarvenými – vyblití problému, výrazně využívá hovorový jazyk – sympoška, snaží se zachovat hovorový ráz v řeči postav. V textu se však objevují i cizí slova, u nichž většinovému čtenáři nemusí být jasný jejich význam, např. eufemismus, piedestal, solar plexus, enuréza.

Postavy

Příběhy jsou popisovány většinou jen z perspektivy ženských postav, což ubírá na věrohodnosti. Mužské postavy tedy mohou být zkreslené. Toto tvrzení podporuje fakt, že všechny mužské postavy vyznívají negativně, i když se je autorka občas snažila vylíčit

---

³²⁹ MONYOVÁ, Simona. Psaní je moje droga: rozhovor. *carTip* [online časopis], 2003, jaro. Dostupné z: http://www.monyova.cz/?id=z_tisku&cl=car_tip.

i v lepším světle. Bezesporu se autorce daří charakteristika lépe u ženských postav, dokáže je vykreslit s ironickým nadhledem, přitom neopomíná ani negativní, ani pozitivní vlastnosti. Přestože je Monyová obviňována z toho, že straní ženským postavám, ona sama tento pocit nesdílí, přiznává se, že k mužům má velice kladný vztah a líbí se jí jejich přímý způsob jednání. „*Pokud nadržuji ženám je v tom pouze ženská solidarita. A vždy se snažím nechat ve svých knihách promluvit obě strany.*“³³⁰

Černý humor

„*Byla jsem ztuhlá jak tři dny stará mrtvola (...).*“³³¹

Vztah k rodičům

Monyová se často snaží ukázat postavy v souvislosti s jejich dětstvím a výchovou rodičů, aby na základě toho mohli čtenáři lépe pochopit pohnutky či charakter dané postavy. Tyto části působí velmi emotivně:

„*Chtěla bych jít za ní, na chvíli se přitulit, poprosit o pohádku na dobrou noc, ale vím, že by se zlobila. Večery patřily tátovi. A vlastně i rána, dopoledne, poledne a odpoledne. Máma patřila tátovi a já jim zavazela. Robert patří Elišce a já jim ve vlastním bytě zavazím.*“³³²

Užívá také ironie až sarkasmy, které občas zmírňují sentimentální či kýčovitě vyznění textu.

Sarkasmus

„*Z ideálu se pomalu stával idiot.*“³³³

Sentiment

„*Přehazuji vzpomínky jak kolchozník hnůj vidlemi (...) Vidím bosé nožičky princezničky, které tiše ťapkají po linu v předsíni, ale přesto mě dokáží vzbudit, jako ostatně každou mámu.*“³³⁴

---

³³⁰ Mužský mám děsně ráda. *Vaše šance* [online časopis]. srpen 2002. ©2011-2012, srpen 2012 [cit. 2013-02-07]. Dostupné z: http://www.monyova.cz/?id=z_tisku&cl=vase_sance.

³³¹ MONYOVÁ, Simona. *Manželky na odpis*. 1. vyd. Brno: Mony, 2002, s. 44.

³³² Tamtéž, s. 68.

³³³ Tamtéž, s. 97.

³³⁴ Tamtéž, s. 34.

Vtipná přirovnání

„Sňatkem s ním jsem si sice sebevědomí nevypumpovala do závratných výšin, ale získala jsem dojem, že na každý hrníček se najde odpovídající poklička.“³³⁵

Ironie

„Konečně vylézám z koupelny. Připadám si jak myš lezoucí ze stoky.“³³⁶
„Neprší,“ odvětila jsem zlehka. „Stopovala jsem kropicí vůz a takhle to dopadlo.“³³⁷

Klade si otázky hodné k zamyšlení

„Damián – muž tisíce tváří. Nebyl tohle náhodou skutečný důvod, proč jsem se do něho zamilovala? Po všech těch průhledných a nudných mladících najednou opravdový chlap? Není právě tajuplnost to, čím stále dokrmuje moji lásku?“³³⁸

„Mohla jsem naše manželství zachránit, kdybych nebyla tak žárlivá a hrdá? Opravdu by odešel, nebýt mých hysterických scén, výstupů a výčitek?“³³⁹

„Nezidealizovala sis tátu náhodou jenom proto, že umřel?“³⁴⁰

Otevřenost a pokus o metaforu

I když je Monyová ve svých knihách otevřená, například co se týče sexuálních scén, zdaleka tyto prvky nepůsobí vulgárně a celkové vyznění textu nijak nenarušují:

„Damiánův jazyk chutná dnes díky mým slzám nezvykle slane. Jako nějaký mořský živočich. Teplý, hlad'ounký, měkký, vlhký a slaný. Možná je to chobotnice. Cítím, jak si mě její chapadla podmaňují, jak mě svlékají, pokládají na koberec.“³⁴¹

„Milování s ním bylo vláčné a poklidné. (...) Svlékání potmě, rozpačitá konverzace, tři minuty upoceného zápasu a deset minut proslovu, že v tomhle oboru nikdy žádným přepoborníkem nebyl. V podstatě fiasko.“³⁴²

---

³³⁵ Tamtéž, s. 75.

³³⁶ Tamtéž, s. 86.

³³⁷ Tamtéž, s. 22.

³³⁸ Tamtéž, s. 106.

³³⁹ Tamtéž, s. 7.

³⁴⁰ Tamtéž, s. 114.

³⁴¹ Tamtéž, s. 70.

³⁴² Tamtéž, s. 95.

Dává pozor na detaily

Například Monika nemohla vědět, že její psycholožka má co dočinění s bývalou ženou Roberta, protože se Ingrid vrátila po rozvodu k rodnému příjmení.

Vykresluje lidské chování a současně vlastnosti postav

„To se musíš zase tak předvádět?“ syčí na mě nenávistně.

„Promiň, udělalo se mi zle,“ šeptám nešťastně. Cítím se vinna. Najednou mám dojem, že jsem ošklivá, nezajímavá, nic nevydržím a všechno zkažím.

„Moc dobře víš, jak mi na tomhle večírku záleží. A ty nemáš nic lepšího na práci, než tady předstírat mdloby. Jsi těhotná pár týdnů a už se z toho snažíš vytřískat pro sebe co nejvíc výhod, co?“³⁴³

Na druhou stranu u stejného muže se snaží nalézt i pochopení jeho pohnutek.

„Ingrid byla nesnesitelně panovačná a hysterická osoba. Naučil jsem se být stále ve střehu. Nejsem si jitý, jestli vůbec dokážu mít normální, rovnocenný a fungující vztah, (...).“³⁴⁴

Poznamenává, že odhalením charakterů postav kousek po kousku přispívá ke ztotožnění čtenáře s postavou. Mohou si uvědomit podstatu problému, pojmenovat ho a to jim může pomoci při jeho řešení. Konečně řešení problému však zůstává na čtenáři.³⁴⁵

Všimá si lidských slabostí, například toho, že občas si lidé něco nalhávají, protože si nechtějí přiznat pravdu:

„Pozoruješ nějaké symptomy nevěry?“ věcně se táže Monika, místo aby mi moje podezření vyvracela. (...) „Ne, to ne, žádné konkrétní stopy nemám,“ zatajují, že Robert čím dál tím častěji zůstává v práci až do pozdních nočních hodin, že se milujeme sotva jednou týdně a že se mnou odmítá komunikovat o většině věcí, které

---

³⁴³ Tamtéž, s. 88.

³⁴⁴ Tamtéž, s. 101.

³⁴⁵ ZDRAŽIL, Filip. Píšu docela dobrý bigbít...*Host*, 2008, roč. 24, č. 6, s. 30-33. Dostupné také z: http://www.monyova.cz/?id=z_tisku&cl=host.

*považuji za životně důležité. (...) Vím, že teď už nedokážu být upřímná. Pocit spojenectví vyprchal.*³⁴⁶

Proměna postav je však někdy obtížně uvěřitelná:

*„Ještě nedávno jsem se těšila, jak svoji sokyni pokořím nadprůměrnou inteligencí a vmanévruji ji, kam budu chtít. Nyní mám sokyně dvě. Jedna z nich má za chvíli přijít sem do ordinace, ale já už k ní necítím žádnou zášť. Necítím ji, ani když usedá naproti. Představovala jsem si ji jinak. Ženu – vampa. Bezcitnou arogantní mrchu. Tohle je spíš puťka. (...) Soucítím s ní. Tuším, jak jí je.“*³⁴⁷

V knize nalezneme četné paralely i kontrasty, což dokazuje na promyšlenost, s jakou Monyová pracovala.

Paralely

Eliška je jedináček, ale její rodiče jí lásku projevují, otec dokonce nadbytečně.

X

Lenka byla jedináček, ale lásku rodičů nepoznala.

Moničina matka si svého manžela po smrti idealizovala a už se nikdy nevdala.

X

Damiánovi zemřela první žena, ale idealizuje si ji spíše Monika.

Když čekala Lenka dítě poprvé, v důsledku manželovy nevěry potratila.

X

Když Lenka čeká dítě podruhé, její současný manžel je jí opět nevěrný.

Ingrid rozbilo manželství poměr Roberta s Lenkou.

X

Lence rozbilo manželství poměr Roberta se sekretářkou.

Kontrasty

Ingrid se jeví jako přímá, razantní, dominantní žena.

---

³⁴⁶ MONYOVÁ, Simona. *Manželky na odpis*. 1. vyd. Brno: Mony, 2002, s. 78.

³⁴⁷ Tamtéž, s. 133.

X

Petr je vykreslen jako typický „podpantoflák“.

Lenka je žena spíše submisivní, s velmi nízkým sebevědomím.

X

Ingrid je žena dominantní, má spíše mužské vlastnosti.

Upozorňuje na společenské předsudky

Monyová si všímá i společenských předsudků, např.: I psychologové mohou mít své problémy. Ženy, které jsou nevěrné, nemusejí být vždy vypočítavé. U vícečetně rozvedených jedinců nemusí být vždy chyba na jejich straně.

Otázka užití autobiografických prvků a fikce

V jednom rozhovoru uvedla, že příběhy a postavy jsou smyšlené, ale pocity jsou její vlastní.³⁴⁸ Její blízcí se však shodují na tom, že se ve svých knihách často inspirovala lidmi ze svého okolí. Monyová přiznala, že například v knize *Konkurz na milence* se inspirovala rozpadem jejího prvního manželství, blízcí zase tvrdí, že *Ženu ani květinou...* vypráví o jejím druhém manželovi.³⁴⁹

Příčina nevěry

V této knize příčina konfliktů mezi exmanželem Robertem a jeho první ženou Ingrid tkvěla zejména v dominantním, přímém chování Ingrid, která Roberta raději nezatěžovala svými problémy a domnívala se, že vše zvládne sama. Její protějšek mohl zažívat pocity nepotřebnosti, což také vedlo k tomu, že navázal mimomanželský vztah s Lenkou. Nepostrádala totiž vlastnosti, které Ingrid chyběly – křehkost, porozumění, obdiv vůči Robertovi. Robert je však vykreslen jako postava egoistická a ješitná se sklony k záletům, proto bylo jen otázkou času, kdy si přestane své ženy Lenky všímat a uteče k jiné, atraktivnější ženě. V této knize opět sehrála roli traumata z dětství, zejména u Lenky, která postrádala lásku rodičů, a to se také na jejím sebevědomí silně podepsalo.

---

³⁴⁸ ORTOVÁ, Zdeňka. Jako spisovatelka jsem nebezpečně upřímná, říká Simona Monyová. *OnaDnes.cz* [online časopis]. Praha: Mafra, ©1999–2013, 19. 12. 2008 [cit. 2013- 06-05]. Dostupné z: http://ona.idnes.cz/jako-spisovatelka-jsem-nebezpecne-uprimna-rika-simona-monyova-p7u-/spolecnost.aspx?c=A081216_112243_ona_ony_jup.

³⁴⁹ MONYOVÁ, Simona. *Manželky na odpis*. 1. vyd. Brno: Mony, 2002, s. 37-38.

Ohlas kritiky

Roman Burian připouští, že prózy Monyové se zabývají stále stejným tématem a mohou se odklánět od žánru umělecká literatura. Ale podobnost textů přikládá jejich zaměření a naturelu autorky než absenci invence. Zdánlivou vyjadřovací strohost³⁵⁰ a jednoduchost námětů vnímá jako záměr autorky. Eliška F. Juříková podotýká na to, že u Monyové se vyskytují některé rysy červené knihovny. Za základní myšlenku života ženských hrdinek knih Monyové pokládá „sehnat chlapa“, což není záležitost erotická, ale je to bráno jako krok k založení rodiny. Monyová je přesvědčena o tom, že „hodné ženy si automaticky zaslouží štěstí v podobě milujícího, věrného a bohatého muže, hodných dětí³⁵¹ a milujících rodičů. Pokud jim tyto atributy schází, jedná se o křivdu.

Závěr

Simona Monyová se snaží do svých knih zanést psychologické prvky, aby postavy působily reálně a mohla pomocí jejich příběhů analyzovat různé problémy. Touto snahou má blízko ke Kamile Holáskové. Patrná je i inspirace autobiografickými zážitky. Monyová se nechala slyšet, že zařazení její tvorby do žánru ženská literatura se jí dotýká, protože v naší společnosti je tato literatura chápána jako pokleslá a ona by ráda přispěla k tomu, aby tento hanlivý akcent ztratila.³⁵² Domnívám se, že ve své tvorbě se jí její záměry daří, někdy však chybí důraz na mužský pohled a pointa příběhů je často předvídatelná. Tvorbu Simony Monyové bych proto řadila k hodnotnější četbě a jednoznačně bych ji neodsuzovala, naopak pro většinu čtenářů (včetně mužů) jsou její knihy velice přitažlivé, protože se s jejich hrdiny mohou ztotožnit.

Závěr

V úvodu práce jsme si stanovili za cíl nalézt spojnicí mezi dokumentaristikou a fikcí v prózách vybraných autorek. Nyní si získané poznatky zrekapitulujeme. V oblasti dokumentaristiky jsme si potvrdili, že v případě knih *Manželské etudy* od Heleny Třeštíkové a *O čem sní ženy* Olgy Sommerové se nejedná o beletristické texty. Vycházejí totiž z pokusu

---

³⁵⁰ BURIAN, Roman. Zběsilá nymfomanka likviduje jednoho milence za druhým. *Rovnost*, 13. 7. 2000. Dostupné také z: http://www.monyova.cz/?id=z_tisku&cl=rovnost.

³⁵¹ JURÍKOVÁ, Eliška F. I špatnej chlap je lepší než žádněj. *Mladá fronta dnes*, 2007, roč. 18, č. 145. Příloha Brno, s. C/4.

³⁵² MONYOVÁ, Simona. Psaní je moje droga: rozhovor. *carTip* [online časopis], 2003, jaro. Dostupné z: http://www.monyova.cz/?id=z_tisku&cl=car_tip.

o objektivní zachycení osudů hrdinů, které byly nejprve převedeny na filmové plátno či televizní obrazovky, teprve poté byly tyto osudy zachyceny v literární podobě. V těchto textech je vždy určující promluva autorek, které více či méně ovlivňují konání hrdinů svých knih. Dále se zde uplatňuje dialogičnost, snaha o zachování jazyka postav, objektivní přístup k zaznamenávanému, snaha o reflexi doby minulé a snaha o kumulace otázek směřujících ke smyslu života. Navíc na podobu knihy Heleny Třeštíkové měl velký vliv její manžel, spisovatel Michael Třeštík, který ji upravil do literární podoby. Helena Třeštíková se také ve své knize soustředila více na přelomové okamžiky života manželských párů, dávala tedy prostor i mužům, nekladla záludné či velmi otevřené otázky, směřovala je více do přítomnosti, věnovala se převážně rodinným, pracovním i osobním tématům, navíc své otázky pokládala i širší rodině hrdinů. Tím, že dokument vznikl na přelomu dvou politických zřízení, reflektoval rozdíly ve společenských, psychologických i sociologických aspektech doby.

Olga Sommerová se ve své knize soustředila především na ženy své generace. Její otázky směřovaly na rozdíl od Heleny Třeštíkové více do minulosti, např. do dětství a mládí. Na rozdíl od ní se soustředila také na krizi v manželství, rozdíly mezi muži a ženami, představy o stárnutí a přání do budoucna. Respondentkám kladla místy velmi otevřené otázky týkající se například sexu či traumat z mládí. Hlavní téma knihy se neopírá jen o otázku o čem sní ženy, ale především se soustředí na nalezení odpovědi na otázku, jak výchova rodičů poznamenala vývoj respondentek v dalších fázích života. Sommerová se dále velmi zabývá tématem postavení ženy ve společnosti. Ověřili jsme si, že Helena Třeštíková a Olga Sommerová zaujímají k hrdinům sice objektivní přístup, ale míra objektivity se u nich liší. Helena Třeštíková je na rozdíl od Olgy Sommerové více objektivní, nesnaží se do osudů hrdinů zasahovat, zaujímá roli pozorovatele, závěry nechává na divácích či na čtenářích. Olga Sommerová se do dění snaží více vstupovat, dokonce je místy patrná snaha o manipulaci. Pohled autorky tedy ovlivnilo její feministické zaměření a můžeme říci, že jistý vliv mělo i neradostné dětství, kdy získala negativní vztah vůči mužům.

Co se týče autorek psychologických próz, uvedli jsme si jména Kamily Holáskové a Edy Kriseové. Kamila Holásková ve své tvorbě využívá profesionální zkušenosti, které beletrizuje, ale kombinuje je s fikcí. Její autorský styl se vyznačuje úsporností, zkratkovitostí, užíváním dialogů pro autentičnost. V povídkách zanechává čtenáři náznaky, z nichž může vyvozovat příčinné souvislosti s povahou postavy a jejím vývojem v dětství. Povídky se

většinou týkají vážných témat, například domácího násilí. Závěr ponechává vždy otevřený, čímž nutí čtenáře domýšlet si možné alternativy řešení. Jejím cílem je vytyčit skutečné problémy, se kterými se ve své profesi setkává. Jelikož se jedná o regionální autorku, zatím neexistují kritiky na její tvorbu. Abychom ji čtenářům blíže představili, rozhodli jsme se v příloze této práce publikovat s ní rozhovor.

Eda Kriseová ve své tvorbě vychází z vyprávění pacientů psychiatrické léčebny, které navštěvovala. Zároveň se dotýká smyslu existence jedince v době normalizace. Tato autorka, ač nevystudovala psychologii, dokázala vykreslit hodnověrně prožívání postav, které se ocitli na hraně normálnosti a bláznovství. Kriseová prostřednictvím novely Pompejanka šíří své poselství týkající se volnosti a nezávislosti pro každého partnera, odsuzuje majetnické sklony, prosazuje návrat k přírodě a k tradičním hodnotám společnosti. Ženě přisuzuje specifické postavení pro její intuici. Partnerské vztahy u Kriseové nikdy nekončí šťastně, vždy jsou poznamenány nějakými negativními okolnostmi. Krizi chápe Kriseová vždy jako možnost pro nápravu chyb. Její doménou jsou lyrické pasáže, využívá také obrazná pojmenování a klade důraz na živočišnou erotiku. Co se týká hodnoty jejích próz, stojí nejvýše nad všemi prózami zde zmíněných spisovatelek.

Irena Obermannová a Simona Monyová při své tvorbě vycházely především z autobiografických zážitků, ale také ze znalostí psychologie. Jedná se o kontroverzní autorky, které jsou na jedné straně odsuzovány kritiky pro nízkou uměleckou úroveň knih s prvky sentimentální literatury, na druhé straně jsou však milovány čtenáři. Irena Obermannová využívá na rozdíl od Monyové více černý humor a sarkasmus, ukazuje také smysl pro básnický jazyk, do svých knih zakomponovává i myšlenky či postřehy k genderové problematice. Svým groteskním pohledem na postavy chtěla především pobavit. Sebeironií, kterou častuje hrdinku své knihy Deník šílené manželky, bagatelizovala nepříjemné skutečnosti týkající se situace zralé ženy, která zůstala po rozvodu sama s dvěma dětmi a bez finančních prostředků. Díky této sebeironii si ji oblíbilo mnoho čtenářek.

Simona Monyová se ve svých knihách soustředí více na příběh, využívá humorné prvky s náznaky ironie, všímá si společenských předsudků, využívá jednoduchou stavbu vět, otázky k zamyšlení, její prózy jsou dobře psychologicky propracované, proto působí reálně. Všímá si také příčinných souvislostí z dětství, které formují hrdinky v dospělosti. Hrdinkami jejích knih jsou ženy, které se potýkají s problémy partnerského soužití, opuštěností, stárnutím, nevěrou. Prostřednictvím jejich příběhů se snaží analyzovat problémy, které mohou

být blízké i čtenářům. Monyová touží čtenáři navodit atmosféru, že život postav se odvíjí dál za knihou.

Nabízí se otázka, co má tvorba zmíněných autorek společného. Můžeme říci, že přináší čtenářům pocit ztotožnit se s hrdinou. Četba pro čtenáře představuje jakousi psychoterapii, díky níž mohou zažívat katarzi. Autorky tedy spojuje zájem o ženské hrdinky a terapeutická funkce jejich textů.

Představit stručný přehled spisovatelek písčících knihy s ženskou tematikou nebylo vůbec snadné, protože jsem při tvorbě práce nenalezla žádnou ucelenou publikaci, která by se touto tematikou zabývala. Vycházela jsem tedy z různých zdrojů, především z publikace Lubomíra Machaly a portálů zabývajících se literaturou. Výběr autorek v první kapitole byl tedy subjektivní. Tato práce mě v mnohém obohatila, protože dříve jsem například pokládala tvorbu Simony Monyové za málo hodnotnou četbu, přesvědčila jsem se však, že se jedná o velmi čtivou literaturu a je třeba, aby si čtenář utvořil vlastní názor na knihu a neodsuzoval ji předem pro negativní reakce kritiky. Zároveň jsem velmi ráda, že jsem měla možnost setkat se s tvorbou ostatních autorek, zejména Edy Kriseové, jejíž kniha Pompejanka mi přinesla nový pohled na oblast partnerských vztahů. Sílou jejích knih jsem byla mile překvapena.

Seznam použité literatury

Seznam primární literatury

HOLÁSKOVÁ, Kamila. *Jak dny jdou*. 1. vyd. Olomouc: Fontána, 2012, 175 s. ISBN 978-80-7336-673-5.

HOLÁSKOVÁ, Kamila. *Nevěrná a jiné příběhy*. 1. vyd. Praha: Olympia, 2011, 169 s. ISBN 978-80-7376-263-6.

KRISEOVÁ, Eda. *Pompejanka*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1991. 168 s. Kapka; sv. 223. ISBN 80-204-0127-X.

MACHALA, Lubomír. Ženy v literatuře. In: *Literární bludiště: bilance polistopadové prózy*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2001, s. 81-103. ISBN 80-242-0735-4.

MONYOVÁ, Simona. *Manželky na odpis*. 1. vyd. Brno: Mony, 2002, 136 s. Belami. ISBN 80-238-8938-9.

OBERMANNOVÁ, Irena. *Deník šílené manželky*. 7. vyd. Praha: Eroika, 2003, 174 s. ISBN 80-86337-30-8.

SOMMEROVÁ, Olga. *O čem sní ženy*. 1. vyd. Praha: Hak, 2001, 210 s. ISBN 80-85910-35-7.

TŘEŠTÍKOVÁ, Helena a Michael TŘEŠTÍK. *Manželské etudy*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006, 267 s. ISBN 80-7106-823-3.

Seznam sekundární literatury

ČULÍK, Jan. *Knihy za ohradou: česká literatura v exilových nakladatelstvích 1971–1989*. Praha: Trizonia, 1991. 420 s. ISBN 80-900953-8-0.

CHALOUPKA, Otakar. *Příruční slovník české literatury*. 2. vyd. Praha: KMa, 2007, 1116 s. ISBN 978-80-7309-463-8.

CHUCHMA, Josef. Doslov. In: TŘEŠTÍKOVÁ, Helena a Michael TŘEŠTÍK. *Manželské etudy*. 1. vyd. Praha: Česká televize, 2006, s. 259–266. ISBN 80-7106-823-3.

JANOŠEK, Pavel, Petr ČORNEJ a Alena FIALOVÁ. Próza v konfliktu s komunistickou mocí. In: *Dějiny české literatury 1945-1989*. IV. díl 1969-1989. 1. vyd. Praha: Academia, 2008, s. 424–425. ISBN 978-80-200-1631-7.

JELÍNEK, Milan. Existuje obecný styl ženský a mužský? In: *Žena – jazyk – literatura: sborník z mezinárodní konference*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 1996, s.297-302. ISBN 80-7044-147-X.

KARSTEN, Hartmut. *Ženy – muži: genderové role, jejich původ a vývoj*. 1. vyd. Překlad Petr Bakala. Praha: Portál, 2006, 183 s. ISBN 80-7367-145-X. S. 78-79.

KOŠŤÁLOVÁ, Michaela. *Tragický osud spisovatelky Simony Monyové*. 1. vyd. Praha: Petrklíč, 2011, 94 s. ISBN 978-80-7229-281-3.

MACHALA, Lubomír. Deníková a memoárová literatura. In: *Literární bludiště: bilance polistopadové prózy*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2001, s. 33-46. ISBN 80-242-0735-4.

MACHALA, Lubomír. Hledání tradice a identity. In: *Literární bludiště: bilance polistopadové prózy*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2001, s. 12-32. ISBN 80-242-0735-4.

MICHALSKÁ, Zuzana. Dokumentární film. In: BILÍK, Petr a Luboš PTÁČEK. *Panorama českého filmu*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2000, s. 431–461. ISBN 80-85839-54-7.

ŠTOLL, Martin. *Český film: režiséři-dokumentaristé*. 1. vyd. Praha: Libri, 2009, 695 s. ISBN 978-80-7277-417-3.

TŘEŠTÍKOVÁ, Helena. Úvod. In: TŘEŠTÍKOVÁ, Helena a Michael TŘEŠTÍK. *Manželské etudy*. Praha: Česká televize, 2006, s. 13–16. ISBN 80-7106-823-3.

Periodika

BAUEROVÁ, Jaroslava. Mladá rodina a současnost. *Sociologický časopis*, 1984, roč. 20, č. 3, s. 258–272. ISSN 00380288.

BRDEČKOVÁ, Tereza. Autorka a postava. *Labyrint revue*, 1997, roč. 1–2, s. 1, 4. ISSN 1210-6887.

BURIAN, Roman. Zběsilá nymfomanka likviduje jednoho milence za druhým. *Rovnost*, 13. 7. 2000. Dostupné také z: http://www.monyova.cz/?id=z_tisku&cl=rovnost.

FRANCZYK, Karel. Něco pro lyrické duše. *Tvar*, 2000, roč. 11, č. 14, s. 20. ISSN 0862-657X. Dostupné také z: <http://archiv.ucl.cas.cz/?path=Tvar/2000>.

HALADA, Andrej. Televize knižně? *Reflex*, 2006, roč. 17, č. 48, s. 55. ISSN 0862-6634.

HAMAN, Aleš. Bláznivý, blouznivý a básnivý svět prozaičky Kriseové. *Lidové noviny*, 2000, roč. 13, č. 204, s. 20. ISSN 0862-5921.

HAMAN, Aleš. Čtení pro paní a dívky. *Literární noviny*, 1998, č. 36, s. 6. ISSN 1210-0021.

HAMAN, Aleš. Hrátky s osudem, smrtí a absurditou. *Literární noviny*, 1998, č. 43, s. 6. ISSN 1210-0021.

HAMAN, Aleš. Lyrický román o lidské účasti. *Nové knihy*, 2000, roč. 40, č. 29, s. 22. ISSN 0322-922X.

HAMAN, Aleš. Mezi groteskou a žánrovou drobnokresbou. *Literární noviny*, 1994, roč. 5,

č. 16, s. 6. ISSN 1210-0021. Dostupné také z:
<http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNIII/5.1994/16>.

HAMAN, Aleš. Proměny spisovatele a doby: volná trilogie Evy Kantůrkové. *Literární noviny*, 1999, roč. 10, č. 2, s. 7. ISSN 1210-0021. Dostupné také z:
<http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNIII/10.1999/2>.

HOVORKA, Marek, Andrea SLOVÁKOVÁ a KUBICA Petr. Časosběr vzbuzoval pocit ohrožení a neklidu: rozhovor s Helenou Třeštíkovou. *Literární noviny*, 2006, roč. 17, č. 6. Příloha Dok.revue, 2006, č. 1, s. 4. ISSN 1210-0021. Dostupné také z:
<http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNIII/17.2006/p1>.

HRZALOVÁ, Hana. Co všechno mohou prožít a způsobit šílené manželky. *Haló noviny*, 1999, roč. 9, č. 57, s. 8. ISSN 1210-1494.

CHUCHMA, Josef. Zde málo stačí, aby čtivo bylo bráno vážně. *Mladá fronta dnes*, 1998, roč. 9, č. 302, s. 20. ISSN 1210-1168.

JIRKŮ, Irena. Musíme vždycky hledat cestu. *Přítomnost*, 2005, č. 4, s. 12–15. ISSN 1213-0133. Dostupné také z: http://czech.pritomnost.cz/files/2005Flash/2005_4.

JIRKŮ, Irena. Svět podle Ireny Obermannové. *Sanquis*, 2005, č. 41, s. 55–57. ISSN 1212-6535. Dostupné také z: <http://sanquis.cz/index1.php?linkID=art352>.

JUŘÍKOVÁ, Eliška F. I špatnej chlap je lepší než žádněj. *Mladá fronta dnes*, 2007, roč. 18, č. 145. Příloha Brno, s. C/4. ISSN 1210-1168.

JUST, Vladimír. Proti ztrátě paměti. *Literární noviny*, 2000, roč. 11, č. 6, s. 13. ISSN 1210-0021. Dostupné také z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNIII/11.2000/6>.

KOPÁČ, Radim. Deník jako román touhy. *Divadelní noviny*, 2008, roč. 17, č. 12, s. 15. ISSN 1210-471X.

- LESCHTINA, Jiří. Dokumentarista nikdy nemůže být objektivní. *Hospodářské noviny*, 22. 9. 2006. Příloha Víkend, roč. 38, s. 8. ISSN 0862-9587. Dostupné také z: <http://sommerova.cz/stranka.php?page=hospodarske>.
- MALINDA, Jan. Neviditelná autorka bestsellerů. *Mladá fronta dnes*, 2011, roč. 22, č. 187, *Magazín Dnes*, č. 32, s. 28–31. ISSN 1210-1168.
- MOLDANOVÁ, Dobrava. Nesoustavná poetika. *Iniciály*, 1994, roč. 5, č. 37, s. 60–63. ISSN 0862-6324.
- NOVOTNÝ, Vladimír. Živý plot: rozhovor s Vladimírem Novotným. *Tvar*, 2000, č. 11, s. 8–9. ISSN 0862-657X. Dostupné také z: <http://archiv.ucl.cas.cz/?path=Tvar/2000>.
- Nevěra: co prožívá podváděný partner. *Psychologie dnes*, 2010, roč. 16, č. 4, s. 16–19. ISSN 1212-9607. Z materiálů Laury Janáčkové.
- PEŇÁS, Jiří. Bez společného jmenovatele. *Respekt*, 1998, roč. 9, č. 49, s. 18. ISSN 0862-6545.
- PÍŠA, Vladimír. Zářivé květy zla. *Tvar*, 1991, roč. 2, č. 51/52, s. 14. ISSN 0862-657X. Dostupné také z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=Tvar/2.1991/51>.
- PRCHALOVÁ, Radka. Ženský Viewegh. *Mladá fronta dnes*, 2002, roč. 13, č. 1. *Magazín Dnes*, č. 1, s. 24–27. ISSN 1210-1168.
- PROKOPOVÁ, Alena. Deník šílené manželky Ireny Obermannové. *Literární noviny*, 1998, roč. 9, č. 46, s. 5. ISSN 1210-0021. Dostupné také z: <http://archiv.ucl.cas.cz/?path=LitNIII/9.1998/46>.
- SOMMEROVÁ, Olga. Pravý muž konce 20. století je feministka. *Lidové noviny*, 2000, roč. 13, č. 42. Příloha Neděle, s. 19. ISSN 0862-5921.
- ŠIKLOVÁ, Jiřina. Moderní doba je krizí muže. *Právo*, 1998, roč. 8, č. 54. Příloha Salon, č. 55, s. 1, 4. ISSN 1211-2119.

ŠPRINCL, Jan. Nechci dávat návod na život: s Helenou Třeštíkovou o manželských etudách, hyenismu a kverulantství. *Nedělní svět*, 2006, roč. 3, č. 2, s. 11.

TRÁVNÍČKOVÁ, Marie. Být jenom ženská je víc než být chlap. *Hospodářské noviny*, 2. 5. 2003. Příloha Víkend, č. 18, s. 10–15. ISSN 0862-9587.

VERECKÝ, Ladislav. Jsem osamělá běžkyně. *Mladá fronta dnes*, 10. 1. 2003. Dostupný také z: http://kultura.idnes.cz/olga-sommerova-jsem-osamela-bezkyne-dbw/filmvideo.aspx?c=A030108_164739_filmvideo_jin.

ZDRAŽIL, Filip. Píšu docela dobrý bigbít... *Host*, 2008, roč. 24, č. 6, s. 30–33. ISSN 1211-9938. Dostupné také z: http://www.monyova.cz/?id=z_tisku&cl=host.

Elektronické zdroje

Alexandra Berková – profil. In: *Portál české literatury* [online]. Praha: Vizus, ©2013, 1. 7. 2008 [cit. 2013-02-03]. Dostupné z: <http://www.czechlit.cz/res/data/068/009597.pdf>.

Barbara Nesvadbová – profil. In: *Portál české literatury* [online]. Praha: Vizus, ©2013, 1. 10. 2010 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.czechlit.cz/autori/nesvadbova-bara/author.profil/>.

Eda Kriseová – profil. In: *Portál české literatury* [online]. Praha: Vizus, © 2013, 1. 11. 2006, [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.czechlit.cz/autori/kriseova-eda/>.

Eda Kriseová: Pompejanka. In: *Databáze knih.cz* [online]. Praha: Impression Media, ©2008–2013 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.databazeknih.cz/knihy/pompejanka-27803>.

Eva Kantůrková: Sešly jsme se v této knize. In: *Česká bibliografická databáze* [online]. CDBD, ©2009–2012 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.cbdb.cz/kniha-68338-sesly-j sme-se-v-teto-knize-sesly-j sme-se-v-teto-knize?show=zajimavosti>.

GROMBÍŘ, Jakub. Neumannová versus Neumann. In: *Aluze.cz: revue pro literaturu, filozofii a jiné* [online časopis]. ©1998–2008, č. 1/1999 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: http://www.aluze.cz/1999_01/neumannova.php.

Halina Pawłowska – profil. In: *Portál české literatury* [online]. Praha: Vizus, ©2013, 11. 9. 2010 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.czechlit.cz/autori/pavlovska-halina/>.

HAUSEROVÁ, Eva. O mně. In: *Eva Hauserová* [online]. ©2013 [cit. 2013-02-03]. Dostupné z: http://www.hauserova.cz/biografie_a_bibliografie.html.

Hédonismus. In: *Slovník cizích slov online*: [online]. Best One Service, ©2005-2013 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.slovník-cizich-slov.cz/hedonismus.html>.

Helena Třeštíková. In: *Československá filmová databáze* [online]. Česko-Slovenská filmová databáze, ©2001-2013 [cit. 2010-05-20]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/reziser/15379-trestikova-helena/>.

Helena, Michael Třeštíková, Třeštík: Manželské etudy. In: *Livre.cz* [online]. ©2013 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: http://www.livre.cz/kniha/manzelske-etudy_44971/.

HOMOLA, Miroslav. Spisovatelka Simona Monyová byla v Brně zavražděna. In: *Novinky.cz* [online]. Praha: Borgis, ©2003–2013 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/krimi/240908-spisovatelka-simona-monyova-byla-v-brne-zavrazdena.html>.

Irena Obermannová – profil. In: *Portál české literatury* [online]. Praha: Vizus, © 2013, 1. 10. 2009 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z <http://www.czechlit.cz/autori/obermannova-irena/>.

Irena Obermannová: Deník šílené manželky. In: *BookFan* [online]. ©2011–2012 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.bookfan.eu/kniha/37843/Denik-silene-manzelky>.

Jiřina Šiklová, Magdalena Čechlovská a Michal Plzák: Bez ohlávky – Rozhovory. In: *Kosmas* [online]. ©2013 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.kosmas.cz/knihy/163451/bez-ohlavky/>.

Jiřina Zábranová: Ohlédnutí. In: *Palmknihy*[online]. ©2000–2013 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.palmknihy.cz/web/kniha/ohljednuti-3811.htm>.

KALENSKÁ, Renata. Irena Obermannová: Deník šílené manželky. In: *Čtenářský deník*. TV, ČT 1 [online]. 30. 4. 2011 [cit. 2013- 03-26]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10169663406-ctenarsky-denik/311295350020017-ctenarsky-denik-irena-obermannova-denik-silene-manzelky/>.

Kamila Holásková: images-aukce. In: *Dobré místo pro život* [online]. 8. 12. 2011 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z:http://www.dobremistoprozivot.cz/images/aukce_2011-12-08/holaskova.jpg.

Kateřina Tučková: Vyhnání Gerty Schnirch. *Světová literatura živě* [online časopis]. Praha: Festival spisovatelů, ©1998–2011, 14. 10. 2009 [cit. 2013-02-07]. Dostupné z: http://www.literarni.cz/rubriky/aktualni/aktualni/katerina-tuckova-vyhnani-gerty-schnirch_7880.html.

KOŠNAROVÁ, Veronika. Petra Hůlová. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. Praha: ÚČL AV ČR, ©2006–2008, 22. 3. 2009 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1342&hl=petra+h%C5%AFlov%C3%A1+>.

KOVAŘÍKOVÁ, Blanka. Herecké balady a romance. In: *Balady a romance Blanky Kovařikové* [online]. ©2013 [cit. 2013-02-16] Dostupné z: <http://www.bkovarikova.cz/>.

KŘENKOVÁ, Jarmila. Soukupová je znovu průvodkyní po rodinné pustině In: *aktuálně.cz* [online]. Centrum holdings, ©1999–2013, 11. 4. 2010 [cit. 2013-02-15]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/kultura/umeni/clanek.phtml?id=665588>.

KUBÍČKOVÁ, Klára. Recenze: V Šíleně smutných povídkách je Tereza Boučková šíleně dobrá. *iDNES.cz/kultura* [online]. Praha: Mafra, ©1999–2013, 5. 5. 2013 [cit. 2013-06-01]. Dostupné z: http://kultura.idnes.cz/recenze-bouckova-silene-smutne-povidky-fc6-literatura.aspx?c=A130503_155447_literatura_vdr.

LJUBKOVÁ, Marta. Alexandra Berková: Banální příběh. In: *iliteratura.cz* [online]. Praha: Ministerstvo kultury, ©2013, 9. 2. 2004 [cit. 2013-02-03]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/15253/berkova-alexandra-banalni-pribeh>.

LOJÍN, Jiří. *Na stropě jsou dveře*. In: *VašeLiteratura.cz* [online]. ©2009–2012, 15. 12. 2012 [cit. 2013-02-03]. Dostupné z: <http://www.vaseliteratura.cz/recenze/pro-dospela/2678-brabcova-stropy.html>.

LOJÍN, Jiří. *Nesentimentální monolog*. In: *VašeLiteratura.cz* [online]. ©2009–2012, 15. 6. 2012 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.vaseliteratura.cz/2108-mrtvy-muz.html>.

MACHALA, Lubomír a Veronika KOŠNAROVÁ. Zuzana Brabcová. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. Praha: ÚČL AV ČR, ©2006-2008, 31. 10. 2008 [cit. 2013-02-03]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=495>.

MACHALA, Lubomír. Česká polistopadová próza. In: *Britské listy* [online]. Občanské sdružení Britské listy, ©1998–2012, 15. 10. 1999 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.britskelisty.cz/9910/19991015g.html>.

MATĚJKOVÁ, Jana. Soukupová, Petra: K moři. In: *iliteratura.cz* [online]. Praha: Ministerstvo kultury, ©2013, 12. 11. 2008. [cit. 2013-02-07]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/23351/soukupova-petra-k-mori>.

Miluš Kotišová. Čekání na ženský samet. In: *Kosmas* [online]. ©2013 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.kosmas.cz/knihy/132936/cekani-na-zensky-samet/>.

MONYOVÁ, Simona. Psaní je moje droga: rozhovor. *carTip* [online časopis], 2003, jaro. Dostupné z: http://www.monyova.cz/?id=z_tisku&cl=car_tip.

Mužský mám děsně ráda. *Vaše šance* [online časopis]. srpen 2002. ©2011-2012, srpen 2012 [cit. 2013-02-07]. Dostupné z: http://www.monyova.cz/?id=z_tisku&cl=vase_sance.

NONDKOVÁ, Michaela. Jana Červenková. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. Praha: ÚČL AV ČR, ©2006–2008, 30. 9. 2007 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1214&hl=jana+%C4%8Dervenkov%C3%A1+>.

NOVOTNÝ, Vladimír a Veronika KOŠNAROVÁ. Iva Pekárková. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. Praha: ÚČL AV ČR, ©2006–2008, 22. 4. 2009 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=839&hl=iva+pek%C3%A1rkov%C3%A1+>.

Olga Sommerová: O čem sní ženy 1. In: *Daemon.cz* [online]. ©2003–2004 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.daemon.cz/kniha/2642/sommerova-olga--o-cem-sni-zeny-1>

Olga Sommerová. In: *Československá filmová databáze* [online]. Česko-Slovenská filmová databáze, ©2001–2013 [cit. 2010-05-24]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/reziser/15379-trestikova-helena/>.

ONDŘEJOVÁ, Kateřina. Hana Andronikova: Zvuk slunečních hodin. In: Literárně hudební rozcestník [online]. 27. 4. 2002 [cit. 2013-02-03]. Dostupné z: <http://knihy.kvalitne.cz/recenze/andronikova.html>.

ORTOVÁ, Zdeňka. Jako spisovatelka jsem nebezpečně upřímná, říká Simona Monyová. *OnaDnes.cz* [online časopis]. Praha: Mafra, ©1999–2013, 19. 12. 2008 [cit. 2013-06-05]. Dostupné z: http://ona.idnes.cz/jako-spisovatelka-jsem-nebezpecne-uprimna-rika-simona-monyova-p7u-/spolecnost.aspx?c=A081216_112243_ona_ony_jup.

PACHMANOVÁ, Martina. Věrnost v pohybu: hovory o feminismu, dějinách a vizualitě. In: *One Woman Press* [online]. ©2013 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.owp.cz/vernostvpohybu.html>.

Petra Procházková – profil. In: *Portál české literatury* [online]. Praha: Vizus, ©2013, 1. 1. 2011 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.czechlit.cz/autori/prochazkova-petra/>.

POLÁCH, Ladislav. Bipolární afektivní porucha. In: *U psychiatra.cz: psychiatrie jinak* [online]. Mudr. Ladislav Polách, ©2009–2012, 2. 8. 2012 [cit. 2013-06-01]. Dostupné z: <http://www.upsychiatra.cz/srozumitelne/bipolarni-afektivni-porucha/>.

Pompeje. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 29. 4. 2013 [cit. 2013-06-01]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Pompeje>.

PROKOPOVÁ, Alena. Eva Zaoralová: Život s filmem. In: *Novelabohemica* [online]. ©2010 [cit. 2013-02-16] Dostupné z: <http://www.novelabohemica.cz/knihy/eva-zaoralova.html>.

PŘIBÁŇOVÁ, Alena. Irena Dousková. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. Praha: ÚČL AV ČR, ©2006–2008, 30. 11. 2010 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1637&hl=irena+douskov%C3%A1+>.

Simona Monyová – bibliografie. In: *Portál české literatury* [online]. Praha: Vizus, ©2013 [cit. 2013-06-05]. Dostupné z: <http://www.czechlit.cz/autori/monyova-simona/author.bibliografie/>.

Simona Monyová – bibliografie. Manželky na odpis. In: *Simona Monyová* [online]. ©2013 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.monyova.cz/?id=bibliografie&kniha=1#bl>

Simona Monyová – bibliografie. Otcomilky. In: *Simona Monyová* [online]. ©2013 [cit. 2013-06-05]. Dostupné z: <http://www.monyova.cz/?id=bibliografie&kniha=10#bl>.

Simona Monyová – profil. In: *Portál české literatury* [online]. Praha: Vizus, © 2013, 3. 8. 2011 [cit. 2013-06-05]. Dostupné z: <http://www.czechlit.cz/autori/monyova-simona/author.profil/>.

Slávka Kopecká – lidé. In: *Český rozhlas* [online]. Praha: Český rozhlas, ©1997–2013 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/lide/dvojka/_zprava/163935.

STEHLÍKOVÁ, Olga. Soukupová Petra: Marta v roce vetřelce. In: *iliteratura.cz* [online časopis]. Praha: Ministerstvo kultury, ©2013, 10. 10. 2011 [cit. 2013-06-01]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/28881/soukupova-petra-marta-v-roce-vetrelce>.

SVADBOVÁ, Blanka a Věra Brožová. Eda Kriseová. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. Praha: ÚČL AV ČR, ©2006–2008, 7. 1. 2009 [cit. 2013-06-01]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=725&hl=eda+kriseov%C3%A11+>.

SVADBOVÁ, Blanka a Klára KUDLOVÁ. Eva Kantůrková. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. Praha: ÚČL AV ČR, ©2006–2008, 4. 11. 2007 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=765&hl=eva+kant%C5%AFrkov%C3%A11+>.

SVOZIL, Bohumil. Michael Třeštík. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. Praha: ÚČL AV ČR, ©2006–2008, 1. 12. 2008 [cit. 2013-05-20]. Dostupné z: <http://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=884&hl=michael+t%C5%99e%C5%A1t%C3%ADk+>.

Tereza Boučková – ocenění. In: *Portál české literatury* [online]. Praha: Vizus, ©2013 [cit. 2013-02-07]. Dostupné z: <http://www.czechlit.cz/autori/bouckova-tereza/author.award/>.

Tereza Boučková – profil. In: *Portál české literatury* [online]. Praha: Vizus, ©2013, 1. 8. 2010 [cit. 2013-02-07]. Dostupné z: <http://www.czechlit.cz/autori/bouckova-tereza/>.

TŘEŠTÍKOVÁ, Helena. Čas je demokratický: rozhovor. *Magazín plus* [online]. ©2013 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: http://www.padesatpetplus.cz/cs/site/lide-a-nazory/rozhovor/cas_je_demokraticky.htm.

Třeštíková Helena – dokončované projekty. In: *dokweb* [online]. AFO, ©2013 [cit. 2013-05-20]. Dostupné z: <http://www.dokweb.net/cs/dokumentarni-sit/profesionalove/trestikova-helena-5574/>.

Třeštíková Helena – připravované projekty. In: *dokweb* [online]. AFO, ©2013 [cit. 2013-05-20]. Dostupné z: <http://www.dokweb.net/cs/dokumentarni-sit/profesionalove/trestikova-helena-5574/>.

Třináctá komnata Ireny Obermannové. In: *Třináctá komnata*. TV, ČT 1 [online]. 19. 1. 2007 [cit. 2013-06-05]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1186000189-13-komnata/207562210800001-13-komnata-ireny-obermannove/>.

ULMANOVÁ, Lucie. Helena Třeštíková. *Týden.cz* [online]. Praha: Empresa media, ©2006, 23. 1. 2012 [cit. 2013-05-20]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/chat-s-osobnosti/helena-trestikova_415/.

URBANEC, Jiří. Bianco Bellová: Mrtvý muž. *Světová literatura živě* [online časopis]. Praha: Festival spisovatelů, ©1998–2011, 26. 8. 2012 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: http://www.literarni.cz/rubriky/recenze/proza/bianca-bellova-mrtvy-muz_9267.html.

VACULÍK, Ondřej. Madla Vaculíková: Drahý pane Kolář. In: *Čtenářský deník*. TV, ČT 1 [online]. 30. 11. 2008 [cit. 2013-02-16] Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10169663406-ctenarsky-denik/308295350470013-ctenarsky-denik-madla-vaculikova-drahy-pane-kolar/>.

ZELINSKÝ, Miroslav. Hana Bělohradská. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. Praha: ÚČL AV ČR, ©2006–2008, 30. 9. 2007 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1207&hl=hana+b%C4%9Blohradsk%C3%A1+>.

Zuzana Brabcová – ocenění. In: *Portál české literatury* [online]. Praha: Vizus, ©2013 [cit. 2013-02-03]. Dostupné z: <http://www.czechlit.cz/autori/brabcova-zuzana/author.award/>.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Helena Třeštíková a kniha Manželské etudy

Příloha č. 2: Kniha Olgy Sommerové O čem sní ženy 1

Příloha č. 3: Kamila Holásková a kniha Nevěrná a jiné příběhy

Příloha č. 4: Eda Kriseová a kniha Pompejanka

Příloha č. 5: Irena Obermannová a kniha Deník šílené manželky

Příloha č. 6: Simona Monyová a kniha Manželky na odpis

Příloha č. 7: Rozhovor s Kamilou Holáskovou o její knize

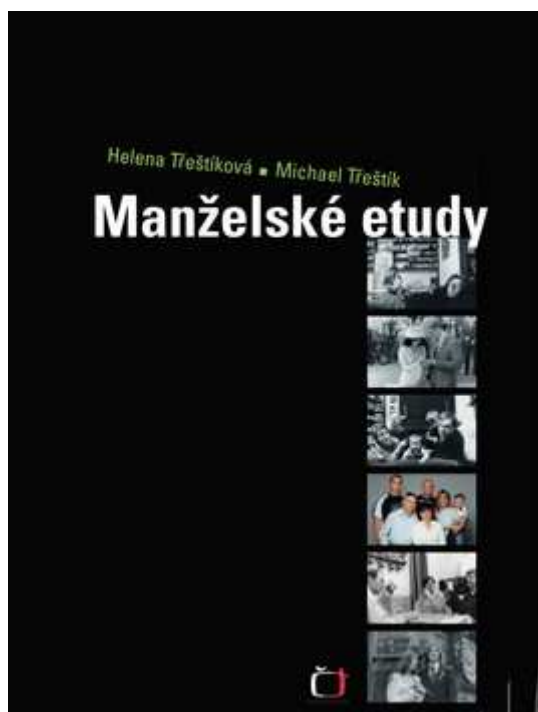
Příloha č. 1

Helena Třeštíková a kniha Manželské etudy.

Obrázek č. 1: Helena Třeštíková

Zdroj: http://www.padesatpetplus.cz/cs/site/lide-a-nazory/rozhovor/cas_je_demokraticky.htm.

Obrázek č. 2: Manželské etudy

Zdroj: http://www.livre.cz/kniha/manzelske-etudy_44971/.

Příloha č. 2

Kniha Olgy Sommerové O čem sní ženy 1

Obrázek č. 3: O čem sní ženy 1

Zdroj: <http://www.daemon.cz/img/obal/hirez/2642.jpg>.

Příloha č. 3

Kamila Holásková a kniha Nevěrná a jiné příběhy

Obrázek č. 4: Kamila Holásková

Zdroj: http://www.dobremistoprozivot.cz/images/aukce_2011-12-08/holaskova.jpg.

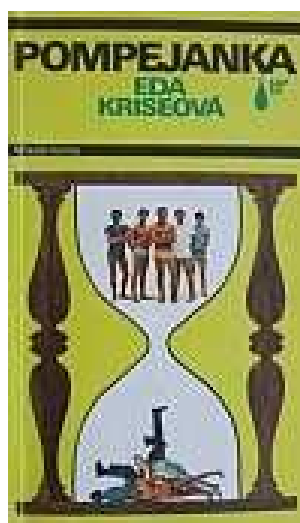
Příloha č. 4

Eda Kriseová a kniha Pompejanka

Obrázek č. 5: Eda Kriseová

Zdroj: <http://www.czechlit.cz/autori/kriseova-eda/>.

Obrázek č. 6: Pompejanka

Zdroj: <http://www.databazeknih.cz/knihy/pompejanka-27803>.

Příloha č. 5

Irena Obermannová a kniha Deník šílené manželky

Obrázek č. 7: Irena Obermannová

Zdroj: <http://www.czechlit.cz/autori/obermannova-irena/>.

Obrázek č. 8: Deník šílené manželky

Zdroj: <http://www.bookfan.eu/kniha/37843/Denik-silene-manzelky>.

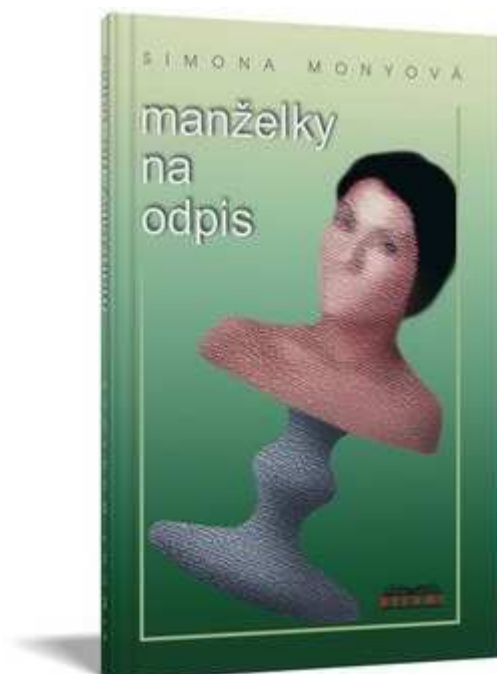
Příloha č. 6

Simona Monyová a kniha Manželky na odpis

Obrázek č. 9: Simona Monyová

Zdroj: <http://www.novinky.cz/krimi/240908-spisovatelka-simona-monyova-byla-v-brne-zavrazdena.html>.

Obrázek č. 10: Manželky na odpis

Dostupné z: <http://www.monyova.cz/?id=bibliografie&kniha=1#b1>.

Rozhovor s Kamilou Holáskovou konaný dne 19. 12. 2012.

1) Vyšla Vám kniha Nevěrná. Co Vás přimělo k tomu vydat tyto příběhy knižně?

Jednu povídku z této knihy jsem měla potřebu prezentovat veřejně. Je to povídka o domácím násilí, a protože jsem to chtěla vydat, musela jsem k ní přidat něco „ze šuplíku“.

Všechny povídky mají reálný základ. V povídkách se chci zaměřit na psychologii, protože to je moje profese. Často pracuji s negativními lidskými vlastnostmi či smutným příběhem. Například povídka Jak dny jdou z druhé knihy vypráví o vyrovnání se se smrtí dítěte, a to ze strany obou rodičů. Muž se opije a žena směřuje k sebevraždě. V sebevraždě jí zabrání její fyziologické potřeby – stesk po matce, hlad, žízeň a zima. Motivace této povídky pochází z doby, kdy zemřel Karel Svoboda. V tisku se tehdy objevily „žvásty“ o tom, jestli má člověk právo na sebevraždu. To mohl napsat jen člověk, který se v takovéto situaci nikdy neocítl. Proto jsem si vybrala toto téma, aby čtenář pochopil, co všechno se může stát člověku předtím, než se rozhodne dobrovolně skončit se životem. Člověk se nachází v takové situaci, kdy si neví rady a není nablízku nikdo, kdo by mu nabídl pomocnou ruku.

2) Existují nějaké recenze na Vaše knihy? S jakými ohlasy se setkáváte? Chystáte se ve spisovatelské dráze pokračovat?

O recenzích nevím, zatím mě nikdo neupozornil. Ale setkávám se s ohlasy žen, takže tyto knihy určené pro ženy opravdu ženy čtou. Většinou mi vytýkají to, že je to strašně depresivní. Ale také mi hodně říkají, že po přečtení knihy si řekly, že jsou na tom docela dobře. Že jejich opravdový život vyznívá lépe než příběhy v povídkách.

3) Chystáte se ve své spisovatelské dráze pokračovat?

Ano, pokračuji. Chystám další knihu. Dvě mám rozepsané. Jedna kniha je téměř hotová, jedná se o knihu trochu atypickou. A teď jsem právě dopsala novelu, kterou chci vložit k novele už nachystané do tisku. Právě jednám s nakladatelkou, takže příští rok [pozn. autorky: myšleno rok 2013] by se to mělo objevit. A tam už si dávám pozor na to, aby to nebylo tak depresivní. Víceméně je to o partnerské krizi, kterou hrdinové nějak vyřešili, nerozcházejí se.

4) Už máte nějaký pracovní název pro knihu?

Bude se jmenovat Adam, ale tento název se vztahuje k té jiné novele, která už je nachystaná do tisku. Bude to příběh muže od narození do asi třiceti let. Takovým hlavním motivem je rodina, která je naprosto nefunkční. On v té rodině žije a nese si z ní odkaz až do dospělosti. Také to nebude pozitivní postava, ale protože je vylíčen od dětství, máme možnost uchopit pohnutky jeho chování a selhávání. Nelze ale říci, že by byl vyloženě negativní postavou. Doufám, že bude vyvolávat sympatie a čtenářky mu budou držet palce. V závěru knihy se chystá vkročit do nové etapy života, otázkou však zůstává, zda si zvolí tu dobrou cestu, nebo podlehne negativním vlivům.

5) Jaký máte literární vzor, oblíbenou tematiku, spisovatele?

Guy de Maupassant. Z českých spisovatelů mám ráda české ženy, jako Stýblovou, Kollárovou. Dále samozřejmě Čapka, to hlavně kvůli jeho stylu a těm nádherným postavičkám. A nemám ráda fantazy, například Harry Potter mě nezaujal. Dokonce i když miluji Guy de Maupassanta, vynechávám jeho fantastické povídky.

6) Ve Vašich povídkách vystupují silné ženy, setkáváte se s nimi i v praxi, nebo převažují jiné typy?

Tím, že učím na vysoké škole, kde jsou ženy víceméně výrazně kvalifikované a některé jsou osobnostně velice dobře vybaveny, tak se setkávám se silnými ženami. Ale on je to omyl, když tu povídku přečtete pořádně, tak postava Zuzany je třeba potvora. Ono to tak možná vyznívá, že ti muži tam nestojí za nic, zatímco ta žena je tam silná, ale ony to řeší také špatně. V povídce Bicí hodiny to hlavní hrdinka také neřešila příliš pozitivně. Bohužel v této knize se sešlo více povídek o domácím násilí, kde obětí je žena. Zatím nemám informace o tom, kde by obětí byl muž, proto jsem takovou situaci nemohla spodobnit. Kasuistiky o domácím násilí na muži začínám teprve sbírat. A například v další knize Jak dny jdou se mi podařilo vytvořit pár postav žen, které jsou dost obtížně uchopitelné.

7) Opravdu to tak vyznívá, že zde vystupují silné, emancipované, racionální ženy a muži jsou líčeni spíše negativně jako bezcharakterní sobci, slaboši, „budižkničmové“, požívačné „bestie“ či tyrani. Nebyl to tedy záměr.

Určitě to nebyl záměr. V dalších povídkách, které píšu se velice často objevují ženy bezcitné, tyranizující své děti, nepoužitelné, závistivé, manipulátorky. Psát o tématu,

kde je všechno krásné a vše končí šťastně, to je idyla, není to reálné. To není o tom, jestli jsou ženy lepší či muži jsou horší. To je spíš o tom, že některý člověk je dobře osobnostně vybaven a zvládá různé zátěžové situace, zatímco jiný je bohužel vybaven špatně. Existují lidé, kteří nám například cíleně ubližují, ubližují všem, nejen okolí, ale i svým dětem.

- 8) První povídka – BICÍ HODINY líčí vztah muže alkoholika a nevěrné ženy. Ukazuje, jak alkohol dokáže rozvrátit osobnost, manželství a rodinu. Pro ženu musí být život s alkoholikem velmi náročný. Pro ženy, které mají sklon spíše pomáhat a setrvat s partnerem, musí být těžké odejít, že?**

Vycházela jsem ze skutečného příběhu jedné mé přítelkyně, ona po přečtení plakala, protože se jí vše vybavilo. Svůj vývoj vztahu stále bagatelizovala, ale nemohlo to skončit jinak než rozchodem.

- 9) Ale ženy mají většinou tendenci vztah zachránit, obětovat se.**

Ano, ale jen omezenou dobu, většinou tyto snahy nakonec vzdají. Většinou to končí tak, že žena sklouzne také k alkoholismu, nebo se rozvede. Někdy se ti partneři po rozvodu probudí a začnou abstinovat a léčit se.

- 10) Zdena, žena alkoholika, je po tom, co se její muž o nevěře dozvěděl, odhodlaná muže opustit, i za cenu, že nový vztah nebude perspektivní. Zde je však důležité, že ten nový muž ji vidí v jiném světle. Vidí ji jako krásnou ženu, zatímco její manžel v ní vidí jen šedou myš. Dává jí to, čeho se jí nedostává.**

V realitě je tento „nový“ pár spolu dodnes, ale už jde o fungující vztah, sice už okouzlení vyprchalo, ale ona nelituje toho, že první vztah opustila.

- 11) Opravdu může existovat okouzlení partnerem po celý život?**

Ano, je to možné. Záleží ale na tom, aby žena byla pro muže pořád přitažlivá, jak já říkám záleží na jejím exteriéru, musíte do sebe investovat tak, že se upravíte, vhodně oblečete, tím ovšem nemám na mysli plastické operace. Tuto otázku řeším právě v nové knize, kdy hrdinka je obdařena sex-appealem, ale její vztah je v krizi. Ona touží mít děti, on ne. Jde tedy o neslučitelné partnerství, ale oba nemohou bez sebe žít. Pokud má muž ženu, která mu poskytuje erotické opojení, tak s ní zůstane, ale pozor, to neznamená, že jí není nevěrný, protože přitažlivých žen chodí po světě hodně.

12) V povídce BYT VE ČTVRTÉM POSCHODÍ vystupují dvě protikladné ženy Andělka a její sestra Anna. Postava Andělky představuje typ dobrosrdečné, ale naivní, bojácné ženy, která nemá dostatek sebevědomí, nakonec skončí špatně. Lze říci, že toto jméno je do jisté míry symbolické – andělé bývají hodné bytosti, které pomáhají lidem, ale někdy také mohou být svedeni z cesty, proto se jim říká padlí andělé. Další postava této povídky – Marie, která s nepředstavitelnou trpělivostí snáší příkoří své chamtivé rodiny. Přemýšlela jste o tomto jméně v těchto souvislostech, nebo je to jen náhoda? Sv. Anna se někdy nazývá jako samotřetí – babička, která vychovala dceru a její dcera zase dceru. Mají jména ve Vašich povídkách nějakou symboliku?

Je zde více faktorů, které vedly k výběru jmen. Jednak se jedná o příběh mé rodiny. Příběh mi vyprávěla moje babička, vůbec náměty všech příběhů ze starší doby, pocházejí od ní. Použila jsem její byt, který se nachází kousek od pedagogické fakulty. Jména pocházejí z naší rodiny, ale příběh jsem trochu změnila, zakomponovala jsem tam babičku, příběh jejích sester. Partnerství jsem použila také z rodiny, to bych si nevymyslela. Myslím, že ty vzpomínky babičky ještě využiji v dalších povídkách z období první republiky. Motiv dítěte z povídky Kukačka v knize Jak dny jdou navazuje na tuto povídku. Psaní této povídky mě hrozně bavilo.

13) V této povídce hrají roli i předsudky – mít manželskou postel kvůli lidem, žena musí zůstat se svým mužem, co na to řeknou lidé. Je to důležité i v dnešní době nebo se něco změnilo?

Hodně se to změnilo, i když určité předsudky zůstávají, například zavrhování homosexuality a podobně. Proto tematiku homosexuality v jedné povídce mám, což jsem použila z jednoho amerického dokumentu a z toho, co jsem slyšela z českého prostředí, jedná se tedy trochu o kompilát. Osobně si myslím, že manželská postel je na ústupu, protože řada mých přítelkyň i ve fungujícím manželství má svou vlastní ložnici. Důležité je si však na sebe umět udělat čas.

14) Společným motivem, který se objevuje v několika Vašich povídkách, je nevěra partnera nebo odchod od partnera. Povídka NEVĚRNÁ odkazuje na aktuální téma týkající se mateřství. Hlavní postava Zuzany si vzala Tomáše spíše ze zjištěných důvodů, láska zde roli nehrála. Stereotyp ve vztahu ji dovedl až k nevěře

s jiným mužem - Kristiánem, kterého však znala velmi krátce. Pro čtenáře je docela šokující, když se dozvídá, že Zuzana měla sex s mužem, kterého vůbec neznala, navíc když ještě toužila otěhotnět s Tomášem.

Námět pro příběh jsem koncipovala podle osudu mé bývalé spolužačky, která při pohledu na muže byla úplně ztracená. Ve skutečnosti by žena tak snadno jinému muži nepodlehla. Napsala jsem i další povídku s názvem Nevěrný (vyjde asi až za dva roky), kde Zuzanin příběh pokračuje.

15) Zuzana je typ velmi sebevědomé a hrdé ženy. Říká se, že sebevědomí žen utvářejí otcové. V této povídce Zuzaně Kristián imponoval především tím, že se jejímu otci podobal. Opravdu to platí i ve skutečném životě? Vybíráme si muže podle vlastností našich otců?

Je to přesně tak. Sebevědomí ženy utváří otec. Hodně si vybíráme podle MILUJÍCÍHO OTCE, nikoli podle otce, kterého nenávidíme. Je to i snazší, protože chování otce vůči k nám v nás vytváří jakýsi model, my vnímáme, co on dělá a jakým způsobem řeší různé situace. Milovaný otec u Zuzany to dělal taky. Tyto ženy to mají jednodušší. Ona už je typ ženy, který se nezmění. Důležitá věc je, že touží po mateřství, ona svede muže jen kvůli získání jeho spermatu, aby mohla otěhotnět bez ohledu na důsledky pro rodinu. Díky svému otci je rozmazlená, ale ve své biologické rodině zázemí pořád existuje, proto se nemusí obávat budoucnosti.

16) A jak je to se sebevědomím u mužů?

U muže bych ani nemluvila o sebesystému, ale o jeho schopnosti vstupovat do intimních kontaktů, které hodně souvisí se sexualitou, ale víceméně vedou ke kvalitní komunikaci mezi těmi partnery, tzn. schopnost dotýkat se, mazlit se, to co vlastně ta žena má ráda. Tuto schopnost získává muž od matky. Pokud muž neměl fungující matku, tato schopnost mu chybí.

17) Zuzana nakonec uzná svůj omyl a chce vše napravit. Tomáš ale nevěru odhalí. Zde se překvapivě projevuje jako bezcharakterní muž schopný svou ženu obrát o vše, nakonec se tedy ukázal jako osobnost nevhodná pro manželství.

Muži jsou ješitní. Zuzana mu ublížila na tom nejcitlivějším místě, proto on se snaží o totéž. Muži obecně nesnáší nevěrné ženy.

18) V povídce PAN NOXA se setkáváme s termínem noxa – škodlivina, jde opravdu o medicínský termín či diagnózu?

Jde o medicínský termín, vyskytuje se v souvislosti s drogami. Titulní postava je člověk, který ztělesňuje zlo, ďábla a všechny okolo sebe ničí. Zde je krásně vidět rozdíl ve vývoji u jeho dvou synů. Ten, kterého vychoval, zničil. Ten, o kterého se nestaral, žije normální život.

19) Je pozitivní, že alespoň tato povídka končí nadějně, kdy vztah Mikuláše a Lenky dostává novou šanci. Mikuláš se zde jeví jako prozíravý muž, který si je schopen uvědomit, že nevěra jeho ženy přejde a ona se k němu vrátí. V životě to ale časté nebývá, že?

Říká se, že půl rok je optimální doba pro další krok ve vztahu dvou lidí, kde se vyskytla nevěra. Buď si odpustí, či nikoliv. Lenka si Mikuláše vybrala víceméně proto, že chtěla mít rodinu. Mikuláš tím, že otce neměl, byl trochu zženštlý, příliš fixovaný na matku. On má rysy typické pro ženu (miluje matku, dceru), ona má rysy typické pro muže (více vydělává, je zaměřena na kariéru). Tomáš vyčkává, přeje si rodinu udržet.

20) Mikulášovi zemřela jeho matka. Je líčen jako velmi citlivý muž, pro něhož matka představovala jednu z nejdůležitějších žen v jeho životě a je znát, že k ní choval silné city, i když nejistota z toho, že mu lhala o jeho původu a že Mikuláš neví, kdo je jeho biologickým otcem, dokázala v Mikulášovi probudit zlost. Mikuláš najednou nevěděl, kým je a toužil poznat svého otce, i když ho matka před ním varovala. Touha po poznání biologických rodičů hraje velkou roli v životě člověka. Naštěstí zde Mikuláš negativní vlastnosti svého otce nezdědil. Přesto, dokáže tato potřeba jistoty a znalost vlastních kořenů dohnat člověka k zavrnutí rodiny, která se o něj starala a dobře ho vychovala?

On ke svému otci nechoval žádné citové vazby. Postupně odkrývá pravou situaci. Pro postavu bezdomovce z této povídky jsem použila skutečnou postavičku z nádraží. Tento muž je už ve zuboženém stavu a nikdo mu nedokáže pomoci. Typický útěk dítěte od pěstounů k biologické rodině je například u romského etnika, kde jim rodiče vyhovují více temperamentově. Ale i v jiných rodinách se často stává, že například dcera zavrhne matku pro nějaký nesnesitelný rozpor, v budoucnosti se může stát, že si odpustí.

21) V povídce SMRT ZLÉHO MUŽE se dotýkáte domácího násilí a týrání, a to nejen násilí na ženě, ale i na dětech. Jak je možné, že žena nedokáže svého muže opustit a stále omlouvá jeho činy i po tom, co se opakovaně takového násilí dopustil?

U oběti domácího násilí dochází vždy k tzv. mentální odpovědi, kdy sama oběť to násilí přijímá. Obviňuje sebe. Postava matky v této povídce je typickým příkladem závislosti ženy na partnerovi, i když její děti i ji týral. I ve smrti si ho váží. Tam je rozpor s dcerou. Matka s ní ale stále manipuluje, což je časté. Postava dcery ale není pozitivní osoba, je také obětí domácího násilí. Ostatním mužům se mstí tím, že je posílá do vězení.

22) V dokumentární knize Olgy Sommerové O čem ženy sní nalezneme zpověď Míly, která v dětství na sobě také zažila domácí násilí, byla dokonce znásilněná. Její matka pro ni neměla pochopení, povzbuzení, citové zázemí a raději více věřila svému muži, nechtěla svazek rozbít, věřila, že se muž polepší. Stejně tak tomu bylo i v povídce. Oba případy mají tedy společné rysy. Proč jsou matky tak citově ploché vůči svým dětem?

Patologie je v osobnosti matky. Osmdesát procent žen ví o incestu mezi manželem a mezi dítětem a ze svých osobních důvodů to dítě obětují. Nejčastěji se jedná o osobnosti z vyšších kruhů, dávají tedy přednost prestiži rodiny. Pouze dvacet procent matek se snaží dítě izolovat od agresora.

23) V předchozí povídce děti zůstaly touto výchovou poznamenáni. Ze syna se stal alkoholik a z dcery sice úspěšná soudkyně, která si však odmítá najít partnera. Dítě, které vyrůstalo v rodině, kde se domácí násilí „neřešilo“ zůstane asi vždy poznamenané nějakým traumatem, že?

Ona není schopná vůbec v partnerství žít, nikdy žádného partnera neměla. Trauma u takto postiženého dítěte je celoživotní a záleží na něm, jak se s tím vyrovná. Např. v povídce Kde domov můj babička vytvoří vnučce, která pochází z nefungující rodiny, zázemí, proto z ní vyroste „normální člověk“. Záleží na souhře mnoha okolností. Soudkyně z povídky se z tohoto traumatu dostala jen pomyslně, ale osobnostně je zničená. Dává raději svému bratrovi a jeho ženě peníze na alkohol, aby jim bylo ponecháno jejich dítě. Přitom ví, že je to beznadějně. Není schopna to dítě chránit jinak než egocentricky, víceméně si ho koupila.

24) V povídce STRACH se opět setkáváme s bezohledným typem muže slabocha, kterého netrápí žádný pocit viny, přestože svou první manželku a děti opustil v té době, kdy se jeho žena léčila z rakoviny a ještě porodila dceru. Tento muž sám říkal, že potřebuje oporu, pohodu a zázemí, a to mu jeho první žena nemohla v tak těžké situaci poskytnout. Takoví muži zřejmě potřebují ženy, které by od nich vyžadovali disciplínu, že?

Část povídky je vylíčena přesně podle pravdy. Jedná se o tu část, kde onemocní žena a muž odloží dítě do kojeneckého ústavu. Tuto věc považuji za nejsilnější, kterou jsem napsala a dodnes se mnou otrásá vědomí, že někdo něco takového dokáže udělat. Protože toho muže osobně neznám víceméně jsem dotvořila jeho manželku osobnostně. Psychologicky si hraju. Ptala jsem se, jaká je to asi osobnost člověka, které on dokáže takovou věc udělat a v jakém vztahu on by mohl fungovat. Osobnost jeho druhé ženy je výsledkem mé odborné úvahy. Manželka tohoto muže je mnohem horší než on.

25) Je nějaké poselství, které byste čtenářkám prostřednictvím své knihy ráda vzkázala?

Chtěla bych jim vzkázat, aby při čtení přemýšleli o tom, co si z daných příběhů mohou do svého života vzít. Protože je to spíše určeno pro ženy, chtěla bych zdůraznit, aby si velice obezřetně vybíraly partnery, protože spoustu jejich vlastností jsme schopni zaznamenat v době námluv či ve společném soužití. Vždy když pomýšlíme na mateřství bychom měli zvážit, zda bude partner vhodný otec pro naše děti. Jestli tedy máme pochybnosti např. s jeho abstinencí nebo se signály poruchy osobnosti, s takovým člověkem by si žena neměla pořizovat děti. Protože pokud chceme vychovat děti, které nebudou deprimované, měli bychom jim vytvořit bezpečné zázemí. S patologickou osobností to není možné. Myslím, že témata jako domácí násilí, smrt dětí už jsem vyčerpala a chci si vybírat osudové příběhy, jako například Adam nebo další o partnerské krizi. Ty se tam budou objevovat do budoucna, protože je to něco, co mě baví a s čím se neustále potýkám, a něco, co může dát ženě jakýsi návod k tomu, kdy má cenu udržet vztah, protože pocítuji jen emocionální problémy, které lze vyřešit, anebo naopak, kdy už je třeba ze vztahu odejít.

Anotace

Jméno a příjmení:	Bc. Iveta Horáková
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Mgr. Kateřina Ďoubalová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2013

Název práce:	Cesta od dokumentaristiky k fikci v žánru česká ženská literatura
Název v angličtině:	The way from documentary to fiction in the genre of Czech women's literature
Anotace práce:	<p>Práce se zabývá problematikou české ženské literatury, a to zejména v oblasti mezilidských a partnerských vztahů. Uvádí přehled českých autorek, které se touto tvorbou zabývají, a pokouší se je zařadit do žánrových variant. Jádrem práce tvoří analýza próz vycházejících z filmových a televizních dokumentů, dále próz zaměřených na zobrazení psychologie postav. Analýzou chceme ukázat rozdíly v autorských stylech zpracování tohoto tématu.</p>
Klíčová slova:	Česká ženská literatura, česká dokumentaristika, mezilidské vztahy, Helena Třeštíková, Olga Sommerová, Eda Kriseová, Irena Obermannová, Simona Monyová, Kamila Holásková.

Anotace v angličtině:	The thesis studies the issue of Czech women's literature, especially in the area of interpersonal and partner relationships. It provides an overview of the Czech female authors who write this kind of books and attempts to classify them within the genre types. The core of the thesis concerns the analysis of prose focusing on depicting the characters' psychology. The analysis is intended to show the differences in the authors' styles of capturing this topic.
Klíčová slova v angličtině:	Czech women's literature, Czech documentary, interpersonal relationships, Helena Třeštíková, Olga Sommerová, Eda Kriseová, Irena Obermannová, Simona Monyová, Kamila Holásková.
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1: Helena Třeštíková a kniha Manželské etudy Příloha č. 2: Kniha Olgy Sommerové O čem sní ženy 1 Příloha č. 3: Kamila Holásková a kniha Nevěrná a jiné příběhy Příloha č. 4: Eda Kriseová a kniha Pompejanka Příloha č. 5: Irena Obermannová a kniha Deník šílené manželky Příloha č. 6: Simona Monyová a kniha Manželky na odpis Příloha č. 7: Rozhovor s Kamilou Holáskovou o její knize
Rozsah práce:	120 stran
Jazyk práce:	čeština